

Факультет економіки і управління
Кафедра економіки і підприємництва

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
до кваліфікаційної роботи

на тему
"Удосконалення оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібною
торгівлі"

другий (магістерський) рівень
спеціальність 051 Економіка

Виконав: здобувач групи ЕК-22дм

(підпис)

В. В. Терегеря

Керівник

(підпис)

Я. В. Бурко

Завідувач кафедри

(підпис)

І. М. Семененко

Рецензент _____

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота: 129 с., 15 рис., 34 табл.

Мета роботи – розробка науково-методичних рекомендацій щодо вдосконалення оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібною торгівлі продовольчими товарами.

Об'єкт дослідження – фінансово-господарська діяльність підприємств роздрібною торгівлі продовольчими товарами на прикладі ТОВ «Арітейл».

Предмет дослідження – сукупність факторів та показників, що визначають фінансову стійкість підприємств роздрібною торгівлі продовольчими товарами.

Завдання:

- вивчити теоретичні та методичні засади аналізу фінансової стійкості підприємств;
- проаналізувати та узагальнити існуючий досвід оцінки фінансової стійкості організацій роздрібною торгівлі продовольчими товарами;
- запропонувати та апробувати методичний підхід до оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібною торгівлі продовольчими товарами.

Внаслідок вивчення різних поглядів на оцінку фінансової стабільності роздрібних організацій визначено найважливіші показники для формування даного критерію. Серед них представлені показники ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності та ділової активності.

Наукова новизна дослідження: розроблено методичний підхід до оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібною торгівлі продовольчими товарами.

РІТЕЙЛ, ПОПИТ, ПРОПОЗИЦІЯ, ЦІНА, ЕКОНОМІЧНЕ СЕРЕДОВИЩЕ,
МАРКЕТИНГ, КРИЗА, ТОВАРООБІГ, ЛІКВІДНІСТЬ,
ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ, ФІНАНSOVA CТІЙКІСТЬ, РЕНТАБЕЛЬНІСТЬ.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	8
1.1. Поняття, сутність і класифікація фінансової стійкості підприємства ..	8
1.2. Класифікація методів і прийомів фінансового аналізу, основні показники і типи фінансової стійкості	19
1.3. Особливості фінансів і фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємств роздрібної торгівлі продовольчими товарами	35
Висновки до РОЗДІЛУ 1	44
Розділ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ	46
2.1. Аналіз досвіду оцінки фінансової стійкості	46
2.2 Дослідження стану фінансової стійкості підприємств роздрібної торгівлі	56
2.3. Характеристика підприємства роздрібної торгівлі ТОВ «Арітейл»	70
Висновки до РОЗДІЛУ 2	77
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ	79
3.1. Розробка інструментарію для оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібної торгівлі.....	79
3.2. Впровадження розробленого підходу на прикладі підприємства роздрібної торгівлі ТОВ «Арітейл»	101
3.3. Прогнозування показників фінансового стану підприємства.....	112
Висновки до РОЗДІЛУ 3	120
ВИСНОВОК	122
Список використаних джерел	126

ВСТУП

У довоєнний час роздрібний бізнес в Україні розвивався стрімким темпом. Цей вид торгівлі значно впливає на позитивну зміну стану економіки України. Проте негативні зовнішні чинники, підвищення цін на товари та послуги, а також низький рівень надійності та стійкості законодавчої та податкової системи нерідко вводять підприємства вітчизняного ринку у кризовий стан.

Фінансова нестійкість підприємств надає негативного характеру процесам економіки, обмежує діяльність роздрібних організацій, зменшує їх можливості розплатитися зі своїми заборгованостями. Сумнівне фінансове становище підприємства може значно знизити можливості організації залучення інвестицій.

Навпаки, стабільне фінансове середовище компанії збільшує ймовірність нових інвестиційних надходжень, виносить рівень роботи з клієнтами на високі позиції, підвищує якісні характеристики продукту та розширює асортимент товарів.

Таким чином, фінансова стійкість є показником довіри з боку контрагентів, виступає певним гарантом для отримання позикових коштів під найменші відсотки, а її регулярна оцінка дозволяє організації вчасно реагувати на зміни фінансових процесів та зберігати господарську незалежність.

Особливу увагу варто приділити підприємствам роздрібною торгівлі продовольчими товарами, оскільки вони значно впливають на економічну, соціальну і навіть політичну сфери: здійснюють продаж продуктів, які задовольняють щоденні потреби людей у підтримці їх життєдіяльності. Стабільність фінансового стану таких компаній стає одним із найважливіших аспектів безперервного та оперативного ведення діяльності, а отже й реалізації товарів.

Особливо важливо регулярно проводити моніторинг та оцінку фінансової стійкості управлінського персоналу підприємства для дотримання оптимального обсягу оборотних активів та джерел їх фінансування. Короткий

термін зберігання товару з урахуванням його найбільшої частки у складі запасів компанії і високі значення кредиторської заборгованості при практиці відстрочених платежів створюють ризик підвищення рівня боргових зобов'язань у підприємств роздрібною торгівлі продовольчими товарами.

Ступінь розробленості проблеми.

Проблема фінансової стійкості компаній роздрібною торгівлі та питання оцінки фінансового стану організацій були розглянуті різними українськими та зарубіжними авторами. Проте, розробленість досліджуваного питання у сфері роздрібною торгівлі продовольчими товарами вкрай низька, загальні інструменти оцінки стійкості компаній охоплюють не в повному обсязі чинники, рекомендовані прийоми не відповідають специфічним характеристикам організацій цієї галузі.

У зв'язку з ситуацією виникає потреба у вивченні фінансової стійкості підприємств роздрібною торгівлі, за допомогою визначення необхідних критеріїв, а також розроблення підходу до оцінювання фінансової стійкості даних організацій.

Для подальшого дослідження в обраному напрямі необхідно мати чітке розуміння такого поняття, як фінансова стійкість, оскільки досі немає єдиного тлумачення цього явища. Різні автори по-своєму інтерпретують представлений термін.

Внаслідок вивчення різних поглядів на оцінку фінансової стабільності роздрібних організацій визначено найважливіші показники для формування даного критерію. Серед них представлені показники ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності та ділової активності.

Актуальність обраної теми та недостатній рівень дослідження оцінки фінансової стійкості організацій роздрібною торгівлі сформували напрямок науково-дослідної діяльності, а також цілі та завдання даної роботи.

Напрямок науково-дослідної діяльності: фінансова стійкість підприємств роздрібною торгівлі продовольчими товарами.

Предмет дослідження: сукупність факторів та показників, що

визначають фінансову стійкість підприємств роздрібною торгівлі продовольчими товарами.

Об'єкт дослідження: фінансово-господарська діяльність підприємств роздрібною торгівлі продовольчими товарами.

Мета: розробка науково-методичних рекомендацій щодо вдосконалення оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібною торгівлі продовольчими товарами.

Завдання:

- вивчити теоретичні та методичні засади аналізу фінансової стійкості підприємств;
- проаналізувати та узагальнити існуючий досвід оцінки фінансової стійкості організацій роздрібною торгівлі продовольчими товарами;
- запропонувати та апробувати методичний підхід до оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібною торгівлі продовольчими товарами.

Наукова новизна дослідження: розроблено методичний підхід до оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібною торгівлі продовольчими товарами, важливими результатами якого стали:

- сформований специфічний комплекс показників фінансової стійкості для підприємств роздрібною торгівлі продовольчими товарами, що відрізняється їх переліком, що враховує запровадження додаткових цільових показників та виключення дублювання застосовуваних коефіцієнтів, що підвищить точність оцінки;
- удосконалений метод порівняльної діагностики та моніторингу фінансової стійкості, що включає специфічний спосіб об'єднання показників у рейтинговій оцінці, який дозволяє приймати кращий кінцевий підсумок за рейтингом як еталонний (нормативний) при прийнятті рішень щодо підвищення фінансової стійкості.

При написанні роботи застосовувалися методи загальнонаукового дослідження, логічний підхід, порівняння досліджуваних показників, метод фінансових коефіцієнтів, системний підхід та ін.

Представлена дослідницька робота має практичне застосування, оскільки вивчені матеріали, проведений аналіз та отримані результати наукової діяльності дозволять практично використати новий підхід для оцінки фінансового стану підприємств роздрібної торгівлі продовольчими товарами.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Поняття, сутність і класифікація фінансової стійкості підприємства

Стійкість організації, що функціонує у ринковій економіці, є одним із найважливіших факторів оцінки її платоспроможності, а також конкурентоспроможності. На неї впливають різні причини - і внутрішні, і зовнішні: виробництво та випуск дешевої продукції, що користується попитом; міцне становище організації на товарному ринку; високий рівень оснащення виробництва та застосування передових технологій. Дане явище потрапляє у залежність як від ситуації в економічній сфері, в рамках якої здійснюється діяльність підприємства, так і від результатів його функціонування, його активного та ефективного реагування на зміни внутрішніх та зовнішніх факторів.

Як правило, фінансову стійкість характеризує структура капіталу компанії, співвідношення власних та позикових джерел, короткострокових та довгострокових зобов'язань, забезпечення оборотних активів власними коштами.

Дане явище дозволяє оцінити можливості організацій роздрібної торгівлі забезпечувати свою діяльність упродовж певного терміну, погашати наявні заборгованості та безперебійно здійснювати реалізацію товарів.

Однією з цілей проведення оцінки фінансової стійкості є оцінка можливості підприємства покривати свої зобов'язання та зберігати права володіння компанією протягом тривалого періоду. У цьому мають вирішуватися такі завдання [15]:

- об'єктивна оцінка фінансової стійкості підприємства;
- визначення внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на фінансову стійкість організації;
- пропозиція необхідних управлінських рішень, вкладених у зміцнення

фінансової стійкості підприємства.

Оцінка фінансової стійкості має серйозне значення для кожної сторони, що бере участь у фінансовій та виробничо-господарській діяльності. Значимість цього явища представлена на схемі (рис.1.1.):

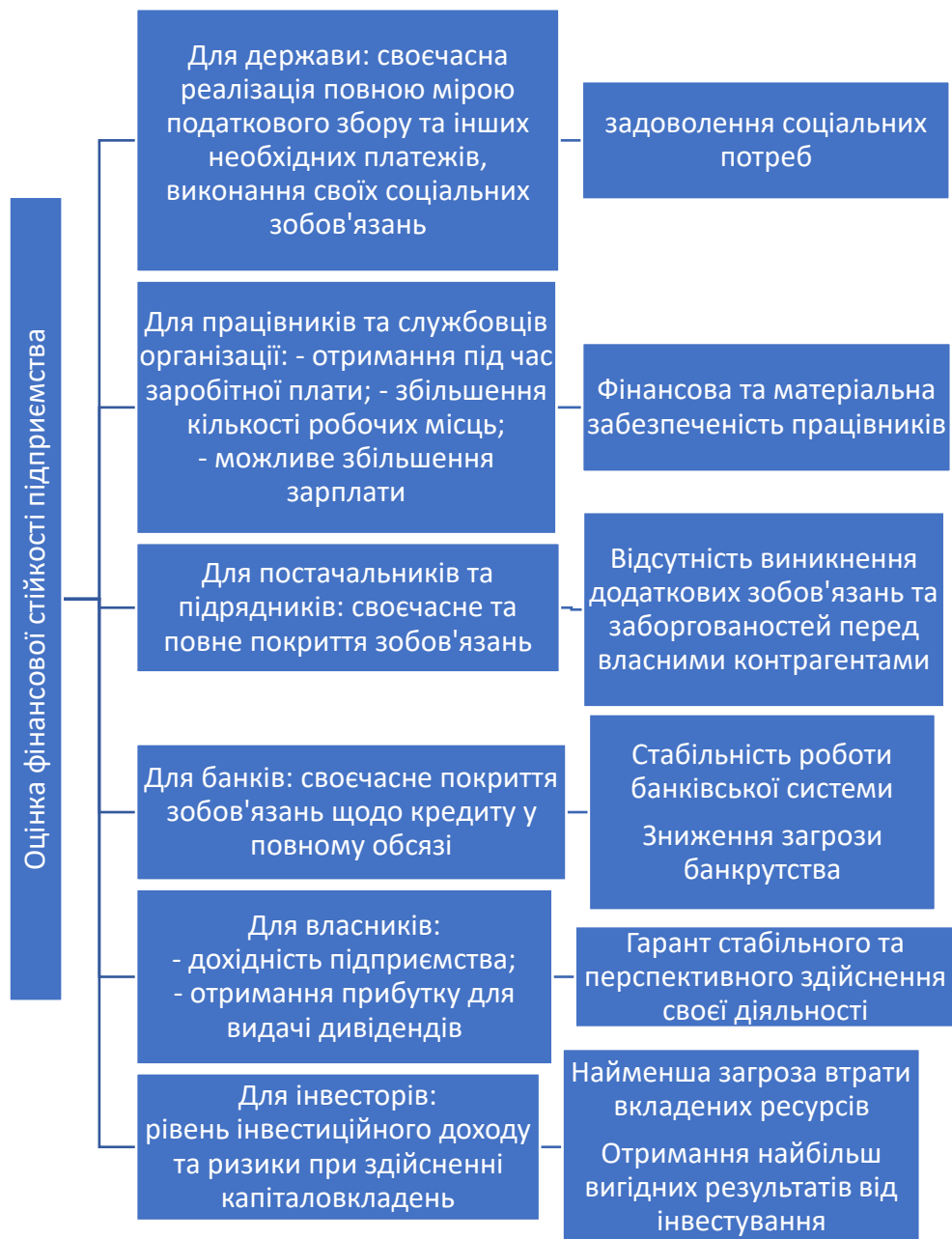

Рис 1.1 – Значення оцінки фінансової стійкості підприємства [9]

Роздрібна торгівля продуктами харчування є однією з найважливіших

галузей господарства, що забезпечує поширення та реалізацію товарів повсякденного попиту, необхідних для якісного (нормального) життя населення, тому питання фінансової стійкості торгових підприємств мають важливе як економічне, так і політичне значення.

Організації, які здійснюють діяльність у галузі роздрібно́ї торгівлі продовольчими товарами, мають значний вплив на економічні, соціальні та навіть політичні сфери, оскільки здійснюють продаж товарів, які задовольняють щоденні потреби людей для підтримки їх життєдіяльності. Тому стабільність фінансового стану таких компаній стає одним із найважливіших аспектів не тільки для вказаних вище учасників, а й для потенційних покупців та користувачів продукцією таких підприємств. Позитивний рівень фінансової стійкості відкриває переваги перед роздрібною компанією, що показані на рис 1.2.

Рис 1.2 - Вплив стійкого фінансового стану на діяльність підприємств роздрібно́ї торгівлі продовольчими товарами [13]

Дані бухгалтерського балансу надають заінтересованим особам

інформацію про можливість підприємства у найближчій перспективі покрити зобов'язання перед ними, а також виявити, чи є загроза фінансовій неспроможності цієї компанії. З цією метою здійснюється аналіз та оцінка фінансової стійкості в сукупності з оцінкою ліквідності та платоспроможності, далі формується прогноз та визначається можливість банкрутства підприємства [44].

Таким чином, для оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібно́ї торгівлі необхідне використання інструментарію, який представив би директору компанії, інвесторам, акціонерам, державним структурам та іншим фінансовим організаціям дані бухгалтерської звітності у доступному і зрозумілому вигляді. Результатом проведеної оцінки стало б отримання найбільш точних значень аналізованих показників, що допоможе прийняти їм вірне рішення про подальшу співпрацю, взаємодію тощо.

Істотне значення для здійснення оцінки має формування управлінських рішень з питань, що є напрямом діяльності торгово-роздрібних компаній, оскільки цей процес відбиває поточне фінансове становище організації під час розгляду її забезпеченості необхідним обсягом фінансових ресурсів.

Успішна реалізація власних завдань підприємства багато в чому залежить від того, наскільки точно та повноцінно проведено оцінку фінансової стійкості компанії. Даний процес показує надлишок або дефіцит використовуваних ресурсів, що допомагає сформулювати висновки про якість їх реалізації та ставить питання щодо подальшого регулювання обсягу для найбільш ефективного результату їх використання.

Формування оцінки фінансової стійкості роздрібних організацій надає допомогу при здійсненні деяких значущих управлінських функцій. Серед них виявлення прихованих резервів компанії та їх подальший розподіл для подальшої реалізації, а також впливає на створення найбільш оптимальної версії стратегічного плану організації. Як правило, внаслідок представлених результатів підприємство ставить завдання, створені задля підвищення благополучного розвитку підприємства.

Формування оцінки фінансового стану та її результати необхідно використовувати з постійною періодичністю: на місяць, квартал, рік. На тлі економічної кризи на українському ринку, що характеризується збільшеною інфляцією, зниженням ВВП через різні причини, а також зменшенням доходів громадян [54], знизився рівень платоспроможності та фінансової стабільності компаній. Важливість проведення фінансового аналізу, в тому числі оцінки фінансової стійкості, є очевидною і для підприємств роздрібною торгівлі продовольчими товарами [48].

Актуальність цього дослідження викликана нестабільністю української економіки та негативними прогнозами експертів на наступний рік [54]. Своєчасний моніторинг показників фінансової стійкості дозволить управлінському апарату або власнику організації вчасно зреагувати на негативні зміни ситуації та вжити необхідних заходів для покращення фінансового стану компанії.

При проведенні оцінки фінансової стійкості важливо враховувати, що способи проведення, використовувані методи та комплекс показників залежатиме від того, який сенс вкладе аналітик у поняття фінансової стійкості. Велика кількість авторів розкривають сутність цього визначення, спираючись, на їхню думку, на найважливіші аспекти. Існує два найбільш значущі підходи до розкриття значення фінансової стійкості, суть яких пояснюється у розрізі важливості складу та структури активів організації для визначення даного поняття:

- у першому підході акцент робиться лише на джерела фінансування, тобто джерелами є власні кошти, короткострокові і довгострокові пасиви. Таким чином, всі коефіцієнти, що використовуються, будуть розраховуватися за даними пасиву. Даний підхід відображає класичний погляд на розуміння фінансової стійкості та розкриває суть у вузькому значенні, розглядаючи це явище як одну з характеристик фінансового стану компанії, що формується за рахунок структури джерел фінансування;

- у другому підході розкривається широке значення поняття. При

визначенні фінансової стійкості показники, що формуються за пасивом, також беруться за основу, але вони не єдині, оскільки неповно характеризують сутність фінансової стійкості. Тут, окрім джерел фінансування, необхідно враховувати і те, куди вкладено кошти та як сформовано структуру вкладень. Таким чином, у поданому підході стають значущими коефіцієнти, розрахунок яких йде за активом балансу. Ці показники мають важливий вплив на результати фінансової стійкості організацій.

Враховуючи наведені раніше особливості, необхідно вивчити погляди різних авторів та розглянути, які вони вказують характеристики щодо фінансової стійкості.

Абрютіна М.С. та Грачов А.В. визначають стійкість фінансів як фінансову рівновагу [1]. Для Крейнїна М.М. фінансову стійкість підприємства характеризує його стабільний фінансовий стан [14], Русак Н.А. вкладають у це поняття довгострокову платоспроможність підприємства, Бочаров В.В. вважає, що позитивна різниця між доходами та витратами організації є вирішальним критерієм його фінансового благополуччя [5]. І. Т. Балабанов під фінансовою стійкістю підприємства розуміє його платоспроможність і кредитоспроможність, тобто фінансову конкурентоспроможність, ефективне використання капіталу та фінансових ресурсів, виконання зобов'язань перед державою та іншими суб'єктами господарювання [4].

Проблему фінансової стійкості компаній роздрібної торгівлі, а також питання управління та оцінки фінансового стану організацій, які були розглянуті в наукових статтях Омелянної О.Ю. та Сидорової А.В. [10], О.М. Куропаткіної [16], Фурсіної Ю.С. і Комогорцева В.І. [26]. Теоретичну та методологічну базу для формування даного дослідження склали наукові роботи видатних економістів, таких як: А. І. Ковальов, А. Д. Шеремет, М. І. Баканов, Р. С. Сайфулін, Е. А. Маркар'ян.

Почнемо з того, що фінансове становище відбиває, які кошти використовує компанія, і які зміни відбуваються із нею. Ця інформація необхідна підприємству для ефективної реалізації своєї діяльності у довгостроковій перспективі. Як

вважає вчений Е. А. Маркар'ян, фінансовий стан є рядом показників, які розкривають важливу відповідь на запитання: «Чи здатна організація покрити свої зобов'язання перед іншими компаніями у певний період?» Звідси випливає, що у фінансову діяльність організації входить формування активів підприємства, рух, і навіть забезпечення. Фінансовий стан – це результат, отриманий при взаємодії структурних частин всієї фінансової системи підприємства, чи результат, досягнутий у процесі кругообігу капіталу.

А. Д. Шеремет та Р. С. Сайфулін розглядають фінансову стійкість як здатність організації покривати свої зобов'язання за допомогою наявних активів підприємства. Автори надають особливого значення складу і структурі наявних джерел підприємства і навіть під час аналізу стану враховують динаміку обороту коштів [27]. На думку Г. В. Савицької дане поняття означає економічний стан, який демонструє процес стану капіталу в його кругообігу та надає можливість компанії розвиватися у певний період часу [25].

М. І. Баканов вказує, що «Фінансовий стан підприємства характеризується розміщенням та використанням коштів, поповненням власними коштами за рахунок величини прибутку та інших джерел з урахуванням плану, а також швидкістю оборотності основних та оборотних коштів» [3]. Автори стверджують, що фінансова стійкість організації є складовою економічного потенціалу підприємства, за допомогою якої відображаються його фінансові результати. В. В. Ковальов важливим фактором при аналізі фінансового благополуччя вважає економічний потенціал компанії та його зміни з часом [13].

Для того, щоб визначити економічний потенціал компанії, необхідно оцінити його майно та визначити рівень фінансової стабільності. При аналізі активів важливо враховувати їх розмір, структуру та склад. Майно через певний період часу зазнає динамічних змін, що виникають завдяки регулярному впливу різних економічних факторів. Фінансове становище підприємства аналізується з урахуванням фінансових результатів підприємства за звітний період. Підсумкові результати беруться зі звіту про фінансові результати та деяких статей балансу. При розгляді короткострокового періоду під аналізом фінансового становища

розуміється вивчення ліквідності та платоспроможності організації. При розгляді довгострокового періоду приділяється увага фінансовій стійкості.

Також для оцінки фінансового стану компанія здійснює аналіз низки показників. Л.Т. Гітляровська вважає, що вивчення фінансового стану організації базується на аналізі показників, відображених у бухгалтерській звітності на певну дату як залишки на рахунках. Оцінка фінансового стану здійснюється через дослідження змін структури джерел фінансування (власних та позикових коштів) та розподілу капіталу [6].

При оцінці фінансового стану не менш важливо приділити увагу визначенню інвестиційної привабливості підприємства міста і її можливості бути ефективною серед конкурентів. На думку І.Т. Балабанова, фінансовий стан - це визначення платоспроможності та кредитоспроможності підприємства, оцінка його рівня конкуренції, застосування структурних елементів капіталу та фінансових ресурсів, здатність виконання своїх зобов'язань перед державою, суб'єктами господарювання та комерційними організаціями [4]. Н. П. Любушин вважає, що фінансовий стан підприємства відображає, який обсяг фінансових ресурсів необхідний компанії для здійснення ефективної діяльності, а також наскільки якісно розподіляються кошти та здійснюється співпраця з контрагентами. Також Н. П. Любушин відносить до фінансового стану здатність організації погашати у встановлені терміни свої зобов'язання [17].

А. А. Артюхов на формування уявлень про фінансовий стан організації розробив сукупність критеріїв, необхідних для об'єктивної оцінки, і навіть досліджував сукупність методів управління власним і позиковим капіталом підприємств залежно від зовнішніх економічних умов [2].

Представлено методику Григор'євої Т. І. щодо ведення аналізу та оцінки ліквідності, фінансової стійкості, ділової активності компанії [9]. Автор праці акцентував увагу на проблемах, недостатньо повно висвітлених у літературі, таких як прогнозування фінансової неспроможності компанії, оцінка її кредитоспроможності та інвестиційної привабливості. Наведено приклади ситуації, аналіз яких дозволяє оцінити стабільність підтримки компанією

платоспроможності у реальному масштабі часу. Панфілов В. С. та Чорноволосов М. П. розглядають фінансову стійкість торгових підприємств як ефективне формування, розподіл та використання фінансових ресурсів, що забезпечує розвиток роздрібних компаній на основі зростання прибутку, капіталу та збереження платоспроможності при збалансованому залученні позикових коштів [21]. Жилкіна О. М., Крилов, С. І. та Малишенко В. А. дотримуються думки, що високий рівень фінансової стійкості визначає розвиток діяльності організації як у зовнішньому, так і внутрішньому середовищі [12, 15, 19]. Автори наукових праць схиляються до методів оцінки стану компанії, що ґрунтуються на поглядах Шеремета А. Д., Сайфуліна Р. С. та Ковальова В. В. Для встановлення рівня стабільності підприємства також обирається тип фінансової стійкості, що ґрунтується на розрахунку показників. Важливими чинниками залишаються співвідношення активів підприємства міста і обсяг витрат і запасів.

Аналіз фінансового стану організації побудовано на трифакторній моделі, де встановлюється загальна величина основних джерел формування запасів, суму яких формують абсолютні показники: власні оборотні кошти, довгострокові та короткострокові кредити та позики [13]. Даний спосіб має певні недоліки, але може значно впливати на формування уявлень про фінансове становище компанії.

Дослідження джерел літератури про фінансову стійкість підприємств показало, що це поняття визначається сукупністю різних показників, які зрештою формують оцінку та стан організації. Велика кількість використовуваних коефіцієнтів призводять до нераціональності проведеного аналізу, оскільки їх дублювання і значний набір знижують об'єктивність отриманих розрахунків та їх подальше тлумачення. Тому для підприємств роздрібної торгівлі слід сформувати індивідуальний список, який дозволить швидко та ефективно отримати реальну оцінку без результатів, що суперечать один одному, і невиправдано об'ємних розрахунків.

За результатами вивчення різних поглядів на фінансову проблему стійкості роздрібних організацій визначено найважливіші показники для оцінювання

цього критерію. Серед них представлені показники ліквідності, платоспроможності, фінансової стійкості, рентабельності та ділової активності.

Під платоспроможністю у закордонному досвіді мають на увазі наявність у підприємства необхідного обсягу ліквідних активів для покриття всіх короткострокових зобов'язань у точний термін. Переважна більшість коштів та його еквівалентів над кредиторською заборгованістю свідчить про фінансово стійке становище організації [48]. Таким чином, важливим показником платоспроможності та фінансової стійкості є володіння необхідним обсягом ліквідних активів.

Також однією з ключових особливостей, що показує стабільний стан компанії, є наявність прибутку. Важливим моментом для стійкого становища підприємства виступає як її присутність, так і тип цього прибутку, тобто для компанії стає цінним володіння тією її частиною, яка спрямована на розвиток діяльності.

Організація не матиме фінансової стабільності, якщо в результаті її діяльності не виникає прибутку. За такої ситуації джерелами фінансування виступають короткострокові та довгострокові зобов'язання, що зрештою значно впливає на фінансове благополуччя компанії.

Показники фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності мають пряму залежність від швидкості обігу активів підприємства у кошти. Організація не матиме статус абсолютно стійкого підприємства, якщо його показники не досягають до нормальних значень по галузі.

Невеликі обороти активів роздрібних організацій продовольчих товарів свідчать передусім про низьку ліквідність запасів, а отже, - і про великий обсяг товарів на складі підприємства. Такий результат призводить до негативних наслідків, оскільки більшість продукції має обмежений термін зберігання. Внаслідок низьких коефіцієнтів ліквідності організації страждають через інші ключові показники.

Таким чином, фінансова стійкість – поняття, яке варто характеризувати у вузькому та широкому значенні.

У першому випадку дане явище представляє здатність компанії найбільш оптимально використовувати ресурси, що вмiють розпоряджатися власними засобами, формувати найбільш стабільну структуру капіталу (співвідношення частки власного капіталу і позикового). Фінансова стійкість у вузькому розумінні – це показники, що характеризують структуру капіталу.

У другому випадку, фінансова стійкість визначається не лише переліченими вище даними, а й усім фінансовим станом підприємства. Виходячи з представлених поглядів авторів, фінансова стійкість у широкому розумінні – це комплексна оцінка діяльності організації, виражена у швидкості оборотності активів, здатності підприємства фінансувати свою діяльність, одержанні прибутку та можливості покривати свої зобов'язання. Фінансову стійкість у широкому сенсі представляють показники ліквідності, платоспроможності, ділової активності, рентабельності і структури капіталу [48].

Вивчення різних авторських думок про сутність та значення такого явища, як фінансова стійкість підприємства сформувало визначення даного поняття безпосередньо для організацій роздрібної торгівлі. Таким чином, фінансова стійкість організацій роздрібної торгівлі представляє такий стан їх фінансових результатів, при якому вони, вільно розпоряджаючись грошовими активами, можуть ефективно та безперервно функціонувати та реалізовувати свою продовольчу продукцію, а також здатні розвивати й оновлювати процес своєї діяльності.

Також вищезгадані думки вчених дозволили сформулювати висновок, що фінансова стійкість – комплексне поняття, що має зовнішні форми прояву і знаходиться під впливом різних чинників. Різні особливості галузі організації вимагають використовувати різні методи оцінювання фінансового становища компанії, використовуючи систему показників, застосовуваних у межах всіх представлених підходів.

1.2. Класифікація методів і прийомів фінансового аналізу, основні показники і типи фінансової стійкості

Існують різні класифікації методів фінансового аналізу. У практиці фінансового аналізу розроблено основні правила читання (методики) аналізу фінансових звітів. Серед них можна виділити основні:

- горизонтальний (тимчасовий) аналіз – порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом;
- вертикальний (структурний) аналіз - визначення структури підсумкових показників із виявленням впливу кожної позиції звітності на результат у цілому;
- трендовий аналіз - порівняння кожної позиції звітності з низкою попередніх періодів та визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показника, очищеної від випадкових впливів та індивідуальних особливостей окремих періодів;
- коефіцієнтний аналіз – розрахунок відносних даних звітності, виявлення взаємозв'язків показників [11].

Крім перерахованих методів існує також порівняльний та факторний аналіз.

Порівняльний аналіз – це внутрішньовиробничий аналіз зведених показників звітності за окремими показниками підприємства, підрозділів, цехів і міжгосподарський аналіз показників цієї компанії з показниками конкурентів, з середньогалузевими і середніми виробничими показниками. Порівняльний аналіз дозволяє проводити порівняння:

- фактичних показників та планових, що дає оцінку обґрунтованості планових рішень;
- фактичних показників та нормативних, що забезпечує оцінку внутрішніх резервів виробництва;
- фактичних показників звітного періоду з аналогічними даними минулих років для виявлення динаміки параметрів, що вивчаються;
- фактичних показників організації зі звітними даними інших підприємств

(кращих чи середньогалузевих).

Факторний аналіз дозволяє оцінити вплив окремих чинників на результативний показник як прямим методом дроблення результативного показника на складові, так і зворотним методом, коли окремі елементи з'єднують у загальний результативний показник [16].

Ці методи використовуються на всіх етапах фінансового аналізу, що супроводжує формування узагальнюючих показників господарської діяльності організації. У результаті формування цих показників проводяться: оцінка техніко-організаційного рівня та інших умов виробництва; характеристика використання виробничих ресурсів – основних засобів, матеріальних ресурсів, праці та заробітної плати; аналіз обсягу структури та якості продукції; оцінка витрат та собівартості продукції.

Розглянемо горизонтальний та вертикальний фінансовий аналіз. Горизонтальний аналіз полягає у побудові однієї чи кількох аналітичних таблиць, у яких абсолютні балансові показники доповнюються відносними темпами зростання (зниження). Зазвичай тут використовуються базисні темпи зростання за кілька періодів. Мета горизонтального аналізу полягає в тому, щоб виявити абсолютні та відносні зміни величин різних статей фінансової звітності за певний період, дати оцінку цим змінам.

Велике значення для оцінки фінансового становища має вертикальний фінансовий аналіз активу та пасиву балансу, який дозволяє судити про фінансовий звіт за відносними показниками, що дає можливість визначити структуру активу та пасиву балансу, частку окремих статей звітності у валюті балансу. Мета вертикального аналізу полягає в розрахунку питомої ваги окремих статей балансу та оцінки їх динаміки для того, щоб мати можливість виявити та спрогнозувати структурні зміни активів та джерел їх покриття.

Горизонтальний та вертикальний аналіз взаємно доповнюють один одного, і на їх основі будується порівняльний аналітичний баланс, усі показники якого можна розбити на три групи: показники структури балансу; показники динаміки балансу; показники структурної динаміки балансу. Порівняльний аналітичний

баланс лежить в основі аналізу структури майна та джерел його формування.

Трендовий фінансовий аналіз

Варіантом горизонтального аналізу є трендовий фінансовий аналіз (аналіз тенденцій розвитку). Трендовий аналіз має перспективний, прогнозний характер, оскільки дозволяє на основі вивчення закономірності зміни економічного показника в минулому спрогнозувати величину показника на перспективу. Для цього розраховується рівняння регресії, де у якості змінної виступає аналізований показник, а в якості фактору, під впливом якого змінюється змінна, – часовий інтервал. Рівняння регресії дає можливість побудувати лінію, що відбиває теоретичну динаміку аналізованого показника рентабельності.

Аналіз відносних показників (коефіцієнтний фінансовий аналіз) – розрахунок відносин між окремими позиціями звіту чи позиціями різних форм звітності за окремими показниками фірми, визначення взаємозв'язку показників. Відповідні показники, розраховані з урахуванням фінансової звітності, називаються фінансовими коефіцієнтами.

Фінансові коефіцієнти характеризують різні сторони економічної діяльності організації:

- платоспроможність через коефіцієнти ліквідності та платоспроможності;
- фінансову залежність чи фінансову автономію через частку власного капіталу валюті балансу;
- ділову активність через коефіцієнти оборотності активів загалом чи його окремих елементів;
- ефективність роботи – через коефіцієнти рентабельності; ринкові показники акціонерного товариства – через норму дивіденду [10].

Абсолютні показники фінансової звітності є фактичними даними. Для цілей планування, обліку та аналізу в організації розраховуються аналогічні абсолютні показники, які можуть бути нормативними, плановими, обліковими, аналітичними.

Для аналізу абсолютних показників використовується найчастіше метод

порівняння, за допомогою якого вивчаються абсолютні чи відносні зміни показників, тенденції та закономірності їх розвитку.

Такою є загальна принципова схема формування економічних та, зокрема, фінансових показників господарської діяльності організації.

У сучасній економічній літературі виділяють і такі методи аналізу сталості:

- метод порівняння (найпростіший у застосуванні), суть якого у порівнянні фінансових показників звітного періоду з відповідними показниками базового;

- метод угруповання (угруповання та зведення показників у таблиці), що дозволяє проводити аналітичні розрахунки, а також аналізувати тенденції розвитку окремих коефіцієнтів та явищ;

- спосіб ланцюгових підстановок, який означає заміну звітного показника на базисний показник, при константі інших показників. Сприяє визначенню впливу окремих факторів (параметрів) на сукупні фінансові показники;

- метод фінансових коефіцієнтів (відносних показників) полягає у розрахунку відношення одних абсолютних величин до інших. Його використовують для кількісної оцінки фінансового становища компаній, порівняння даних показників між різними компаніями, і навіть виявлення динаміки розвитку показників [56].

Отже, оцінювання фінансової стійкості необхідно для визначення загальних характеристик фінансових показників компаній, аналізу їх динаміки і відхилень за звітний період.

Найпоширеніший і найлегший метод оцінки фінансової стійкості організації – коефіцієнтний метод, зміст якого полягає у визначенні абсолютних та відносних значень.

Абсолютні коефіцієнти – це значення, які демонструють становище фінансів організації та джерел їх створення. Дані показники характеризують співвідношення доходів та витрат підприємства, рівень свободи руху грошових коштів та ефективності їх використання:

- наявність власних оборотних коштів (ВОК) визначається відніманням

від величини вартості капіталу резервів вартості необоротних активів;

- наявність власних та довгострокових джерел формування запасів (ВДД) визначається аналогічно попередньому способу, при цьому до вартості капіталу та резервів додають вартість довгострокових пасивів;

- загальна величина основних джерел формування запасів (ОДФЗ) - розраховується як різниця між сумою вартості капіталу та резервів, довгострокових пасивів, короткострокових кредитів і позик та величиною необоротних активів.

При визначенні абсолютних показників фінансової стійкості узагальнюючим показником виступає відповідність або невідповідність (надлишок чи нестача) джерел коштів на формування запасів величині самих запасів, що розраховують як різницю між величиною джерел коштів та обсягом запасів.

Інакше кажучи, для визначення фінансової стійкості необхідно проаналізувати забезпеченість формування запасів джерелами власних і позикових коштів. Для цього необхідно докладніше розглянути три абсолютних показники:

- наявність існуючих короткострокових активів, що відповідають різниці у розмірі джерел власного капіталу і резервів та вартості довгострокових активів [9]:

$$\text{ВОК} = \text{СС} - \text{A}_{\text{vn}} - \text{U}, \quad (1)$$

де ВОК – активи в обігу;

СС – розмір джерел капіталу та резервів;

A_{vn} – вартість довгострокових активів;

U – збитки.

- при розрахунку також використовується постійний капітал: наявність власних оборотних засобів та довгострокових позикових джерел на формування резервів і витрат, тобто облік довгострокових кредитів і позикових коштів [14]:

$$K_{perm} = (CC + ZS_{борг}) - VA - U, \quad (2)$$

де K_{perm} – постійний капітал;

$ZS_{борг}$ – довгострокові позикові кошти.

- наявність власних оборотних коштів, довгострокових кредитів та позикових коштів, короткострокових кредитів та позикових коштів; тобто всі можливі джерела [10, с133]:

$$I = CC + ZS_{борг} + ZS_{срат} - Avn - U, \quad (3)$$

де I – усі джерела;

$ZS_{срат}$ – короткострокові позикові кошти.

Показник загальної вартості основних джерел запасів і вартості є приблизним, оскільки частина короткострокового кредиту надається за відвантажені товари для інвентаризації та формування витрат та покриття запасів та витрат – це залучена частина пасивів, що відшкодовується банкам. Незважаючи на ці недоліки, показник загальної вартості основного активу, джерела формування резервів та витрат є важливим заходом для визначення ступеня фінансової стійкості.

Перелічені індикатори наявності джерел на формування запасів відповідають наступним показникам забезпеченості цих джерел [57]:

- перевищення чи брак власних оборотних коштів: сума запасів віднімається від їхньої вартості;

- надлишок або відсутність власних та довгострокових джерел формування резервів: сума резервів віднімається від їхньої вартості.

- перевищення чи дефіцит суми основних джерел формування резервів: сума резервів віднімається від їхньої вартості.

Крім того, оцінка абсолютного ступеня фінансової стійкості проводиться на основі поєднання надлишку та відсутності різних джерел формування резервів. Оцінюючи фінансову стійкість загальноприйнятими методами, зокрема

методом Беспалова М. С., активи балансу слід розділити на дві групи:

- активи, призначені для разового виконання зобов'язань без втрати здатності продовжувати свою діяльність у найближчому майбутньому;
- активи, продаж або погашення зобов'язань яких веде до втрати можливості продовжувати діяльність (активи у розмірі довгострокових активів, необхідних для провадження діяльності, та термін їх реалізації, а не поточні зобов'язання).

Пасиви балансу слід розділити на дві групи:

- короткострокові та довгострокові зобов'язання;
- постійні зобов'язання, які не є зобов'язаннями у найближчому майбутньому, - інакше буде порушено закріплений у стандартах принцип забезпечення безперервності бізнесу.

Виходячи з викладеного, умовою фінансової стійкості є співвідношення [14]:

$$A1_{\text{ф}} > P1_{\text{ф}}; A2_{\text{ф}} < P2_{\text{ф}} \quad (4)$$

де А – вартість активів і-ї групи;

Р - оцінка пасивів з і-ї групи зобов'язань.

Вказана нерівність відповідає всім вимогам оцінки фінансової стійкості: не потребує складних розрахунків; надає інформативні дані балансу та відповідні пояснення; водночас у основі лежить логічно чіткий підхід до створення критеріальних оцінок.

Аналіз показників фінансової стійкості характеризує стан та структуру активів досліджуваної компанії. Коефіцієнт фінансової стійкості – частка чистих активів у загальних активах компанії – показує частку корпоративних активів, які фінансуються за рахунок капіталу та резервів. Це відповідає відношенню суми джерел власного капіталу, довгострокових позик та кредитів до загального балансу.

Цей коефіцієнт розраховується так:

$$\text{КФУ} - (1\text{сс} + \text{Кборг} + \text{Zборг}) / \text{А} \quad (5)$$

де 1сс – джерела капіталу;

Кборг-кредит довгостроковий;

Zборг - позику довгостроковий;

А – балансові активи.

Рекомендованим стандартом для цього коефіцієнта є діапазон значень від 0,5 до 0,7.

Коефіцієнт забезпеченості запасами з джерел показує, яка частина поточних матеріальних активів фінансується за допомогою власного капіталу. Коефіцієнт відповідає співвідношенню між вартістю активів у обігу та вартістю акцій. Цей коефіцієнт розраховується за такою формулою [18]:

$$\text{Кзз} = \text{ВОК} / \text{Z}, \quad (6)$$

де ВОК – власні оборотні кошти;

Z-запаси (резерви).

Значення за умовчанням цього показника становить 0,6-0,8.

Коефіцієнт фінансової незалежності вказує на те, що частина активів організації формується власними коштами. Чим менше значення коефіцієнта, тим більше у компанії ризик банкрутства. Розраховується за такою формулою:

$$\text{Кнез} = \text{КіР} / \text{А}, \quad (7)$$

де КіР – капітал і резерви;

А – активи балансу.

За умовчанням цей показник становить 0,5-0,8.

Ставлення оборотних засобів до своїх оборотних активів показує, яка частина оборотних активів підприємства фінансується зі своїх короткострокових

джерел. Цей коефіцієнт розраховується за такою формулою [21]:

$$K_{oa} = \text{ВOK} / \text{ОА}, \quad (8)$$

де ВOK – власні короткострокові активи;

ОА – оборотні активи.

Значення за умовчанням для цього індикатора більше 0,2.

Ставка фінансування – це відношення позикових коштів до власних коштів організації та показує розмір позикових коштів на одиницю капіталу та резерв. Це співвідношення розраховується за такою формулою:

$$K_{\text{фін}} = \text{З} / \text{КіР} \quad (9)$$

де З – зобов'язання (пасив);

КіР – капітал та резерви.

Значення за умовчанням для цього індикатора менше 1,0.

Передбачається, що компанія є фінансово стійкою, якщо всі коефіцієнти відповідають рекомендованим значенням. Ступінь фінансової стійкості компанії може оцінити аналітик, виходячи із ступеня відповідності реальних значень коефіцієнтів встановленим обмеженням. Слід зазначити, що абсолютна платоспроможність є необхідною, але недостатньою вимогою для абсолютної фінансової стійкості. Абсолютна фінансова стабільність – необхідна та достатня вимога для абсолютної платоспроможності [27].

Аналіз узагальненого показника фінансової стійкості – це різновид коефіцієнтного аналізу.

Таблиця 1.1 - Типи фінансової стійкості підприємства

Тип фінансової стійкості	Джерела фінансування запасів	Характерні ознаки фінансової стійкості
Абсолютна фінансова стійкість	Власні оборотні кошти (ВОК)	Високий рівень платоспроможності та незалежність від зовнішніх кредиторів
Нормальна фінансова стійкість	ВОК та довгострокові кредити та позики	Нормальний рівень платоспроможності, ефективне використання позикових коштів, високий обсяг прибутку
Тип фінансової стійкості	Джерела фінансування запасів	Характерні ознаки фінансової стійкості
Нестійкий фінансовий стан	ВОК, довгострокові та короткострокові кредити, позики	Порушено платоспроможність, підприємство потребує додаткових джерел фінансування
Кризовий фінансовий стан	ВОК, довгострокові та короткострокові кредити, позики	Неплатоспроможність підприємства, загроза банкрутства

Оцінюючи фінансову стійкість, використовуються також і відносні показники. Проведення аналізу фінансової стійкості підприємства, застосовуючи систему коефіцієнтів із встановленими базисними величинами, дозволяє охарактеризувати стан власних і позикових коштів.

При цьому до ключових параметрів, що характеризують фінансову стійкість, належать показники, що відображають здатність компанії нарощувати капітал (коефіцієнт автономії, коефіцієнт забезпеченості власними джерелами фінансування та ін.)

Таблиця 1.2 – угруповання показників фінансової стійкості на думку різних авторів

Автори	Угруповання показників	Показники оцінки фінансової стійкості
Г. В. Савицька	Коефіцієнти фінансової структури капіталу	<ul style="list-style-type: none"> - коефіцієнт концентрації власного капіталу; - коефіцієнт концентрації позикового капіталу; - коефіцієнт фінансової залежності; - коефіцієнт поточної заборгованості; - коефіцієнт фінансової стійкості; - коефіцієнт платоспроможності; - коефіцієнт фінансового ризику
	Рівень операційного важеля	<ul style="list-style-type: none"> - виробничий важіль; - безбитковий обсяг продажу; - запас фінансової стійкості
	Оцінка фінансової стійкості за функціональною ознакою	<ul style="list-style-type: none"> - власний оборотний капітал; - коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами; - коефіцієнт маневреності власного капіталу
Л. Т. Гіляровська О. В. Ендовицька	Коефіцієнти структури капіталу	<ul style="list-style-type: none"> - коефіцієнт автономії; - коефіцієнт фінансової стійкості; - коефіцієнт фінансової залежності; - коефіцієнт фінансування; - коефіцієнт інвестування; - коефіцієнт постійного активу; - коефіцієнт маневреності; - коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами; - коефіцієнт співвідношення мобільних та іммобілізованих засобів; - фінансовий важіль; - коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості

Продовження табл 1.2.

В. В. Ковальов О. М. Волкова	Коефіцієнти капіталізації	<ul style="list-style-type: none"> - коефіцієнт концентрації власного капіталу; - коефіцієнт концентрації залучених коштів; - коефіцієнт маневреності власного капіталу; - коефіцієнт структури покриття довгострокових вкладень; - коефіцієнт структури довгострокових джерел фінансування; - коефіцієнт залучення власних та позикових коштів
	Коефіцієнти покриття	<ul style="list-style-type: none"> - коефіцієнт забезпечення відсотків до сплати (ТІЕ); - коефіцієнт покриття постійних фінансових витрат (FCC)
С. В. Бочкова	Коефіцієнти структури капіталу	<ul style="list-style-type: none"> - коефіцієнт автономії або концентрації власного капіталу; - коефіцієнт фінансової значущості; - коефіцієнт співвідношення власних та позикових коштів; - коефіцієнт маневреності власного капіталу; - коефіцієнт структури довгострокових вкладень; - коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів.

Більшість авторів єдині у висновку, що застосування показників фінансової стійкості в динаміці значно підвищує якість підготовки управлінських рішень, спрямованих на формування тенденції стабілізаційних процесів (таблиця 1.2). Тобто моніторинг фінансової стабільності важливо проводити регулярно.

Ефективність економічних коефіцієнтів полягає в тому, що вони допомагають виявити сильні та слабкі сторони фінансового становища компанії, вказують на проблемні питання в її діяльності, сприяють виявленню основних напрямів та факторів, що вкрай складно простежити при розгляді індивідуальних

показників звітності, використовуючи методи вертикального, горизонтального та трендового аналізу.

Необхідно детальніше розглянути розрахунок відносних показників оцінки фінансової стійкості:

1. Коефіцієнт співвідношення позикових і особистих коштів (коефіцієнт фінансового левериджу) характеризує використання підприємством позикових коштів, які впливають на модифікацію коефіцієнта рентабельності власних коштів. Зростання коефіцієнта говорить про підвищення залежності від зовнішніх факторів фінансування, що тягне за собою збільшення фінансового ризику та можливу втрату платоспроможності. Розрахунок проводиться за такою формулою:

$$K = \text{позикові кошти} / \text{власні кошти} \quad (10)$$

З усіх показників фінансової стійкості цей коефіцієнт найбільш нестабільний.

2. Коефіцієнт автономії (або коефіцієнт концентрації власних коштів) характеризує ступінь незалежності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Збільшення коефіцієнта свідчить про зниження залежності підприємства від позикових коштів, що підвищує можливість погашення підприємством своїх зобов'язань і дає додаткові можливості для залучення інвестицій. Найпоширеніша точка зору, що їх співвідношення має бути 50% на 50%. Коефіцієнт розраховується за такою формулою:

$$K = \text{власні кошти} / \text{валюта балансу} \quad (11)$$

3. Коефіцієнт маневреності визначає частку власних коштів, вкладену у найбільш маневрені активи підприємства. Чим більший коефіцієнт маневреності, тим кращий фінансовий стан. Рекомендоване значення 0,5-0,6 (50%-60%). Цей

показник розраховується за формулою:

$$K = \text{ВОК} / \text{СК} \quad (12)$$

4. Коефіцієнт забезпеченості власними матеріальними оборотними активами показує рівень забезпеченості матеріальних запасів власними джерелами. Оптимальне значення цього показника дорівнює 0,6 (60%). Формула розрахунку коефіцієнта:

$$K = \text{власні оборотні кошти} / \text{запаси} \quad (13)$$

5. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними активами визначає частку оборотних активів підприємства, яка фінансується за рахунок власних джерел. За українськими законами норматив цього показника дорівнює 0,1 (10%). Цей показник розраховується за формулою:

$$K = \text{ВОК} / \text{ОА}, \text{ де ОА - оборотні активи} \quad (14)$$

6. Коефіцієнт фінансової стабільності виявляє частку джерел фінансування, що використовувались організацією протягом тривалого часу. Нормативне значення дорівнює 0,5-0,6 (50%-60%). Формула розрахунку коефіцієнта:

$$K = \text{власні кошти} + \text{довгострокові зобов'язання} / \text{валюта балансу} \quad (15)$$

7. Чисті активи підприємства – це різниця між активами і зобов'язаннями підприємства. Чисті активи характеризують ліквідність підприємства і мають бути більшими за статутний капітал. Формула розрахунку:

$$\text{ЧА} = \text{активи} - \text{зобов'язання} \quad (16)$$

8. Оборотний капітал визначає дефіцит чи профіцит короткострокових активів над короткостроковими зобов'язаннями. Зменшення цього показника свідчить про негативну динаміку. Формула обчислення:

$$OK = \text{короткострокові активи} - \text{короткострокові зобов'язання} \quad (17)$$

9. Коефіцієнт абсолютної ліквідності встановлює обсяг короткострокових зобов'язань, що може бути погашений певного числа. Це величина коштів, можна сказати страховий запас, для закриття незбалансованості грошових потоків. Рівень величини коштів необхідно зберігати на безпечному мінімумі, оскільки де вони приносять дохід. Формула розрахунку:

$$Do = \text{Гр. Кошти} + \text{корт. фін. вкладення} / \text{коротк. зобов'язання} \quad (18)$$

10. Коефіцієнт ліквідності показує, яка частина короткострокових зобов'язань на підприємстві може бути погашена за рахунок наявних коштів та очікуваних надходжень. Норматив становить 0,8-1 (80 – 100%). Формула розрахунку:

$$K = \frac{\text{Гр. кошти} + \text{кр. фін. вкладення} + \text{кр. дебіт. заборгованість}}{\text{зобов'язання}} \quad (19)$$

11. Коефіцієнт поточної ліквідності визначає, якою мірою оборотні активи покривають короткострокові зобов'язання. Зниження значення показника нижче 1 свідчить про неможливість підприємства оплачувати поточні рахунки. Підвищення показника вище 3 говорить про нераціональну структуру капіталу. Формула розрахунку:

$$K = \text{короткострокові активи} / \text{короткострокові зобов'язання} \quad (20)$$

Оцінка фінансової стійкості вимагає вибору певних відносних показників.

Слід зазначити, що здебільшого вчені згодні з тим, що мало використовувати один узагальнюючий показник з аналізу, потрібно використовувати систему показників.

Підбиваючи підсумки визначення поняття фінансової стійкості, її економічної сутності та нормативних значень показників, що її характеризують, можна зробити наступний висновок: у існуючих системах показників немає чіткої методики щодо аналізу, і багато використовуваних при цьому показники дублюють чи доповнюють одне одного. У зв'язку з цим пропонується із багатьох показників фінансової стійкості виділити основні та додаткові, які досить повно характеризують джерела формування майна, їх розміщення та використання (Таблиці 1.3).

Таблиця 1.3- Відносні показники фінансової стійкості підприємства

Показники	Діапазон рекомендованих обмежень, %
Основні	
Коефіцієнт автономії	0,4-0,6
Коефіцієнт капіталізації	1-1,5
Коефіцієнт забезпеченості поточних активів власними оборотними коштами	0,1-0,8
Коефіцієнт сталого фінансування	0,6-0,9
Додаткові	
1. Показники використання капіталу	
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,1-0,5
Рентабельність капіталу	
Рентабельність продажів	
2. Показники платоспроможності	
Коефіцієнт поточної ліквідності	1-2
Коефіцієнт критичної оцінки	0,7-0,8

З урахуванням сказаного раніше, формується висновок, що з оцінки фінансової стійкості треба розраховувати ті показники, які спрямовані на вирішення певних завдань задля досягнення стабільного фінансового становища компанії. Також не варто забувати про вплив специфічних особливостей галузі

досліджуваних підприємств на їхню фінансову стійкість.

1.3. Особливості фінансів і фактори, що впливають на фінансову стійкість підприємств роздрібною торгівлі продовольчими товарами

Роздрібна торгівля – це будь-яка діяльність із продажу товарів чи послуг безпосередньо кінцевим споживачам їхнього особистого некомерційного споживання.

Підприємство роздрібною торгівлі – посередник у русі товарів від безлічі виробників до кінцевого споживача, який надає посередницькі послуги за певну плату у вигляді торгової націнки [50].

Організації роздрібною торгівлі виконують сукупність функцій, які відображають суть представленої сфери. Однією з найважливіших функцій є реалізація товарів споживачам, коли відбувається перетворення матеріальних оборотних засобів підприємства (товару) у грошову форму.

Щоб виконати головну функцію, торгово-роздрібна організація реалізує супутні завдання:

- створення певного асортименту;
- укладання договорів із постачальниками;
- формування домовленостей про доставку товарів із місць виробництва до місць споживання;
- поділ товарних одиниць, що приходять, на партії. Виробники надсилають торговим точкам великі партії продуктів у певній тарі та упаковці, а магазини виставляють товари в обсязі, який необхідний відповідно до попиту споживачів;
- зберігання запасів: підтримуючи потрібну кількість товарів, роздрібна компанія дає деякий бонус споживачам, оскільки для них зменшуються витрати на зберігання;

Таблиця 1.4 – класифікація чинників, що впливають на фінансову стійкість підприємства

Характеристика чинника		
за місцем освіти		
мікрорівень	мезорівень	макрорівень
За ступенем дії		
загальні		специфічні
За часом		
постійні		змінні
За ступенем значущості		
первинні		вторинні
Характеристика чинника		
макрорівень		
економічні:		політичні:
<ul style="list-style-type: none"> - інфляція; - курс національної валюти; - грошово-кредитна політика держави; - податкова політика держави та рівень податків 		<ul style="list-style-type: none"> - політична стабільність у суспільстві; - досконалість та стабільність законодавчої бази; - взаємовідносини з іншими країнами
мезорівень		
економічні:		політичні:
<ul style="list-style-type: none"> - грошово-кредитна політика суб'єкта держави; - податкова політика та рівень податків, які встановлюються суб'єктом держави; - рівень економічного розвитку регіону 		<ul style="list-style-type: none"> - політична стабільність у суб'єкті держави; - досконалість та стабільність законодавчої бази суб'єкта держави; - рівень корупції в органах влади та кримінальна обстановка у суб'єкті держави
мікрорівень		
формалізовані (вплив на фінансовий результат)		неформалізовані (не впливають на фінансовий результат)
<ul style="list-style-type: none"> фактори, пов'язані з поточним станом активів та джерел їх формування: - структура активів підприємства (співвідношення оборотних та необоротних активів); - співвідношення власних та 		<ul style="list-style-type: none"> - конкурентні переваги підприємства; якість виробленої продукції; - рівень управління та структура управління; - ділова репутація [26];

Продовження таблиці 1.4

<p>фактори, пов'язані з ефективністю використання активів та джерел їх формування:</p> <ul style="list-style-type: none"> - період обороту запасів для підприємства; - період обороту дебіторської заборгованості для підприємства; - період обороту коштів та короткострокових фінансових вкладень; - оборотність оборотних коштів у цілому; - фінансовий результат діяльності підприємства 	
<p>Загальні чинники для всіх галузей:</p> <ul style="list-style-type: none"> - рівень розвитку економіки країни; - стан фінансових ринків; - рівень розвитку світової економіки; - курс національної валюти; - різні політичні фактори тощо. 	
<p>Специфічні чинники – це фактори, властиві цій галузі:</p> <ul style="list-style-type: none"> - платоспроможність контрагентів підприємства цієї галузі; - рівень конкуренції у галузі та вхідні бар'єри на ринку; - рівень регулювання галузі із боку законодавчих органів влади. 	

- виконання деяких послуг. Роздрібні мережі надають деякі послуги, користування якими робить процес купівлі та подальшого користування товарами більш простим та легким для споживачів. Оскільки торгові точки дають споживачам можливість перед покупкою вивчити детальний асортимент, відчутти його тактильно в руках, а іноді і спробувати на смак;

- відстеження динаміки попиту споживачів [51].

Таким чином, компанії роздрібної торгівлі продовольчими товарами надають покупцям можливість максимально комфортно, оперативно та продуктивно купувати необхідні товари серед великої їх різноманітності, поблизу зручного для споживача пункту розташування та у потрібному обсязі.

Представлені параметри підвищують рівень цінності продуктів роздрібної точки для споживача, і він готовий купити за вищою ціною в магазині, не звертаючись безпосередньо до виробника.

На фінансову стійкість організацій роздрібної торгівлі впливає багато чинників. Їх класифікацію умовно можна навести у поданому вигляді (таблиця 1.4).

Таблиця 1.5 – Особливості структури балансу підприємств роздрібної торгівлі продовольчими товарами

Показник	Особливість	Причина
Необоротні активи та основні засоби	Низька частка в активах підприємства	- підприємства часто орендують приміщення для торгівлі та складів; - обладнання для торгівлі найчастіше зношене (означає невисоку вартість) або надане постачальниками
Оборотні активи: запаси	Висока частка оборотних активів, у структурі яких значну вагу мають запаси	Організації роздрібної торгівлі продовольчими товарами більшість активів мають у вигляді запасів, оскільки вони складаються переважно з товарів, які реалізують підприємства. Структура запасів переважно представлена продуктами харчування. Через невеликий термін придатності цю категорію товарів доводиться постійно поповнювати.
Грошові кошти	Невисока частка в оборотні активи	Значна частина коштів підприємства на постійній основі вкладена в запаси, оскільки їхня недовговічність стимулює до постійного оновлення цієї статті балансу.

Продовження табл 1.5

Дебіторська заборгованість	Низький рівень в оборотних активах (менше 10%) [48]	Компанії продають товар покупцям за готівку, присутність дебіторської заборгованості виникає у разі переоплати податків або часткової передоплати за товари постачальникам.
Коротко-строкова заборгованість	Висока частка у структурі короткострокових зобов'язань і загальних джерелах	Співробітництво з постачальниками на основі відстрочки платежів за товар=> збільшується обсяг запасів та кредиторської заборгованості
Операційний дохід (не від основної діяльності)	Перевищення частки чистого прибутку в кілька разів	У роздрібній торгівлі багато інших джерел доходу, крім основного виду діяльності, наприклад, плата за входження в мережу

Результат оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібною торгівлі зрештою формується на підставі значень показників ліквідності, рентабельності, оборотності, показників структури капіталу та інших показників, властивих цій сфері. У галузі торгівлі присутні певні риси, які властиві даним показниками. Особливості фінансів, структури балансу та його впливу на стан роздрібних підприємств представлені у таблиці 1.5.

Таким чином, при розгляді особливостей балансової структури підприємств роздрібною торгівлі продовольчими товарами варто звернути увагу на те, що висока частка запасів на цих підприємствах припадає на продукти харчування. У свою чергу продукти харчування мають таку важливу характеристику, як термін придатності, що дозволяє віднести ці запаси до ліквідних чи неліквідних. "Нормальний" термін придатності відносить продукт до ліквідних запасів. Наявність ліквідних запасів позитивно впливає поточну ліквідність підприємства роздрібною торгівлі продуктами харчування, а

неліквідних – негативно. Виходить, що ефективне управління запасами багато в чому впливає на ліквідність та фінансову стійкість підприємства.

Короткий термін зберігання продукції та необхідність швидкої реалізації товару ставить перед підприємствами роздрібної торгівлі продовольчими товарами завдання оптимального поповнення обсягів запасів, раціонального зберігання та утилізації зіпсованих продуктів. Гроші, що вивільняються при цьому, можуть бути спрямовані на погашення короткострокових пасивів, або вкладені в високоліквідні активи (цінні папери, депозити банків тощо або ліквідні товарні запаси). Дані вкладення принесуть підприємству додатковий дохід, що у результаті підвищить рентабельність підприємства [48].

Як зазначають Горностаєв Д. В., Мочалова Л. А. і Кулагіна М. Є., у зв'язку зі специфічною особливістю товару, що продається (недовговічністю терміну зберігання та реалізації) організацій продуктового ритейлу, у підприємств виникає потреба в регулярних процесах утилізації та новому поповненні запасів, що вимагає додаткових витрат і необхідної наявності фінансових ресурсів. Висока частка короткострокових зобов'язань зумовлена співпрацею з постачальниками на основі відстрочення платежів за товар. Такий підхід при надмірному використанні може призвести до серйозних боргових зобов'язань перед контрагентом, що загрожує фінансовому благополуччю компанії роздрібної торгівлі.

Таким чином, у підприємства продуктового ритейлу виникає необхідність моніторингу та оцінки показників фінансової стійкості та платоспроможності з метою дотримання оптимального співвідношення між оборотними активами компанії та джерелами їх фінансування [48, 74].

На результати діагностики показників оборотності на підприємствах роздрібної торгівлі продовольчими товарами впливають різні чинники та особливості.

Виторг від продажу входить у категорію даних показників, вона поповнюється, зазвичай, у грошовому еквіваленті. Більшість готівкових надходжень у банках відбувається за допомогою торгових компаній. Тому для

роздрібних організацій важливо уважно вести облік касових операцій, здійснювати контроль при надходженні коштів на торгових точках, відстежувати процеси інкасації тощо.

Надходження виторгу на підприємство торгівлі нерівномірно і залежить від багатьох суб'єктивних і об'єктивних факторів.

До об'єктивних чинників відносять такі: сезонність, день тижня чи святковий день, наявність конкурентів, місце розташування.

Прихід грошового доходу на підприємство роздрібною торгівлі відбувається неритмічно та має залежність від багатьох факторів. Суб'єктивними чинниками є смакові уподобання та переваги споживачів, складена думка покупців про торгову мережу, певну торгову точку, рівень мерчендайзингу.

У галузі роздрібною торгівлі великий вплив на виторг та процес обороту активів має таке явище як мерчендайзинг. Мерчендайзинг – це комплекс заходів усередині торгової точки, що проводиться з метою максимізувати комфорт для покупців, зробити процес покупки більш простим і доступним шляхом правильного розміщення представлених продуктів [52].

Завдання мерчендайзингу:

- формування асортименту з урахуванням концепції торгової мережі. Тут важливо враховувати пріоритети певних товарів, масштаби та різноманітність асортименту. Правила розподілу та розміщення товару, способи його транспортування та зберігання;
- формування цін: розробка та подальший вибір способів визначення цін для стимулювання продажів;
- ефективне здійснення планування торгових площ;
- підбір та правильне розміщення рекламних та інших інформаційних ресурсів;
- вкладення у професійний розвиток співробітників, формування робочих стандартів та правил для персоналу, зниження темпів звільнення співробітників компанії.

У сфері роздрібною торгівлі є певні особливості, які часто є причиною

високого рівня звільнень серед працівників продовольчих магазинів:

- праця має високу частку у сукупності трудових операцій. Важливими причинами є низький рівень технічного оснащення та велика кількість механічних дій під час робочого процесу, близько 80% працівників у магазинах жіночої статі (наприклад, у роздрібній торгівлі за зміну доводиться переміщати від 3 до 15 тонн вантажу) [53];

- велика кількість покупців протягом робочої зміни призводять до перевтоми працівників та напруженості трудового процесу.

Відмінні риси трудового процесу на підприємствах роздрібною торгівлі характеризуються високою чисельністю персоналу, рівень заробітної плати яких визначається залежно від виручки підприємства, що має імовірнісний характер. Також у торговельній сфері порівняно з іншими галузями найбільша кількість працівників мають особисту матеріальну та фінансову відповідальність за майно компанії. Таким чином, виникає серйозна плінність кадрів, внаслідок чого необхідне поповнення персоналу підприємства новими кадрами, а отже знадобляться додаткові витрати на навчання та введення в робітників процес, постійна зміна складу продавців, до яких покупець звик, негативно відбивається на відношенні покупця до торгової точки, що знову впливає на виручку та інші фінансові результати організації.

Таким чином, до факторів, що впливають на показники ліквідності підприємств роздрібною торгівлі продовольчих товарів, можна віднести такі як:

- низька питома вага необоротних активів;
- висока питома вага оборотних активів, у тому числі запасів, низький рівень або повна відсутність дебіторської заборгованості;
- висока питома вага короткострокових пасивів, у тому числі кредиторської заборгованості;
- високе коливання показників ліквідності протягом робочого дня.

Факторами, що впливають на рентабельність та фінансову стійкість підприємств роздрібною торгівлі продовольчих товарів, є:

- наявність додаткових джерел доходу, властивих лише роздрібній

торгівлі;

- висока величина коштів, вкладених у запаси.

До факторів, що впливають на ділову активність роздрібних організацій, можна віднести вплив на оборотність великої кількості об'єктивних та суб'єктивних факторів, властивих лише роздрібній торгівлі.

Висновки до РОЗДІЛУ 1.

- фінансова стійкість – поняття, яке варто характеризувати у вузькому та широкому значенні. У першому випадку дане явище представляє здатність компанії найбільш оптимально використовувати ресурси, вміло розпоряджатися власними коштами, формувати найбільш стабільну структуру капіталу (співвідношення частки власного капіталу та позикового). Фінансову стійкість у цьому розумінні представляють показники, що характеризують структуру капіталу.

У широкому значенні фінансова стійкість визначається не тільки переліченими вище показниками, але і всім фінансовим станом підприємства. Виходячи з представлених поглядів авторів, фінансова стійкість – це комплексна оцінка діяльності організації, виражена у швидкості оборотності активів, здатності підприємства фінансувати свою діяльність, одержанні прибутку та можливості покривати свої зобов'язання. Фінансова стійкість у широкому сенсі представлена показниками ліквідності, платоспроможності, ділової активності, рентабельності і структури капіталу;

- фінансова стійкість організацій роздрібної торгівлі представляє такий стан фінансових результатів, у якому вони, вільно розпоряджаючись грошовими активами, можуть ефективно і безперервно функціонувати і реалізовувати свою продовольчу продукцію, і навіть здатні розвивати і оновлювати процес своєї діяльності;

- фінансова стійкість – комплексне поняття, що має зовнішні форми прояву і знаходиться під впливом різних факторів. Різні особливості галузі вимагають використовувати різні методи оцінювання фінансового становища компанії, використовуючи систему показників, що застосовуються у межах всіх підходів;

- виявлено галузеву специфіку торгових підприємств – низьку частку необоротних активів і високу питому вагу оборотних активів (зокрема запасів). Низький рівень або повна відсутність дебіторської заборгованості, висока питома вага короткострокових пасивів (у тому числі кредиторської

заборгованості), наявність додаткових джерел доходу, властивих лише роздрібній торгівлі, вплив на оборотність безлічі об'єктивних та суб'єктивних факторів, що належать лише до роздрібної торгівлі.

- беручи до уваги специфічну особливість підприємств роздрібної торгівлі продовольчими товарами – короткий термін зберігання товару з урахуванням його найбільшої частки у складі запасів компанії, і навіть високу частку кредиторської заборгованості через відстрочені платежі, виникає ризик перевищення рівня боргових зобов'язань. Тому для дотримання оптимального співвідношення між оборотними активами компанії та джерелами фінансування управлінському персоналу підприємства необхідно регулярно проводити моніторинг та оцінку фінансової стійкості;

при оцінці фінансової стійкості підприємства роздрібної торгівлі продовольчими товарами необхідно враховувати всі фінансові особливості та фактори, які через специфіку галузі мають значний вплив на результати оцінки.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

2.1. Аналіз досвіду оцінки фінансової стійкості

Для вітчизняної та зарубіжної методик існує деяка відмінність у переліку показників, що використовуються для визначення фінансової стійкості компанії, та методи розрахунку цих показників. Крім того, річні звіти для розрахунку цих показників відрізняються від української звітності, що викликано відмінностями в обліку операцій під час діяльності компанії. Аналіз відносних величин, що характеризують фінансову стійкість компанії, загалом відповідає аналізу зобов'язань у зарубіжній практиці, як показано в таблиці 2.1.

У таблиці 2.1. показники відсоткового покриття за кредитами також використовуються у зарубіжній практиці – процесі обслуговування боргу. Крім того, згідно з закордонним досвідом, одним з основних напрямків аналізу є аналіз фінансової стійкості компанії на основі оцінки її ринкової вартості, оскільки дуже часто реальна вартість компанії набагато нижча за її ринкову вартість. Розвинений зарубіжний фондовий ринок дає можливість збільшити вартість компанії за рахунок ділової репутації, у той час як вітчизняні малі та середні компанії не мають такої можливості.

У зарубіжній практиці аналіз фінансової стійкості доповнюється розрахунком та аналізом наступних показників [8]:

- співвідношення ціни та прибутку показує, яку частину чистого прибутку дає одна випущена акція, і визначається шляхом розподілу чистого прибутку на кількість випущених акцій;
- співвідношення «Ціна/грошовий потік» визначає прибутковість акції для грошових потоків, які компанія проходить під час своєї діяльності;
- ринкова вартість/балансова вартість вказує, наскільки ринкова ціна акції перевищує її балансову вартість, та визначається відповідним співвідношенням.

Таблиця 2.1 - Порівняння вітчизняних та зарубіжних методів оцінки відносних величин, що характеризують фінансову стійкість [32]

Показник	Формула для розрахунку		Характеристика
	Вітчизняний досвід	Зарубіжний досвід	
Коефіцієнт фінансової залежності	Усього джерел коштів / власний капітал	Сукупні пасиви / сукупні активи	Характеризує рівень фінансування активів за рахунок зобов'язань
Коефіцієнт фінансової активності (фінансовий важіль, коефіцієнт фінансового ризику)	Залучені кошти / власний капітал	Загальна заборгованість / власний капітал	Характеризує рівень залежності підприємства від зовнішніх агентів
Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	Довгострокові зобов'язання / довгострокові зобов'язання + власний капітал	Довгострокові зобов'язання / довгострокові зобов'язання + власний капітал	Показує частку залученого капіталу у перманентному капіталі

Слід зазначити, що основним недоліком існуючих методів діагностики фінансового стану вітчизняних та зарубіжних авторів є нехтування специфікою галузі. Наприклад, використання деякими економістами міжнародних систем в Україні для оцінки фінансового стану, не адаптованого до умов національної економіки, як наслідок, прийняття невірних управлінських рішень, використання у низькоприбуткових сферах бізнесу, затвердження стратегії корпоративного розвитку не відповідають сучасним реаліям.

До переваг зарубіжних методів можна віднести їх специфічність, сумісність та надійність у кількісному складі показників та інтерпретації їх результатів, а також простоту цих методів аналізу та оцінки фінансової стійкості

компанії. У свою чергу, українські методи аналізу фінансової стійкості компанії, навпаки, характеризуються суттєвими відмінностями між різними авторами у наборі показників для аналізу того чи іншого напрямку та різних їх комбінацій. Таким чином, можна припустити, що українська методологія оцінки фінансової стійкості компанії також потребує стандартизації та відповідного скорочення кількості аналізованих показників.

У цьому випадку слід віддати найбільшу перевагу розрахунку показників фінансової стійкості компанії, які мають найбільше значення, сумісність та потребу у фінансовій аналітиці. Зазвичай рекомендований порядок визначення характеру фінансової стійкості підприємства за національною методикою показано на рис. 2.1.

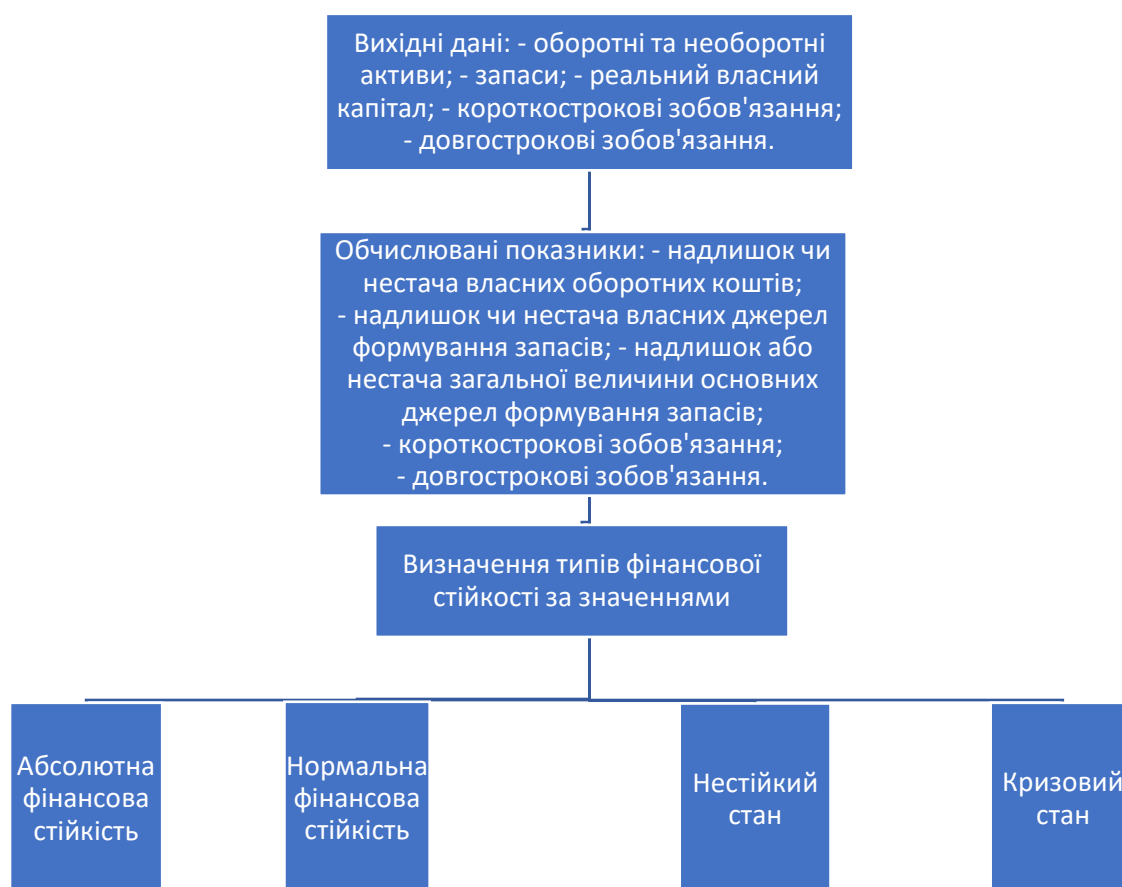

Рисунок 2.1 - Загальний порядок визначення характеру фінансової стійкості

На думку дослідників, як показано на рис. 2.1, аналіз становища заснований на оцінці фінансової стійкості компаній, основним напрямом якої є

використання економіко-математичних методів. Основними завданнями, що виникають у процесі аналізу та моделювання фінансового стану компанії, є вибір методів, критеріїв, показників та алгоритмів її оцінки.

Відмінністю аналізу фінансового стану в Україні від світового досвіду є те, що за кордоном фахівці без бухгалтерської освіти вчаться читати бухгалтерські документи, складені специфічною мовою.

В Україні основний акцент ставиться на оцінку кредитоспроможності організацій торгівлі, у яких дуже важливо підтримувати високу ліквідність та оборотність запасів, дебіторську та кредиторську заборгованість через специфіку їх діяльності. При цьому не враховується важливість ризиків, пов'язаних із торговою сферою (валютні, інфляційні), а також не враховується й оцінка платоспроможності. У світовій практиці оцінка платоспроможності проводиться окремо від фінансової стійкості, оскільки платоспроможність є зовнішнім проявом фінансової стійкості, і вони мають розглядатися комплексно.

Оцінка ліквідності та платоспроможності в Україні проводиться шляхом групування активів за ступенем ліквідності, а пасивів – за терміновістю погашення.

Бухгалтерський баланс в Україні відрізняється від країн, які використовують міжнародні стандарти обліку та звітності.

Активи та пасиви очищаються від уявної власності для об'єктивної оцінки фінансової стійкості за даними аналізу бухгалтерського балансу. У Великій Британії, наприклад, формується баланс, де чисті активи дорівнюють вкладеному капіталу. Цю рівність набувають при відніманні з обох частин балансу поточних позикових коштів, у яких строк погашення менше одного року. Згідно з цим алгоритмом, якщо виконуються умови: $A1 \geq П1$; $A2 \geq П2$; $A3 \geq П3$; $A4 \leq П4$, де $A1$ – найбільш ліквідні активи – кошти та короткострокові фінансові вкладення, $A2$ – короткострокова дебіторська заборгованість та інші оборотні активи, $A3$ – запаси та довгострокова дебіторська заборгованість, податок на додану вартість за придбаними цінностями, $A4$ – необоротні кошти, то баланс абсолютно ліквідний, а компанія платоспроможна.

У наших реаліях дебіторська заборгованість торгових організацій не завжди є активом, що швидко реалізується. Короткострокові фінансові вкладення можуть швидко перетворитися на кошти, але у збиток організації. При цьому найменш ліквідні активи, наприклад земля, нерухомість, обладнання, можуть стати найбільш ліквідними активами.

На основі груп активів та пасивів визначаються коефіцієнти ліквідності та платоспроможності. На думку зарубіжних економістів, найбільш інформативним індикатором платоспроможності є проміжний коефіцієнт покриття. Цей коефіцієнт називається коефіцієнтом критичної ліквідності та відображає, скільки разів ліквідні активи покривають поточні зобов'язання. У зарубіжній методиці чисельник у цьому показнику можна вибудовувати залежно від очікуваної ліквідності активів компанії.

Раніше банки враховували перший коефіцієнт покриття (поточної ліквідності), який має перевищувати 2. Проте вчені довели неспроможність цього коефіцієнта. У 1968 році Вільям Бівер виявив, що майже всі збанкрутілі компанії мали коефіцієнт покриття більше 2. При цьому компанія з коефіцієнтом покриття менше 1 могла бути платоспроможною (прикладом можуть бути японські компанії). При цьому компанія з коефіцієнтом покриття більше 3 могла не мати можливості погасити поточні зобов'язання через розбіжність строків їх погашення зі строками надходжень коштів. В Україні цей індикатор включений до системи критеріїв оцінки незадовільної структури балансу неплатоспроможних підприємств з нормативним значенням понад 2.

У практиці США, Німеччини, Франції замість коефіцієнтів покриття застосовують показник «тривалості самофінансування». Він показує кількість днів, яку компанія може працювати та погашати поточні рахунки за умови відсутності надходжень коштів на розрахунковий рахунок. У Франції середнє значення показника – 90 днів.

На думку українських фахівців, у роздрібних торгових компаніях слід оцінювати процеси (обороту), оскільки генерування надходжень коштів у результаті торгової діяльності за звітний період формує фінансовий стан на

кінець звітної періоду i , отже, початку наступного. Традиційні методи оцінки фінансової стійкості проводяться за допомогою даних на початок та кінець звітної періоду. Також спірним є те, що 3 коефіцієнти ліквідності та 6 коефіцієнтів стійкості в традиційних методах оцінки не вичерпують усіх можливих комбінацій в оцінюванні структури бухгалтерського балансу та джерел капіталу. Більш радикальна думка у тому, що з оцінки фінансового становища досить чотирьох показників: фінансова стійкість, платоспроможність, ділова активність, прибутковість. На думку Бівера У. та Альтмана Е., жоден окремо взятий показник не може оцінити платоспроможність [30, 31]. Це можливо лише у системі показників, що складається з 5 коефіцієнтів. Бівер розрахував тимчасовий інтервал у 5 років для компаній-банкрутів на основі набору показників:

- коефіцієнт Бівера (0,4-0,45 для благополучних компаній);
- рентабельність активів (6-8%);
- частка заборгованості в активах – 37%;
- коефіцієнт абсолютної ліквідності – 0,4;
- коефіцієнт поточної ліквідності – 3,2.

Бівер підсумував, що найпоказовішим є перший коефіцієнт, потім другий, а найменш значущим є коефіцієнт поточної ліквідності. Також необхідно адаптувати коефіцієнти та його нормативні значення з урахуванням специфіки торгівлі.

Альтман використав комбінований показник для діагностики банкрутства. Він зміг довести, що запропонований коефіцієнт за рік до банкрутства не перевищує 1,8. За результатами розрахунків, точність прогнозу банкрутства становила 90%.

В українській аналітичній практиці використовуються різні методологічні підходи для успішного управління фінансовою стабільністю. Добре відомий аналіз абсолютних і відносних показників фінансової стійкості. Аналіз фінансових показників – потужний інструмент управління фінансовою стабільністю компанії. Однак традиційні методи оцінки часто не можуть дати

точну картину фінансової стійкості компанії. Таким чином, як і будь-який інший метод, метод коефіцієнтів має як переваги, так і недоліки, включаючи, зокрема, недостатню надійність стандартних коефіцієнтів, оскільки стандартні значення цих коефіцієнтів залежить від галузі та обсягу підприємства. Коефіцієнтний метод – найефективніший для компаній, які займаються певним видом діяльності. Для великих компаній цей метод досить складний, оскільки для порівняння коефіцієнта необхідно використовувати низку стандартних показників. На значення показників фінансової стійкості значною мірою впливає облікова політика досліджуваної організації, а саме облікова політика підприємства залежно від способу оплати відвантаження [9].

Ще один недолік визначення фінансової стійкості з використанням відносних показників полягає в тому, що необхідно розраховувати показники на початок та кінець звітного періоду та знаходити їх відхилення від стандартних значень лише для даних звітності. Оцінка фінансово-економічного становища компанії лише на початку і лише наприкінці звітного періоду не дає огляду роботи компанії за весь звітний період. В результаті відсутність проміжної інформації може призвести до неправильної оцінки загального фінансово-економічного становища компанії.

В цілому за результатами огляду основних положень української та зарубіжної методик оцінки фінансової стійкості компанії можна зробити висновок, що аналіз фінансової стійкості дозволить виявити наявність або відсутність можливостей для залучення додаткових позикових коштів та можливість погашати короткострокові зобов'язання активами різної ліквідності, тобто визначати характер фінансового стану компанії. Компанія може вийти з нестабільної чи критичної фінансової ситуації, своєчасно поповнивши джерела формування резервів, оптимізувавши їхню структуру та відповідним чином зменшивши розмір резервів. Для цього компанія має значно збільшити збирання дебіторської заборгованості, прискорити оборотність пасивів, оптимізувати існуючі різниці між власним та позиковим капіталом, продати невикористані запаси тощо.

Раніше в попередньому розділі були розглянуті різні методи та моделі оцінки фінансової стійкості компанії, які використовуються у сучасній аналітичній практиці. Для більшості методів аналіз фінансової стійкості в абсолютному вираженні є одним з перших видів аналізу. В українській практиці основним показником фінансової стійкості компанії є надлишок або нестача коштів на формування резервів та витрат, які виникають у вигляді різниці між розміром джерел коштів та розміром суми провізій та витрат. Отже, взаємозв'язок між вартістю запасів та вартістю власних та запозичених джерел у компанії є одним з найбільш важливих факторів стабільності фінансового становища компанії у дослідженні компанії.

Використовуючи лише один метод, наприклад метод коефіцієнтів, можна зробити неправильні висновки щодо фінансової стійкості компанії. Тому одним із можливих напрямів вирішення цієї проблеми може стати використання узагальнюючого показника фінансової стійкості, використання якого доповнить та суттєво розширить методичку розрахунку коефіцієнтів фінансової стійкості компанії.

Таким чином, вибрані методи аналізу фінансової стійкості показані на рис. 2.2.

Можна припустити, що використання всіх методів аналізу фінансової стійкості, представлених на рис. 2.2, забезпечить найповнішу і найточнішу характеристику стану фінансової стійкості об'єкта дослідження.

Згідно зі статистичними дослідженнями, оборот світової зовнішньої торгівлі за останні двісті років характеризувався стабільністю та постійним зростанням. У міжнародній торгівлі можна назвати такі характеристики:

- зростання по відношенню до виробництва (по відношенню до загального світового ВВП);
- географічні особливості;
- темпи зростання імпорту та експорту.

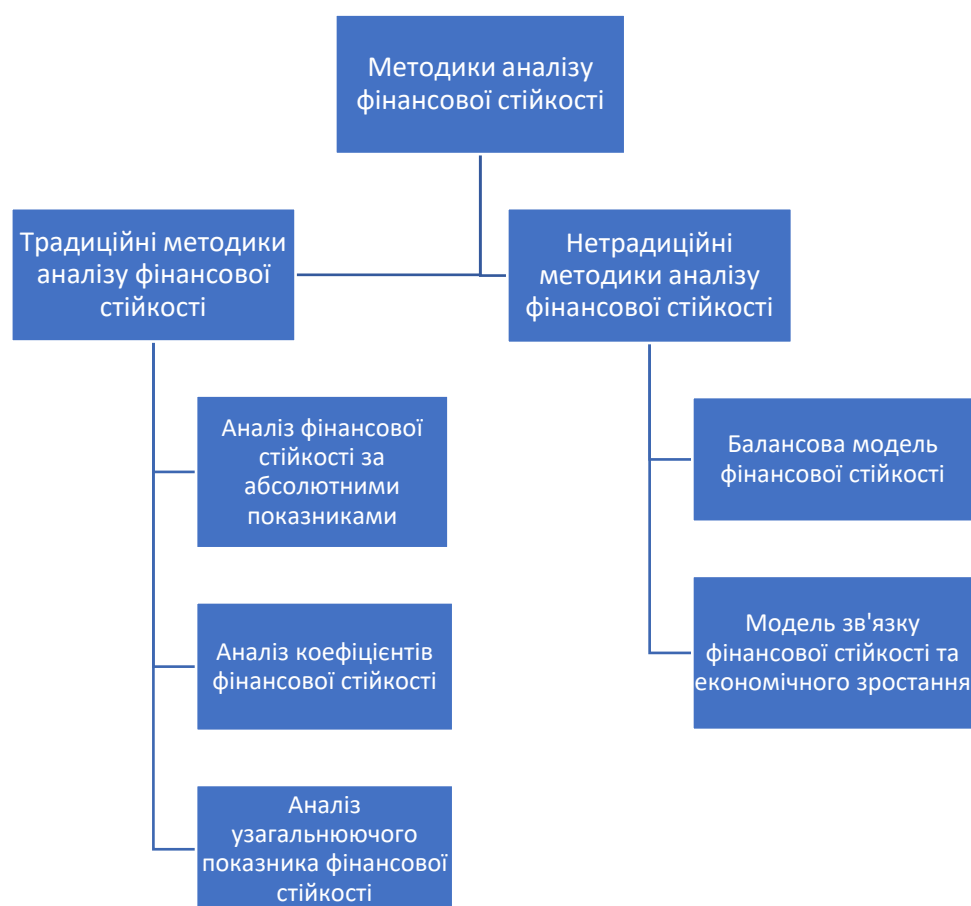

Рисунок 2.2 – Методи аналізу фінансової стійкості

Основна мета будь-якого бізнесу, у тому числі і торгового – отримання максимального прибутку. І тому компанія має грамотно управляти фінансовими потоками організації, здійснювати її діяльність тощо. Однак для цього компанія має враховувати специфіку трейдингу. У середньостроковій перспективі з'являться фактори, що стимулюватимуть економічне зростання. Деякі чинники, які можуть зміцнити українську економіку: поступове відновлення споживчого попиту з урахуванням зростання доходів населення протягом наступних трьох років та збільшення чистого експорту. Торгівля – це форма обігу товарів, а також пов'язаних із ним економічних відносин. Торгівля сьогодні відображає основні протиріччя та проблеми економіки країни. Стрімкий розвиток низки процесів в українській економіці серйозно позначається на цій сфері.

Розвиток роздрібної торгівлі в Україні протягом останніх років був

відзначений значними змінами. Здебільшого це пов'язано з органічним розвитком торгових мереж. Емпіричні дослідження показують, що це призвело до деяких протиріч: нової якості ринку та посилення конкурентної напруженості. У міру того, як багато тенденцій перетворюються на одну, в області, що вивчається, відбувається складна трансформація.

Сьогодні багато великих українських компаній стикаються з проблемами оренди та землі, а також податковими та адміністративними скаргами. Подібні труднощі ускладнюють діяльність компанії та не дозволяють їй швидко розвиватися. У сфері комерції, згідно з дослідженням, комерційні підприємства найбільш схильні до державного контролю. 80% керівників бізнесу у цій сфері вважають, що власних коштів недостатньо. До проблем також належать: висока вартість сучасних технологій, важкі бізнес-процеси, великі інвестиції, відповідно високі прямі витрати, нездатність керувати вартістю товарів, брак знань у галузі торгівлі, надто велике зростання кількості підприємств. Остання припускає, що ринок був переоцінений, і почалися перегони між фірмами.

У сфері комерції бюджет має свої особливості, наприклад, сама галузь. Прибуток – найважливіший показник, він свідчить, що і за яких умов є джерелом самофінансування. Пошук додаткового фінансування та збільшення показників рентабельності можливий лише за умови проведення аналізу доходів та витрат компанії. Доходи та витрати – основні категорії, які впливають на бюджетну систему організації у цій сфері.

Досліджувана сфера – один із ключових секторів економіки, розвиток якого становить інтерес для держави, споживачів, виробників, інвесторів та підприємців, тобто практично всіх учасників ринку. Зроблено висновок про те, що головна мета держави – розвиток та підвищення конкурентоспроможності економіки та якості життя населення. Завдання виробників:

- географічне охоплення всіх потенційних споживачів;
- максимальна ефективність за мінімальних витрат;
- споживачі хочуть отримувати якісну продукцію з можливою шкалою цін та якістю обслуговування.

Інвестори та підприємці прагнуть максимізувати

прибуток.

Виходячи з вищевикладеного, можна зробити висновок, що використання грамотного та якісного фінансового менеджменту в компаніях покращить фінансовий стан, платоспроможність та збільшить прибуток. Однак необхідно враховувати специфіку галузі.

2.2 Дослідження стану фінансової стійкості підприємств роздрібної торгівлі

Значна частина ринку роздрібної торгівлі України належить регіональним мережам і підприємствам традиційної торгівлі, проте основний оборот роздрібного ринку складають великі мережі, частка яких становить 42%. З цієї причини для проведення подальшого дослідження будуть представлені 4 найбільші компанії продритейлу України – ТОВ «Арітейл», АТБ, «VOLWEST GROUP» та «Fozzy Group». Частка даних підприємств становить трохи менше 30% ринку.

Для визначення специфічних особливостей галузі роздрібної торгівлі продовольчими товарами необхідно здійснити аналіз фінансової стійкості представлених організацій. Для проведення оцінки обрано традиційні методи аналізу на підставі даних бухгалтерських балансів та фінансових звітів представлених компаній продуктового ритейлу. Матеріали для дослідження отримані на підставі даних, RAU.UA [68], Опендатабот [71], Youcontrol [70], Clarity Project [69], Держстату [72] Частина даних, які відсутні у відкритому доступі, визначена умовно.

Проведено розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості 4 великих компаній продритейлу. Отримані результати представлені у таблицях 2.2-2.6 та розглянуті на рисунках 2.3-2.6.

Таблиця 2.2 – Коефіцієнт фінансової автономії підприємств

Коефіцієнт фінансової автономії	2019	2020	2021
АТБ, %	0,28	0,27	0,11
Fozzy Group, %	0,56	0,90	0,68
Арітейл, %	0,22	0,22	0,23
«VOLWEST GROUP», %	0,38	0,39	0,43

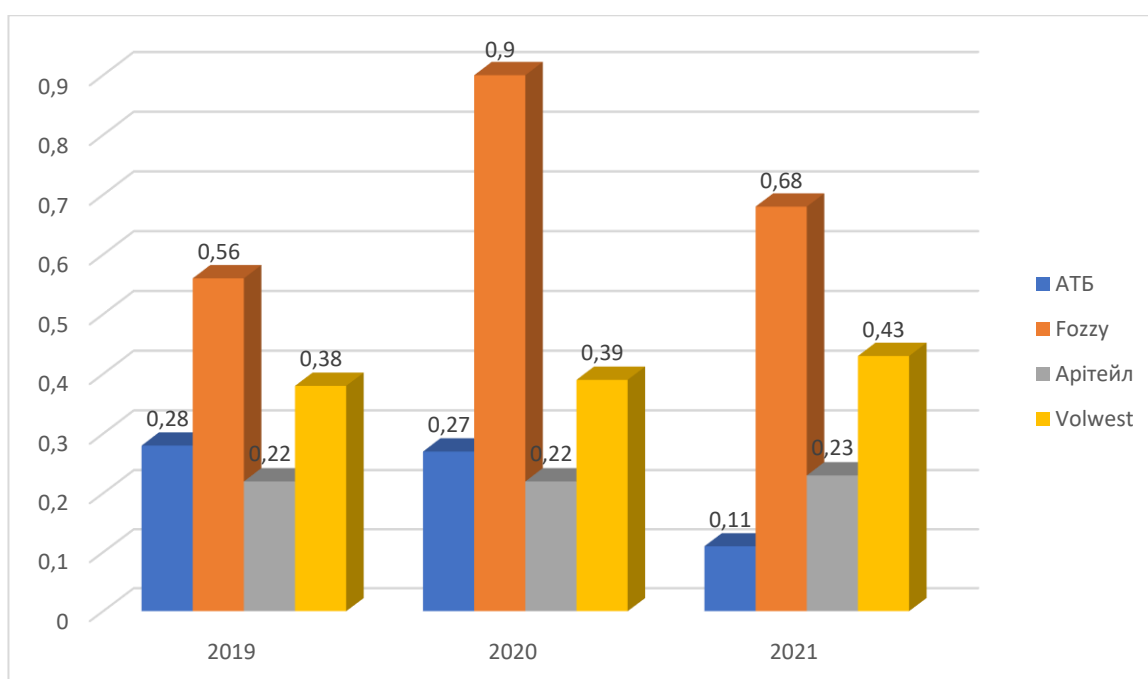

Рисунок 2.3 – Динаміка коефіцієнта фінансової незалежності підприємств

Коефіцієнт фінансової незалежності підприємств показав, що частка власних коштів усіх організацій є невисокою у загальній сукупності джерел фінансування. "Fozzy Group" та «АТБ» є лідерами проритейлу, проте цей показник фінансової стійкості знизився в обох на 22% і 16% за останній досліджуваний рік, що свідчить про низький рівень фінансової незалежності компаній.

Таблиця 2.3 - Коефіцієнт концентрації позикового капіталу підприємств

Коефіцієнт концентрації ЗК	2019	2020	2021
АТБ, %	0,72	0,73	0,89
Fozzy Group, %	0,44	0,10	0,32
ТОВ «Артеїл», %	0,78	0,78	0,77
«VOLWEST GROUP», %	0,62	0,61	0,57

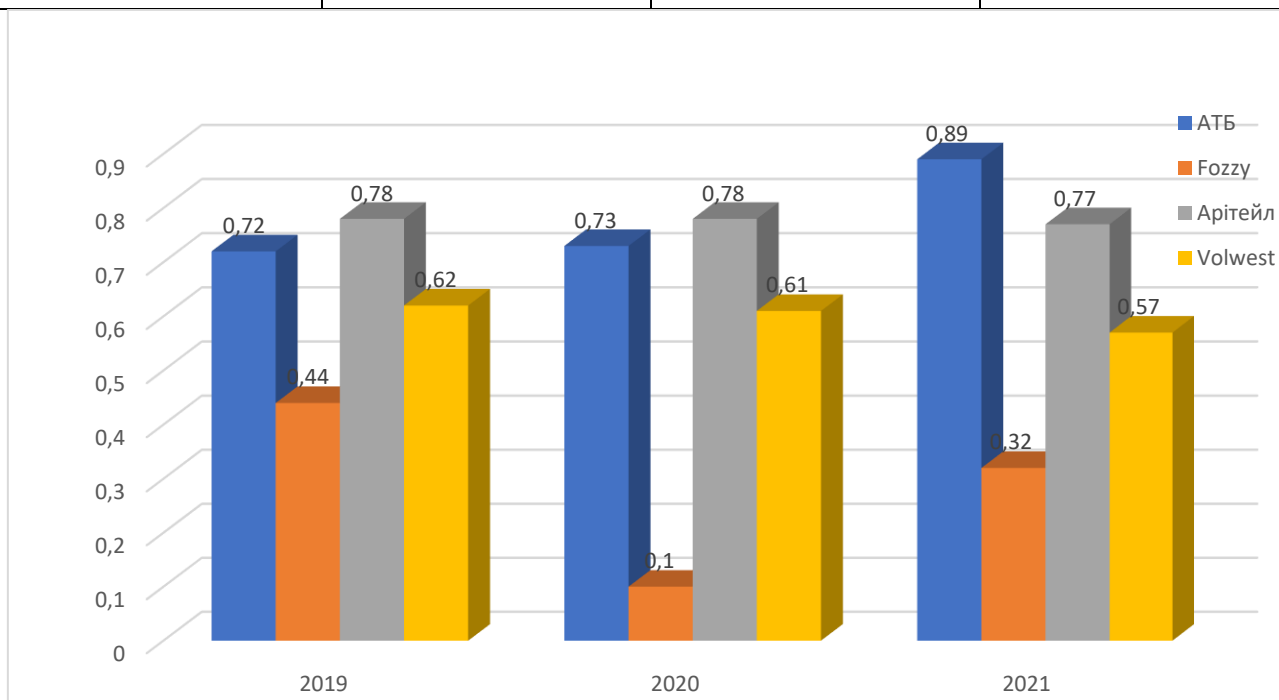

Рисунок 2.4 - Динаміка коефіцієнта концентрації позикового капіталу компаній

Коефіцієнт концентрації позикового капіталу показує зворотну тенденцію. Частки позикових коштів валюти балансу представлених організацій значною мірою переважають над частками власних джерел, що за рекомендованими нормами свідчить про нестійке фінансове становище.

Отримані дані при розрахунку коефіцієнта фінансового левериджу показали, що співвідношення позикових і власних коштів у представлених роздрібних організацій, крім «АТБ», вкрай негативні, оскільки рекомендоване значення менше або дорівнює 1, а підприємства, що вивчаються, мають частку

позикового капіталу, що перевищує власні кошти у кілька разів. Причому АТБ – один із найбільших представників продритейлу – збільшив показник більш ніж у 3 рази.

Таблиця 2.4 - Коефіцієнт фінансового левириджу

Коефіцієнт фінансового левириджу (капіталізації)	2019	2020	2021
АТБ, %	2,57	2,69	8,22
Fozzy Group, %	0,79	0,11	0,47
ТОВ «Арітейл», %	3,46	3,47	3,28
«VOLWEST GROUP», %	1,66	1,59	1,31

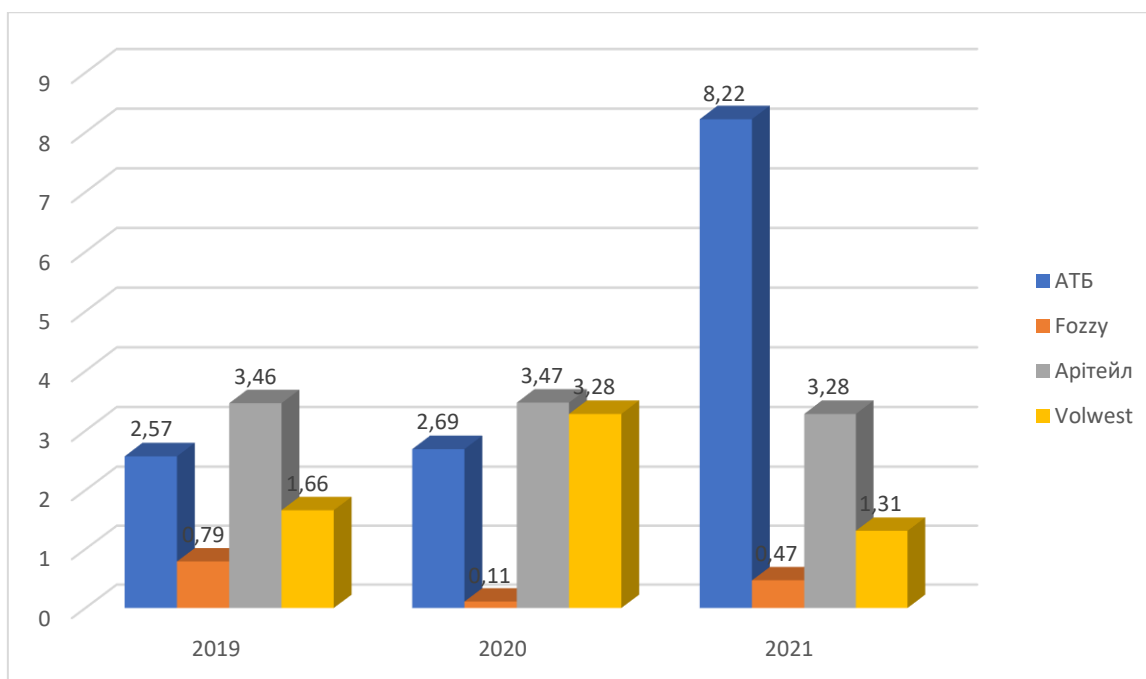

Рис 2.5. Динаміка коефіцієнту фінансового левириджу

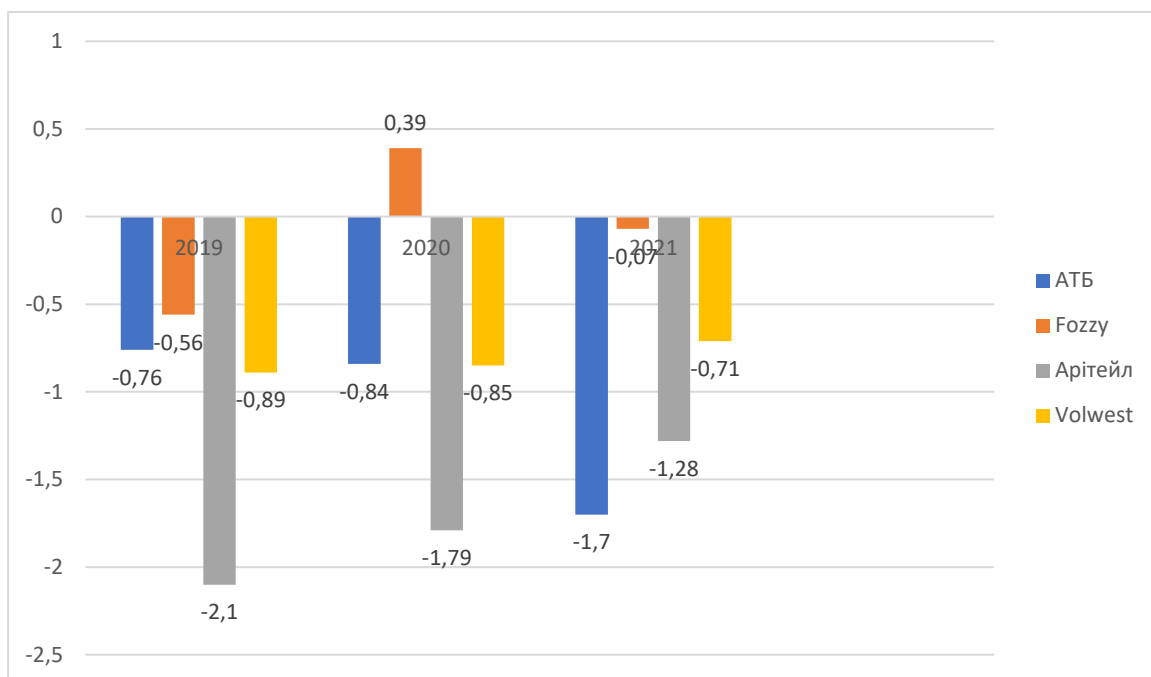

Рисунок 2.6 – Динаміка коефіцієнта маневреності власного капіталу

Таблиця 2.5. Коефіцієнт маневреності власного капіталу

Коефіцієнт маневреності власного капіталу	2019	2020	2021
АТБ, %	-0,76	-0,84	-1,7
Fozzy Group, %	-0,56	0,39	-0,07
ТОВ «Аритейл», %	-2,10	-1,79	-1,28
«VOLWEST GROUP», %	-0,89	-0,85	-0,71

Таблиця 2.6. Коефіцієнт фінансової стійкості

Коефіцієнт фінансової стійкості	2019	2020	2021
АТБ, %	0,28	0,52	0,66
Fozzy Group, %	0,56	0,90	0,87
ТОВ «Аритейл», %	0,54	0,69	0,56
«VOLWEST GROUP», %	0,55	0,50	0,51

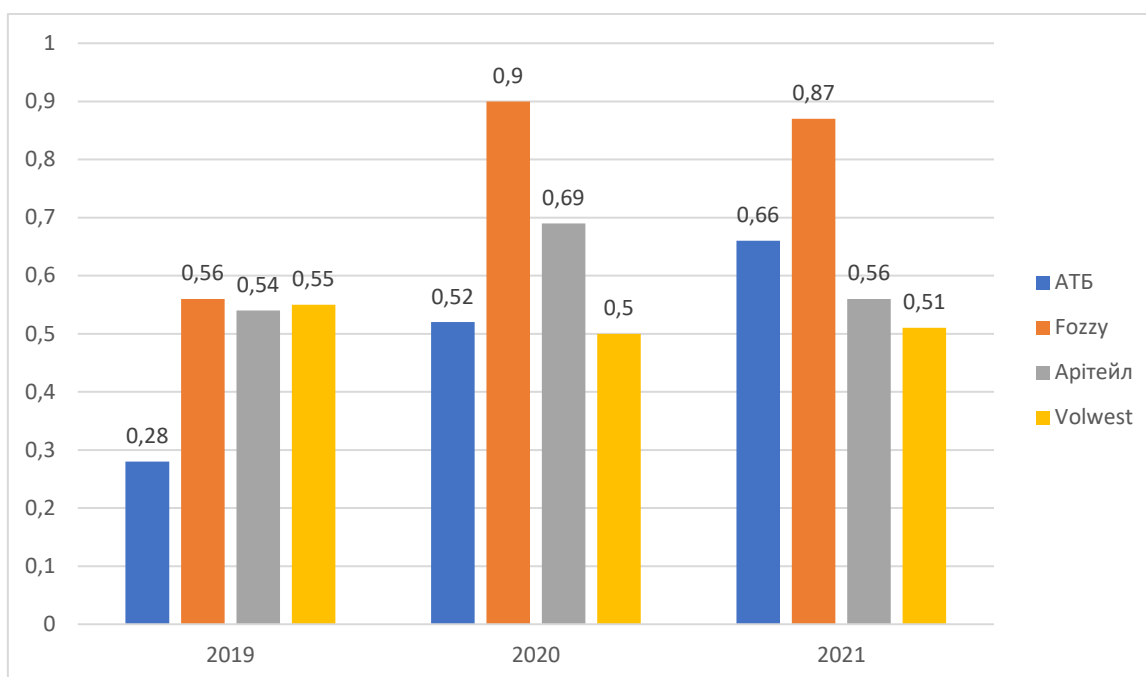

Рисунок 2.7 – Динаміка коефіцієнта фінансової стійкості

Організації не здатні підтримувати рівень власного оборотного капіталу та поповнювати його за допомогою власних джерел, а негативні значення свідчать про низьку фінансову стійкість.

Розрахунок коефіцієнта маневреності власного капіталу представлених компаній показав негативні результати, оскільки отримані дані дуже відрізняються від рекомендованих значень (0,2-0,5).

Для визначення типу фінансової стійкості компаній було здійснено розрахунок абсолютних показників, що характеризують наявність власних та позикових коштів на період з 2019 по 2021 роки. Отримані дані подано у таблицях 2.7-2.11.

Результат обчислення тривимірною показника типу фінансової стійкості показав, що 2 із 4 досліджуваних компаній мають нормальне фінансове становище. АТБ і Fozzy Group відносяться до 2 типу, їх стан розцінюється як стабільний, причому перша організація покращила своє становище, друга послабила свою фінансову стійкість, знизивши частку власного капіталу у структурі балансу. ТОВ «Арітейл» та VOLWEST GROUP мають протягом усього періоду нестійкий фінансовий стан. Кожна з них не має достатньої наявності власних оборотних коштів та довгострокових джерел фінансування.

Таблиця 2.7 - Абсолютні показники для оцінки фінансової стійкості АТБ, тис. грн

Показники	2019	2020	2021	Зміни	
				2020	2021
Наявність власних оборотних коштів	-12048600	-13832700	-19870100	-1784100	-6037400
Наявність власних та довгострокових позикових коштів для формування запасів	2215500	1579400	39050000	-636100	37470600
Загальна величина основних джерел коштів на покриття запасів та витрат	28633000	30699700	75907300	2066700	45207600
Надлишок, нестача власних оборотних коштів на покриття запасів та витрат	-21978600	-25431700	-32616300	-3453100	-7184600
Надлишок або нестача власних та довгострокових позикових коштів на покриття запасів та витрат	-7714500	-10019600	26303800	-2305100	36323400
Надлишок або нестача загальної величини основних джерел коштів на покриття запасів та витрат	18703000	19100700	63161100	397700	44060400
Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості	(0,0,1)	(0,0,1)	(0,1,1)		

Таблиця 2.8 – Абсолютні показники для оцінки фінансової стійкості
«Fozzy Group», тис. грн

Показники	2019	2020	2021	Зміни	
				2020	2021
Наявність ВОК	-4652792	5126081	-1038308	9778873	-6164389
Показники	2019	2020	2021	Зміни	
				2020	2021
Наявність власних та довгострокових позикових коштів для формування запасів	-4652060	5126751	2962305	9778811	-2164446
Загальна величина основних джерел коштів на покриття запасів та витрат	1981990	6540239	5553163	4558248	-987076
Надлишок, нестача власних оборотних коштів на покриття запасів та витрат	-4652797	5124869	-1039274	9777666	-6164144
Надлишок або нестача власних та довгострокових позикових коштів на покриття запасів та витрат	-4652065	5125539	2961338	9777604	-2164201
Надлишок або нестача загальної величини основних джерел коштів на покриття запасів та витрат	1981985	6539027	5552196	4557042	-986831
Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості	(0,0,1)	(1,1,1)	(0,1,1)		

Таблиця 2.9 – Абсолютні показники для оцінки фінансової стійкості ТОВ «Арітейл», тис. грн

Показники	2019	2020	2021	Зміни	
				2020	2021
Наявність власних оборотних коштів	-1063614	-997916	-829494	65698	168421
Наявність власних та довгострокових позикових коштів для формування запасів	-345195	171647	77629	516843	-94017
Загальна величина основних джерел коштів на покриття запасів та витрат	684292	937128	1300458	252836	363329
Надлишок, нестача власних оборотних коштів на покриття запасів та витрат	-1433687	-1424800	-1247958	8886	176842
Надлишок або нестача власних та довгострокових позикових коштів на покриття запасів та витрат	-715268	-255236	-340833	460031	-85597
Надлишок або нестача загальної величини основних джерел коштів на покриття запасів та витрат	314219	510244	881994	196024	371750
Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості	(0,0,1)	(0,0,1)	(0,0,1)		

Таблиця 2.10 – Абсолютні показники для оцінки фінансової стійкості
«VOLWEST GROUP», тис. грн

Показники	2019	2020	2021	Зміни	
				2020	2021
Наявність власних оборотних коштів	-3430588	-3641403	-3036459	-210815	604944
Довгострокові кредити та позики	1803990	1264840	748867	-539149	-515972
Показники	2019	2020	2021	Зміни	
				2020	2021
Наявність власних та довгострокових позикових коштів на формування запасів	-1626598	-2376563	-2287591	-749964	88972
Загальна величина основних джерел коштів на покриття запасів та витрат	2987617	3170148	2585004	182531	-585144
Надлишок, нестача власних оборотних коштів на покриття запасів та витрат	-5078577	-5341730	-4767638	-263152	574092
Надлишок або нестача власних та довгострокових позикових коштів на покриття запасів та витрат	-3274587	-4076889	-4018770	-802302	58119
Надлишок або нестача загальної величини основних джерел коштів на покриття запасів та витрат	1339628	1469822	853825	130193	-615997
Трикомпонентний показник типу фінансової стійкості	(0,0,1)	(0,0,1)	(0,0,1)		

Таблиця 2.11 - Тип фінансової стійкості організацій за результатами 2019-2021 років

Підприємство	2019	2020	2021
АТБ	Нестійке	Нестійке	Нормальна фінансова стійкість
Fozzy Group	Нестійке	Абсолютно стійке	Нормальне
ТОВ «Арітейл»	Нестійке	Нестійке	Нестійке
VOLWEST GROUP	Нестійке	Нестійке	Нестійке

Результат проведеного аналізу виявив загрози фінансовому благополуччю представлених компаній. Однак, для повного висновку необхідно розглянути інші фінансові показники, що характеризують діяльність підприємств.

Як доказову базу додатково розглянуто динаміку активів роздрібних організацій, зміну виторгу та чистого прибутку, динаміку за загальною кількістю магазинів у кожній мережі, обсяг продажів. Отримані результати відображені у рисунках 2.8-2.12

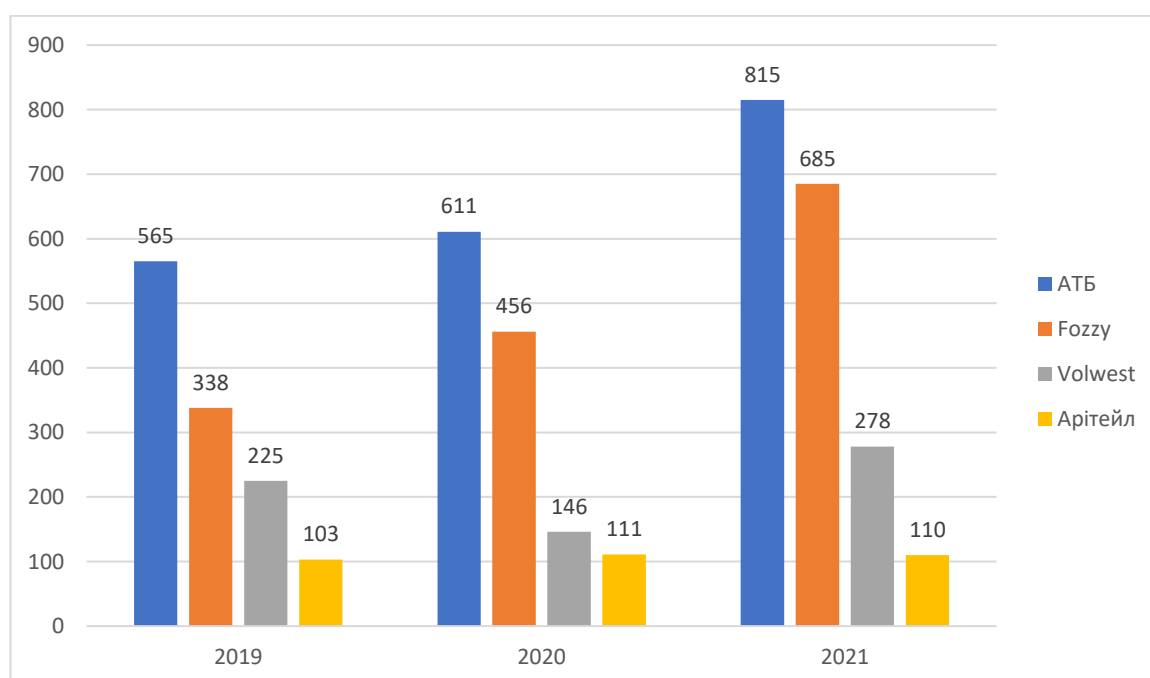

Рисунок 2.8 – Динаміка активів підприємств, тис. грн

У період з 2019 по 2021 рік у 3-х компаній із 4 представлених

спостерігається зростання активів, тільки «Арітейл» у період з 2019 по 2020 роки збільшувала цей показник, але зрештою скоротила активи на 1%.

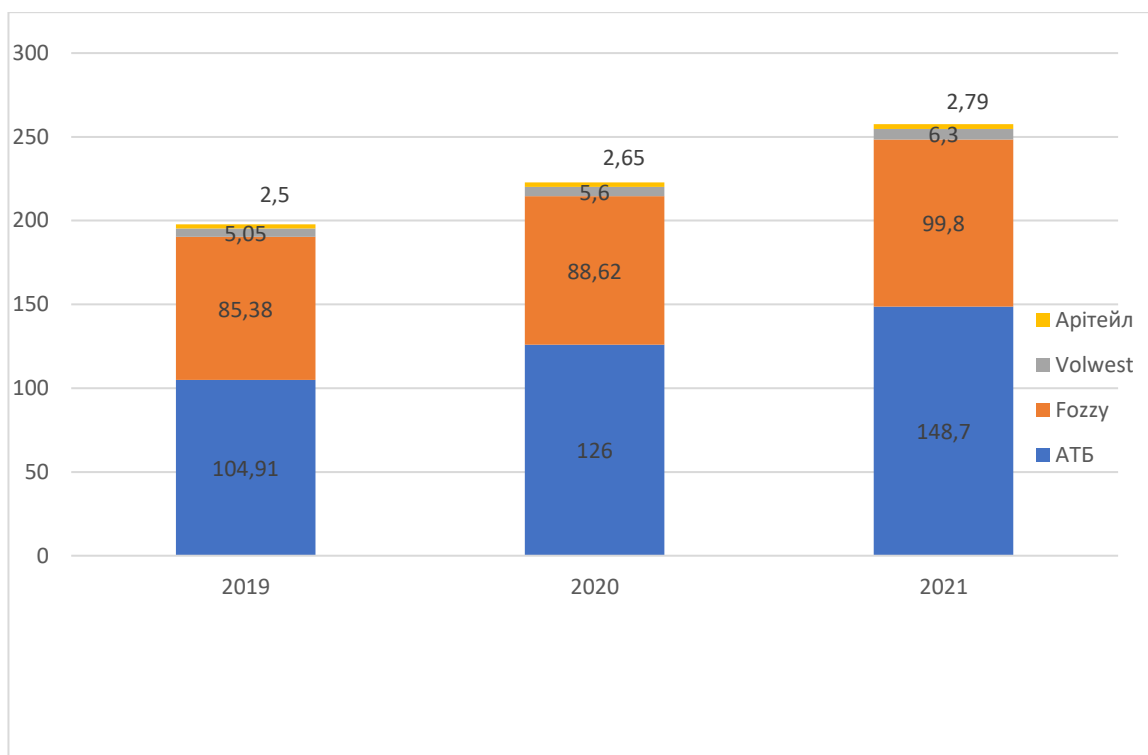

Рисунок 2.9 – Динаміка виторгу підприємств у період 2019-2021 рр. млрд. грн.

Протягом усього періоду, що вивчається, усі мережі демонструють позитивну динаміку виторгу.

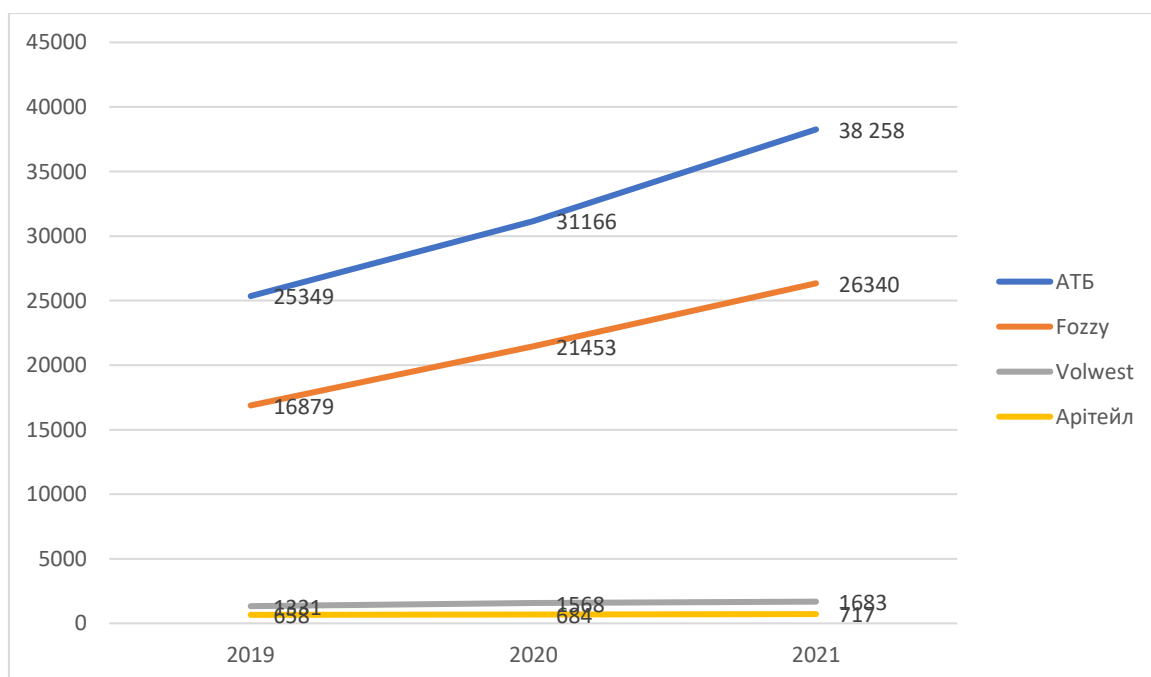

Рисунок 2.10 – Динаміка валового прибутку у період 2019-2020 р.р. млн. грн.

Валовий прибуток представлених організацій у аналізованій період має позитивну динаміку. Ця тенденція свідчить про позитивний розвиток роздрібних компаній, збільшення обсягів реалізованої продукції, розширення асортименту, удосконалення кадрової, управлінської та виробничої сфер.

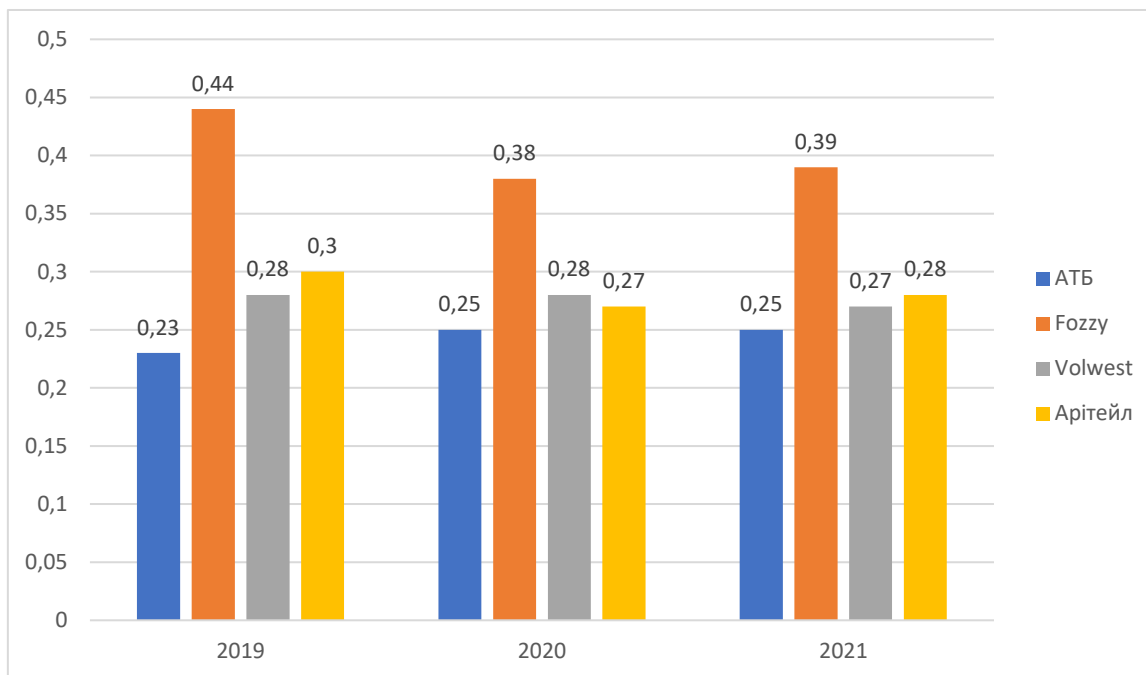

Рисунок 2.11 – Рентабельність продажів організацій у 2019-2021 р.р.

Отримані дані про рентабельність продажів у представлених роздрібних мережах свідчать про позитивний характер розвитку. Усі організації збільшили суму прибутку, що припадає на одну гривню проданих товарів, і це вкотре показує зростання діяльності представлених торгових підприємств.

На підставі проведеного аналізу формується висновок, що історії діяльності компаній показують успішний розвиток, результативні показники, мають позитивну динаміку, отже проведена оцінка фінансового благополуччя підприємств роздрібної торгівлі показала, що представлений традиційний метод розрахунку показників та визначення типу не дає об'єктивної відповіді, універсальний інструментарій для роздрібних торгових організацій найчастіше показуватиме нестійкість фінансового стану, оскільки компанії мають ряд особливостей, розглянутих у першому розділі роботи:

- дані підприємства мають структуру капіталу, яка відповідає заявленим

нормам;

- в основних фондах машини та обладнання мають частку 0,1, будівлі та споруди, передавальні пристрої займають близько 80%;
- роздрібні компанії здебільшого орендують приміщення, тому часто мають низьку частку необоротних активів у валюті балансу;
- у структурі оборотних засобів понад 90% займають товарні запаси та відвантажені товари;
- висока частка короткострокових пасивів у структурі балансу.

Таким чином, стандартна схема оцінки фінансової стійкості не застосовується до підприємств роздрібною торгівлі. Для таких організацій запаси – це непроданий товар. У цьому випадку також з'являються два обмежуючих моменти.

Товарні кредити споживачам не використовуються. У цьому випадку вартість частки (Z) може змінюватись від нуля до суми $SOS + ZS$. Згідно зі стандартною методикою, фінансове становище абсолютно стабільне або загалом стабільне.

За стандартною методикою тип фінансового стану може бути: абсолютно стабільним, зазвичай стабільним, нестабільним, кризовим. Якщо врахувати, що велика угода може бути закрита за один день, торгівельна організація може бути в одному кварталі абсолютно стабільною, у наступному – кризовою, а потім знову абсолютно стабільною. Відповідно, стандартний метод у його нинішньому вигляді не застосовується до організації торгівлі і вимагає коригування.

Беручи до уваги теоретичні аспекти управління фінансовою стійкістю компанії, можна дійти висновку, що формування здатності бізнес-одиниць досягати ефективних результатів вимагає пошуку оптимальної концепції структури корпоративних фінансів. Наведені у цьому розділі роботи коефіцієнти, показники та моделі фінансової стійкості при певному коригуванні з урахуванням особливості галузі дозволять оцінити ефективність фінансової системи компанії та рівень її фінансової стійкості, а також зробити висновок про необхідність та перспективи її підвищення.

2.3. Характеристика підприємства роздрібної торгівлі ТОВ «Арітейл»

Товариство з обмеженою відповідальністю «Арітейл» зареєстровано за адресою : Україна, 04070, місто Київ, вулиця Іллінська, будинок 8.

Дата заснування: 07.02.2017

Директор – Сергієнко Марина Вікторівна, діє на підставі Статуту

Код ЄДРПОУ 41135005

Статутний капітал: 8 000 000 грн

Основний вид діяльності: 47.11 Роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах переважно продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами.

Інші види діяльності: виробництво інших харчових продуктів. Неспеціалізована оптова торгівля продуктами харчування, напоями та тютюновими виробами та ін.

ТОВ «Арітейл» володіє мережею продуктових магазинів КОЛО, яка на кінець 2021 року нараховувала 252 магазини, розташованих у Київському та Одеському регіонах.

Магазин ТОВ «Арітейл» – це торгова точка, яка завжди запропонує своїм покупцям споживчі та неспоживчі товари за привабливими цінами, з асортиментом, що постійно оновлюється, основною метою якого є просування продукції виробника. Магазин співпрацює з перевіреними українськими виробниками та постачальниками. Він кожного дня проводить акції, щоб споживачі могли дозволити собі купувати необхідні товари за вигідними цінами.

Управління магазином ТОВ «Арітейл» здійснюється за лінійною структурою, тобто управління організацією здійснюється не лише з головного офісу, а й на робочому місці: у кожному бізнес-підрозділі. В організації є працівники з високим рівнем кваліфікації, діє система мотивації працівників. У менеджера магазину є підлеглий помічник завідувача магазину. Касир-контролери, прибиральниці, відправники вантажу підпорядковуються

менеджеру магазину. Ефективність цього управління полягає у суворому дотриманні правил індивідуального управління, у конкретній і безпосередній природі суб'єктів управління та у швидкому реагуванні на виконання поставлених завдань. Зворотною стороною є необхідність різнобічного знання менеджера магазину та його помічника.

Організаційна структура магазину постійно модернізується, щоб адаптуватися до зовнішніх та внутрішніх змін, підвищити задоволеність клієнтів, збільшити прибуток та мінімізувати витрати, а також задовольнити конкретні потреби людей.

Підвищує ефективність мережі ТОВ «Арітейл», розвиток існуючої бізнес-моделі на сучасному ринку та прагнення розширити свою присутність. Широкий вибір продуктів харчування та супутніх товарів дозволяє задовольнити потреби клієнтів із різним рівнем доходу. Укладаючи взаємовигідні угоди з виробниками, постачальниками та імпортерами, мережа збільшує частку прямих поставок товарів народного споживання для мінімізації витрат [21].

Основні цінності магазину ТОВ «Арітейл»:

- професіоналізм. Робота магазину заснована на стабільності попиту та пропозиції для досягнення збалансованої торгівлі;
- сумлінність. Магазин «Fozzy Group» у своїй діяльності дотримується правил сумлінної конкуренції, надаючи своїм покупцям достовірну інформацію про товари та знижки;
- справедливість. Справедливий розподіл службових повноважень та обов'язків між співробітниками магазину, оперативне та об'єктивне вирішення спорів з покупцями;
- чесність. Магазин ТОВ «Арітейл» постійно розширює асортимент товарів народного споживання задоволення запитів і потреб споживачів, залишаючись вірним своїм принципам і не втрачаючи своєї індивідуальності;
- впевненість. Політика ТОВ «Арітейл» полягає у отриманні схвалення клієнтів, проведенні маркетингових заходів та інформаційних кампаній з

метою завоювання довіри якомога більшої кількості потенційних клієнтів;

- повага. Магазин ТОВ «Арітейл» користується повагою покупців, партнерів та постачальників, здійснюючи свою діяльність відповідно до принципів прозорості, законності, професіоналізму та доступності;

- надійність. Знання своєї справи, високий рівень професіоналізму співробітників, довгострокову присутність на ринку та гарну якість продуктів харчування і супутніх товарів, що задовольняють базових споживачів, роблять магазин ТОВ «Арітейл» надійним магазином та ідеальним партнером [72].

Крім того, цінності можуть бути представлені у вигляді таблиці 2.12.

Таблиця 2.12 - Основні цінності магазину ТОВ «Арітейл»

Я – лідер	Відповідальність за себе і за те, що відбувається довкола, чесність із собою, колегами і клієнтами
Ми команда	Готовність допомагати одне одному, працюючи на загальний результат
Все – для клієнта	Вся діяльність побудована навколо та заради інтересів клієнтів. Бажання дивувати та радувати клієнтів якістю

Кодекс корпоративного управління магазину ТОВ «Арітейл» передбачає використання сучасних, якісних, цивільних та прибуткових відносин у діяльності компанії, як це визначено Політикою корпоративного управління компанії з метою:

- покращення фінансових показників організації, залучення довіри та впевненості клієнтів;
- створення відповідних умов для успішного розвитку компанії та зростання її конкурентоспроможності;
- підвищити ефективність використання капіталу;
- встановлення стабільних взаємин між адміністративними органами, персоналом та третіми особами;
- підбір групи однодумців, зацікавлених у розвитку організації.

Пріоритетними завданнями керівництва магазину ТОВ «Арітейл» є:

- забезпечення захисту прав споживачів;
- підтримання балансу попиту та пропозиції з боку учасників корпоративних відносин;
- доступність інформації та прозорість;
- адекватний контроль фінансово-господарської діяльності.

Узагальнюючи інформацію про діяльність компанії, проведемо SWOT-аналіз зовнішнього та внутрішнього середовища «ТОВ «Арітейл», який дозволяє виявити сильні та слабкі сторони організації, а також її можливості та загрози із зовнішнього середовища.

1. Сильні сторони організації:

1.1. Організація впізнавана, має гарну репутацію (кількість клієнтів збільшується в середньому на 7,96% на рік).

1.2. Об'єднані канали доставки готової продукції. Частка постійних клієнтів у структурі покупців (44%).

1.3. Можливість здійснення злиття з урахуванням індивідуальних потреб клієнтів, короткий термін виконання замовлень; можливість пропонувати знижки.

1.4. Стабільний кадровий склад (плинність кадрів 1,5%). Співробітники мають великий досвід та високі професійні навички.

1.5. Показники рентабельності мають позитивну динаміку. Систематичне зростання чистого прибутку на 14,2%.

1.6. Високий бар'єр для входу ринку.

1.7. Зростання продажів (темпи зростання продажів вище за очікувані).

2. Слабкі сторони організації:

2.1. Дещо нестабільне (задовільне) фінансове становище організації, відсутність систематичного контролю фінансового стану підприємства.

2.2. Низький рівень фінансової стійкості організації, зростання позикового капіталу, що перевищує темпи зростання короткострокових

зобов'язань стосовно темпів зростання довгострокових зобов'язань.

2.3. Слабка система контролю фінансових ризиків.

2.4. Наявність фізично та морально застарілого обладнання.

2.5. Невелика ринкова частка, відношення частки ринку до основного конкурента менше 1.

2.6. Низька частка витрат за маркетинг (зокрема, рекламу).

2.7. Низькі темпи зростання фонду оплати праці персоналу.

2.8. Відсутність заходів щодо залучення молодих спеціалістів.

3. Можливості у зовнішньому середовищі:

3.1. Стабільний платоспроможний попит продукції, можливість розширення ринку збуту.

3.2. Великий вибір постачальників, відсутність загрози організації з їхнього боку.

4. Загрози:

4.1. Погіршення фінансового стану організації.

4.2. Відтік іноземних інвестицій та нестача національних інвестицій у галузь.

4.3. Висока конкуренція у галузі.

4.4. Раннє покращення технічного потенціалу конкурентів.

4.5. Посилення законодавства за рахунок захисту навколишнього середовища.

Порівнюючи сильні та слабкі сторони з загрозами та можливостями організації, було зроблено такі висновки.

Поле сильних сторін/можливостей. Використовуючи позитивну репутацію на ринку, великий досвід, підготовлений персонал, заходи повинні бути спрямовані на залучення нових клієнтів і збільшення ринку збуту, що призведе до збільшення обороту організації (1.1,1.3,1.5,1.7/3.1).

Використання сучасних технологій для оновлення асортименту і збільшення частки прибуткової продукції для підтримки та підвищення рівня рентабельності організації. (1,4, 1,6/3,2).

Поле Слабкі сторони / можливості. Залучення кредитів на вигідних умовах, отримання фінансової підтримки з метою підвищення фінансової стійкості компанії (2.1, 2.2/3.2). Можливість залучення нових постачальників з більш вигідними умовами співробітництва та збільшенням відстрочення платежу (2.1, 2.2/3.1). Низький бюджет, що виділяється на рекламну продукцію, за наявності платоспроможного попиту з боку покупців (2,7/3,1).

Поле сил / загроз. Позитивна репутація, визнання, консолідовані канали збуту продукції дають організації переваги перед конкурентами у галузі (1.1, 1.2, 1.3, 1.4/4.4, 4.5). Компанія може, використовуючи накопичений досвід, розробити програму навчання молодих фахівців усередині компанії з метою тиражування кадрових ресурсів, підвищити продуктивність праці та знизити відсоток скарг (1,5/4,4).

Слабкі сторони / загрози. Необхідний перегляд фінансової політики, щоб уникнути подальшого посилення залежності компанії від кредиторів з метою підвищення фінансової стійкості компанії, керівництву компанії необхідно належним чином звернути увагу на слабкі місця та загрози. При недостатньому акцентуванні уваги на подану проблему, у разі, якщо не буде вжито швидких заходів щодо їх усунення, ситуація може призвести до погіршення показників та фінансового стану організації. (2.1, 2.2/4.3). Впровадження енергозберігаючих технологій необхідне зниження витрат (2,4 / 4,5). Необхідно виділити час співробітникам фінансового відділу для систематичного моніторингу фінансового стану компанії, впливу на неї фінансових ризиків та порівняння фінансових показників з компаніями-конкурентами та середніми показниками галузі. (2.1, 2.2, 2.3/4.4, 4.5). Рекомендується збільшити бюджет, який буде спрямований на рекламу продукції компанії (2,6, 2,7/4,4, 4,5). Необхідно оновити обладнання компанії, щоб удосконалити технологічний процес та захистити його від конкурентів (2,5, 2,6/4,5). У компанії необхідно розробити заходи щодо залучення молодих фахівців на робочі місця шляхом організації днів відкритих дверей.

У цілому , з урахуванням проведеного SWOT-аналізу можна дійти

висновку, що деякі сильні сторони організації перекривають загрози із боку середовища. Вони можуть використовуватися як можливості для підвищення ефективності організації. Однак керівництво компанії має звертати увагу на слабкі місця та загрози, які, якщо не будуть вжиті швидкі заходи щодо їх усунення, можуть призвести до погіршення ситуації та фінансового стану організації.

Вивчивши діяльність ТОВ «Арітейл», проаналізувавши її сильні та слабкі сторони, загрози та можливості, згідно з розробленою концепцією, проведено оцінку фінансової

Висновки до РОЗДІЛУ 2

Сфера роздрібної торгівлі – один із ключових секторів економіки, розвиток якого становить інтерес для держави, споживачів, виробників, інвесторів та підприємців, тобто практично всіх учасників ринку. Зроблено висновок про те, що головна мета держави – розвиток та підвищення конкурентоспроможності економіки та якості життя населення.

Також можна зробити висновок, що використання грамотного та якісного фінансового менеджменту в компаніях покращить фінансовий стан, платоспроможність та збільшить прибуток. Однак необхідно враховувати специфіку галузі.

На підставі проведеного аналізу формується висновок, що історії діяльності компаній показують успішний розвиток, результативні показники, мають позитивну динаміку, отже проведена оцінка фінансового благополуччя підприємств роздрібної торгівлі показала, що представлений традиційний метод розрахунку показників та визначення типу не дає об'єктивної відповіді, універсальний інструментарій для роздрібних торгових організацій найчастіше показуватиме нестійкість фінансового стану, оскільки компанії мають ряд особливостей, розглянутих у першому розділі роботи:

- дані підприємства мають структуру капіталу, яка відповідає заявленим нормам;
- в основних фондах машини та обладнання мають частку 0,1, будівлі та споруди, передавальні пристрої займають близько 80%;
- роздрібні компанії здебільшого орендують приміщення, тому часто мають низьку частку необоротних активів у валюті балансу;
- у структурі оборотних засобів понад 90% займають товарні запаси та відвантажені товари;
- висока частка короткострокових пасивів у структурі балансу.

Таким чином, стандартна схема оцінки фінансової стійкості не застосовується до підприємств роздрібної торгівлі. Для таких організацій запаси – це непроданий товар. У цьому випадку також з'являються два

обмежуючих моменти.

Товарні кредити споживачам не використовуються. У цьому випадку вартість частки (Z) може змінюватись від нуля до суми $SOS + ZS$. Згідно зі стандартною методикою, фінансове становище абсолютно стабільне або загалом стабільне.

За стандартною методикою тип фінансового стану може бути: абсолютно стабільним, зазвичай стабільним, нестабільним, кризовим. Якщо врахувати, що велика угода може бути закрита за один день, торгівельна організація може бути в одному кварталі абсолютно стабільною, у наступному – кризовою, а потім знову абсолютно стабільною. Відповідно, стандартний метод у його нинішньому вигляді не застосовується до організації торгівлі і вимагає коригування.

Беручи до уваги теоретичні аспекти управління фінансовою стійкістю компанії, можна дійти висновку, що формування здатності бізнес-одиниць досягати ефективних результатів вимагає пошуку оптимальної концепції структури корпоративних фінансів. Наведені у цьому розділі роботи коефіцієнти, показники та моделі фінансової стійкості при певному коригуванні з урахуванням особливості галузі дозволять оцінити ефективність фінансової системи компанії та рівень її фінансової стійкості, а також зробити висновок про необхідність та перспективи її підвищення.

У цілому, з урахуванням проведеного SWOT-аналізу можна дійти висновку, що деякі сильні сторони організації перекривають загрози із боку середовища. Вони можуть використовуватися як можливості для підвищення ефективності організації. Однак керівництво компанії має звертати увагу на слабкі місця та загрози, які, якщо не будуть вжиті швидкі заходи щодо їх усунення, можуть призвести до погіршення ситуації та фінансового стану організації.

Вивчивши діяльність ТОВ «Арітейл», проаналізувавши її сильні та слабкі сторони, загрози та можливості, згідно з розробленою концепцією, проведено оцінку фінансової стійкості на прикладі цієї організації.

РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВ РОЗДРІБНОЇ ТОРГІВЛІ

3.1. Розробка інструментарію для оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібною торгівлі

Для формування нового підходу до оцінки фінансового стану роздрібних організацій необхідно зробити перетворення на первинних етапах роботи. Потрібно запровадження додаткових показників, і навіть коригування вже існуючих, з урахуванням особливостей сфери досліджуваних підприємств. Отримані дані вплинуть на наступні фази проведеного дослідження. Роздрібна торгівля – це вид торгової діяльності, пов'язаний із придбанням і продажем товарів для використання їх у особистих, сімейних, домашніх та інших цілях, які пов'язані зі здійсненням підприємницької діяльності.

Методи та підходи до проведення оцінки фінансової стійкості не мають особливих змін при розгляді специфіки галузі компаній, оскільки незалежно від сфери вони проводяться за даними бухгалтерського балансу та фінансового звіту. Однак, виходячи з особливостей галузі, підприємства можуть мати несхожу балансову структуру, що в результаті створює різні значення при розрахунку показників.

Для подальшого розроблення підходу до здійснення оцінки необхідно визначити специфічні особливості роздрібних торгових підприємств продуктового ритейлу:

- висока частка товарних запасів та відвантажених товарів в оборотних активах;
- низька частка необоротних активів у валюті балансу;
- невисока частка дебіторської заборгованості у сумі активів.

Дані характеристики дозволять проводити аналіз фінансової стійкості роздрібних організацій за загальноприйнятими методиками [44], але з

урахуванням додаткових перетворень.

Сфера роздрібної торгівлі перебуває у найтіснішій залежності від комерційних ризиків на відміну від інших галузей, оскільки тут істотно впливають різні економічні та політичні події, соціальні умови населення, і навіть некомпетентність управлінських підрозділів і недосконале проведення маркетингу. Виникає проблема точного виявлення причин цих ризиків, що у результаті нерідко призводить до кризи торгових компаній. Також створюються труднощі при здійсненні розрахунків показників, пов'язаних з рентабельністю та витратами, оскільки роздрібні підприємства на відміну від промислових не мають інформації про виробничі витрати та супутні трудові витрати, тут витрати формуються за отриманою номенклатурою. При цьому підприємства не враховують витрати на реалізацію виробленого товару, оскільки здійснюють продаж куплених товарів. Отже, під час проведення оцінки варто приділити особливу увагу категорії товарних запасів. Важливо проаналізувати структуру та зміну цієї частини оборотних активів організації, розрахувати їх оборотність та час даного періоду. Варто звернути увагу і на низький вміст дебіторської заборгованості у балансі роздрібних підприємств, оскільки придбання товарів у торгових організаціях найчастіше проводиться за готівку (у момент покупки).

Не слід упускати і таку особливість торгових компаній, як різноманіття товарного асортименту. Обсяги представлених товарів і способи їх ціноутворення створюють можливість коригування фінансових результатів із найбільш сприятливими результатами.

Відмінності між галузями економіки, у яких діють організації, виявляються й у нормативних значеннях деяких фінансових показників. Наприклад, у методиках деяких банків використовується поділ нормативних значень на коефіцієнти різних галузей (таблиця 3.1).

Таблиця 3.1 - Оптимальні значення коефіцієнтів з розподілом за видами позичальників

Коефіцієнт	Оптова, роздрібна торгівля та посередники, %
Коефіцієнт фінансової незалежності (К1)	$\geq 0,3$
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами (К2)	$\geq 0,2$
Коефіцієнт поточної ліквідності (К3)	$\geq 1,3$
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (К4)	$\geq 0,05$
Коефіцієнт термінової ліквідності (К5)	$\geq 0,5$
Оборотність товарно-матеріальних запасів (днів) (К6)	Від 20 до 45
Оборотність дебіторської заборгованості (днів) (К7)	До 30
Оборотність кредиторської заборгованості (днів) (К8)	До 30
Оборотність оборотних активів (К9)	Більше 3
Рентабельність продукції (продажів) (К10)	Більше 0,05
Рентабельність реалізації продукції або норма чистого прибутку (К11)	Більше 0,01

Таким чином, підприємства торгівлі мають багато специфічних ознак, що вкотре доводить, наскільки важливо розробити підхід, який дозволив би об'єктивно оцінити фінансове благополуччя компаній, враховуючи важливі особливості роздрібної сфери.

Новий підхід до оцінки фінансової стійкості торгових організацій формуватиметься за допомогою методик рейтингової оцінки А. Д. Шеремета. Автор даної розробки пропонує використовувати вивчення фінансового становища підприємств близько 20-100 показників, проте більшість їх є зайвими, оскільки мають тісну кореляцію чи його розрахунок немає сенсу з особливостей балансової структури роздрібу [25].

Цей метод ґрунтується на формуванні рейтингу оцінки організацій при

аналізі фінансової стійкості. Складання комплексної оцінки проводиться у кілька етапів:

- 1) отримання вихідних даних за певний проміжок часу та їх аналіз;
- 2) формування сукупності показників, необхідних для складання рейтингу фінансової оцінки, обґрунтування запропонованої системи та обчислення загального оцінного показника рейтингу;
- 3) класифікація підприємств на основі одержаних рейтингових даних.

Методика А.Д. Шеремета дозволяє формувати індивідуальну систему показників з огляду на галузеві особливості компаній. Також є можливість порівняти як серед сукупності підприємств, так і скористатися даними однієї організації, розглядаючи її стан у різні часові періоди.

Подана методика включає кілька класифікацій показників [25]:

1. Показники оцінки рентабельності компаній:
 - загальна рентабельність підприємства (балансовий прибуток на 1 грн. активів);
 - чиста рентабельність підприємства (чистий прибуток на 1 грн. активів);
 - рентабельність власного капіталу (чистий прибуток на 1 грн. власних коштів);
 - загальна рентабельність виробничих фондів (балансовий прибуток до середньої величини основних виробничих фондів та оборотних коштів у товарно-матеріальних цінностях).
2. Показники оцінки ефективності управління:
 - чистий прибуток на 1 грн. обсягу реалізації;
 - прибуток від продукції на 1 грн. обсягу реалізацій;
 - прибуток від фінансово-господарської діяльності на 1 грн. обсягу реалізації;
 - балансовий прибуток на 1 грн. обсягу реалізації.
3. Показники оцінки ділової активності:
 - віддача всіх активів (виторг від реалізації на 1 грн. активів);
 - віддача основних фондів (виторг від реалізації продукції на 1 грн.

основних фондів);

- оборотність оборотних фондів (виторг від реалізації продукції на 1 грн. оборотних коштів);

- оборотність запасів (виторг від реалізації продукції на 1 грн. запасів);

- оборотність дебіторської заборгованості (виторг від реалізації продукції на 1 грн. дебіторської заборгованості);

- оборотність найбільш ліквідних активів (виторг від реалізації на 1 грн. найбільш ліквідних активів);

- віддача власного капіталу (виторг від реалізації на 1 грн. власного капіталу).

4. Показники оцінки ліквідності та ринкової стійкості:

- коефіцієнт покриття (оборотні кошти на 1 грн. строкових зобов'язань);

- коефіцієнт критичної ліквідності (гроші, розрахунки та інші активи на 1 грн. термінових зобов'язань);

- індекс постійного активу (основні фонди та інші необоротні активи до власних коштів);

- коефіцієнт автономії (власних коштів на 1 грн. підсумку балансу);

- забезпеченість запасів власними обіговими коштами (власні обігові кошти на 1 грн. запасів).

Найчастіше роздрібні підприємства мають кілька пунктів збуту, сума яких може змінюватись в залежності від різних зовнішніх і внутрішніх умов і прийнятих відповідно до них дій управлінського персоналу. Зростання даних точок збільшує розмір доходу підприємства і навіть призводить до збільшення витрат роздрібною організацією, тому доцільніше відстежувати динаміку прибутку.

Таким чином, для оцінки фінансової стабільності підприємства варто запровадити новий показник – прибуток до оподаткування однієї торгової точки. Цей показник розраховується як співвідношення прибутку до оподаткування та загальної сукупності пунктів торгівлі, які вели свою діяльність протягом року.

Крім традиційних показників оцінки варто вирахувати рентабельність товарних запасів. Для отримання коефіцієнта необхідно валовий прибуток

підприємства поділити на вартість запасів. Даний показник має серйозне значення для оцінки фінансової стійкості організації, оскільки показує, наскільки результативно компанія здійснює свою діяльність, адже значна частка активів підприємств роздробу закладена в товар, і правильно сформовані запаси впливають на результат використання вкладених у них коштів.

Для створення оптимальної сукупності оціночних показників необхідно ті, які, виходячи зі специфічних особливостей роздрібних компаній, не має сенсу розраховувати, оскільки найчастіше дані торгові підприємства мають низьку частку необоротних активів (оренда будівель та устаткування), але значну частину майна становлять товарні запаси.

Виходячи з вищесказаного, при проведенні оцінки не будуть використовуватися фондвіддача та коефіцієнти віддачі активів.

Також специфічною рисою роздрібних підприємств є низька дебіторська заборгованість, оскільки розрахунок за придбаний товар відбувається на місці. Отже, втрачається сенс використання коефіцієнта її оборотності.

Варто зазначити, що ці торгові підприємства часто мають у своїй структурі високу частку короткострокових зобов'язань, оскільки формують відносини з постачальниками за принципом відкладення оплати на дату, пізнішу ніж дата отримання товару. Для здійснення контролю за зобов'язаннями, необхідно розглядати коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості [41]. Цей показник дорівнює вартості реалізованих товарів поділених на середньорічну кредиторську заборгованість. Чим більше значення отриманого коефіцієнта, тим вища швидкість виплати боргових зобов'язань.

Крім внесених додаткових показників для оцінки фінансової стійкості роздрібних підприємств необхідно додати й інші показники, які будуть представлені далі.

При проведенні оцінки фінансової стійкості організацій роздрібною торгівлі необхідно здійснити облік факторів ризику.

Роздрібні торгові підприємства у процесі своєї роботи часто зіштовхуються з непередбаченими обставинами. Як правило, негативний вплив

на стійке становище компаній має комерційний ризик. Це поняття має включати обставини чи загрози, у яких організації понесуть додаткові втрати, можливі збитки чи скорочення запланованих доходів компанії [35]. При формуванні свого стратегічного плану кожне підприємство намагається максимально скоротити ризики в подальшій діяльності.

Для кожної торгової компанії основним показником під час здійснення діяльності виступає прибуток. Як правило, збільшення доходу комерційного підприємства відбувається через розширення кількості пунктів продажу, збільшення видів товарних груп, зростання асортименту та цін. Саме тому важливим правилом виступає момент, у якому позитивна динаміка зміни прибутку вище, ніж темпи зростання витрат. Ефект операційного важеля – це приріст прибутку завдяки збільшенню витрат від товару, отриманий внаслідок збереження стабільних постійних витрат всього виробничого обсягу.

Цей показник передбачає, що будь-яка динаміка виручки призводить до вищої зміни прибутку [37].

Операційний важіль (леверидж) – це відношення зміни прибутку від продажу до зміни обсягу продажу [31; 32]. Цей показник демонструє, якою є імовірність загрози позбавлення прибутку внаслідок нерозумного використання витрат організації.

Операційний леверидж залежить від ділового (операційного) ризику, оскільки даний вид загрози залежить від специфіки підприємницької діяльності чи тієї частини майна підприємства, у якому помістило свої кошти підприємство. Саме тому при оцінці фінансової стабільності організації важливо включити до сукупності показників ефект операційного важеля.

Відношення зміни прибутку стане вищим до зміни витрат від продажу за більшої частки постійних витрат у їх загальній сукупності. Тому необхідно зробити поділ витрат. Оскільки у звіті про фінансові результати не застосовується точного поділу на постійні та змінні витрати, далі буде зроблено їх умовне позначення. Подані дані вважатимуться достовірними, оскільки підприємства торгівлі як змінних витрат мають лише собівартість продажів,

решта можна віднести до постійних витрат. Таким чином, у таблиці 3.2 представлені агреговані дані про витрати та види прибутку.

Таблиця 3.2 – Агрегація фінансових результатів визначення ефекту фінансового важеля

Показник
Виручка від реалізації
Змінні витрати
- Собівартість продажів
Валова маржа (валовий прибуток)
Постійні витрати
- комерційні витрати
- управлінські витрати
- відсотки до сплати
- інші витрати
Загальні витрати
Прибуток від продажу
Ефект фінансового важеля

Ефект фінансового левериджу є показником, який має протилежне значення по відношенню до інших коефіцієнтів, що використовуються. Для оцінки фінансового стану за допомогою рейтингової моделі Шеремета необхідно, щоб всі показники мали один напрямок, тому для включення в систему показників буде використовуватися близький коефіцієнт маржинального доходу (далі - Квм).

Квм показує, скільки валового прибутку припадає на одну грн. виручки від продажів [34]. Цей показник демонструє, наскільки ефективна діяльність організації, і навіть наскільки стійке її становище. Коефіцієнт показує, як компанія може за допомогою доходу покрити змінні витрати і отримати прибуток. Маржинальний дохід має таку ж спрямованість, як і інші коефіцієнти: чим вище його значення, тим краще показник. Таким чином, Квм можна додати до системи для проведення оцінки фінансової стійкості.

Показник маржинального доходу має тісний зв'язок із таким поняттям, як поріг рентабельності. Дане визначення відбиває таке становище підприємства, у якому організація перебуває в стадії без збитків та прибутку. При досягненні так званої точки беззбитковості компанія має можливість потрапити в ситуацію збитку, що надалі може призвести до нестійкого фінансового стану або навіть стану кризи. Як правило, високий поріг цього показника складно переступити, при нижчих значеннях підприємство простіше переживає зниження попиту на свої товари [39, 42].

Оскільки роздрібні компанії мають різноманітний асортимент товарів, то розрахувати беззбитковий обсяг реалізації можна лише у вартісному вираженні (формула 21). Однак поріг рентабельності має протилежну спрямованість по відношенню до показників, що використовуються для оцінки, оскільки чим його значення вище, тим гірше для компанії. Для включення до рейтингу використовуватиметься схожий, але значніший показник.

$$\text{Поріг рент.} = \frac{\text{Постійні витрати}}{\text{Валовий прибуток/ Виторг від продажів}} \quad (21)$$

Таким показником виступає запас фінансової міцності (далі – ЗФМ). Він показує, наскільки далеко підприємство перебуває від попереднього коефіцієнта. Інакше кажучи, ЗФМ – це показник фінансової стійкості організації, який демонструє, якою мірою підприємство може знизити виробничі обсяги, у яких його діяльність може очікувати на збиток, тобто у вартісному значенні дане поняття представляє різницю між виручкою та порогом рентабельності. Найчастіше ЗФМ розглядається у відсотках (формула 22). Даний показник доцільно використовувати для порівняння компаній, відмінних за розмірами, чи при розгляді періодів часу, у яких відбувалися кількісні зміни пунктів продажу чи асортименту товарів [40].

$$ЗФМ = \frac{\text{Виторг від продажів} - \text{Поріг рентабельності}}{\text{Виторг від продажів}} * 100\% \quad (22)$$

Таким чином, чим вище значення коефіцієнта ЗФМ, тим стабільніше фінансове становище організації. У разі непередбачених зовнішніх і внутрішніх загроз компанія буде здатна зберегти прибуток або мінімізувати збиток при великому запасі, ніж за наявності нижчого обсягу фінансової міцності.

Виходячи з вищесказаного, представлений показник набагато об'єктивніше розкриває фінансову стійкість підприємства, ніж поріг рентабельності. Незалежно від масштабу роздрібної організації, даний коефіцієнт дозволяє оцінити, які компанії мають найбільш стабільне становище і фінансовий добробут.

Варто також приділити увагу одній з найсерйозніших загроз кожному підприємству незалежно від галузі – загрозі банкрутства.

На сьогоднішній день для прогнозу банкрутства розроблено велику кількість моделей (моделі Альтмана, Таффлера, Бівера, Спрінгейта, Сайфіулліна та Кадикова, Зайцевої, Давидова-Белікова та ін.).

Формування вищезгаданих моделей складається з урахуванням обчислення загального показника (Z). Залежно від отриманого результату обчислюється можливість організації потрапити до зони кризового стану чи отримати статус банкрута [41]. Такий результат має можливість при ситуації, коли підприємство зможе покривати свою поточну заборгованість.

Імовірність банкрутства є важливим пунктом, який варто враховувати під час оцінки фінансової стійкості компанії. При регулярному моніторингу ймовірності банкрутства організація зможе здійснювати контроль за ситуацією, і навіть приймати необхідні управлінські рішення [47]. Отже, щодо оцінки фінансової стійкості роздрібних підприємств варто включити показник імовірності настання банкрутства у чотирифакторній моделі Давидової-Белікова [41]. Цей коефіцієнт зазвичай розраховується окремо від системи показників за Шереметом, але у даному випадку, для більш точного проведення оцінки цей

показник буде умовно використовуватися в групі ефективності управління.

Для отримання загального показника моделі Давидової-Белікова необхідно отримати коефіцієнти, які представлені в таблиці 3.3.

Таблиця 3.3 - Розрахунок коефіцієнтів для моделі Давидової-Белікова

Коефіцієнт	Формула розрахунку
K1	K1 = Оборотний капітал / Активи
K2	K2 = Чистий прибуток / Власн.капітал
K3	K3 = Виторг / Активи
K4	K4 = Чистий прибуток / Собівартість

Загальний показник R складається за формулою 23 [41].

$$R = 8,38 * K1 + K2 + 0,054 * K3 + 0,63 * K4 \quad (23)$$

Автори представленої моделі у своїй розробці запозичували показники K1 (модель Альтмана) та K3 (модель Таффлера), всі інші доданки не застосовувалися у зарубіжній практиці.

Найбільш значущим поряд із представленими коефіцієнтами є K1. Його значимість становить 8,38, що порівняно з іншими показниками моделі значно вища. Отриманий від розробка Белікова-Давидової придбала на основі даних організацій торгівлі, до дослідження були включені компанії, що мають різне стійке фінансове становище, а також підприємства-банкрути.

Рівень настання банкрутства визначається за запропонованою шкалою:

- 1) якщо $R < 0$, ризик банкрутства максимальний (90-100%);
- 2) якщо $0 < R < 0,18$, ризик банкрутства високий (60-80%);
- 3) якщо $0,18 < R < 0,32$, ризик банкрутства середній (35-50%);
- 4) якщо $0,32 < R < 0,42$, ризик банкрутства низький (15-20%);

5) якщо $R > 0,42$, ризик банкрутства мінімальний (до 10%).

При найбільшому R торгова компанія має сприятливіший фінансовий стан. Цей показник можна використовувати для формування рейтингової оцінки А. Д. Шеремета.

Таким чином, для подальшої розробки підходу до оцінки фінансової стійкості роздрібних підприємств формується рейтингова модель, за основу якої взято методику А. Д. Шеремета. У новій моделі використовується сукупність необхідних для торгових організацій коефіцієнтів, зокрема додатково включені нові показники - ефект операційного важеля, запас фінансової міцності та R -показник імовірності настання банкрутства.

Виходячи з перерахованої вище інформації, формується комплексний підхід до оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібною торгівлі.

Комплексна оцінка формується на основі характеристик, що представлені на рис 3.1.

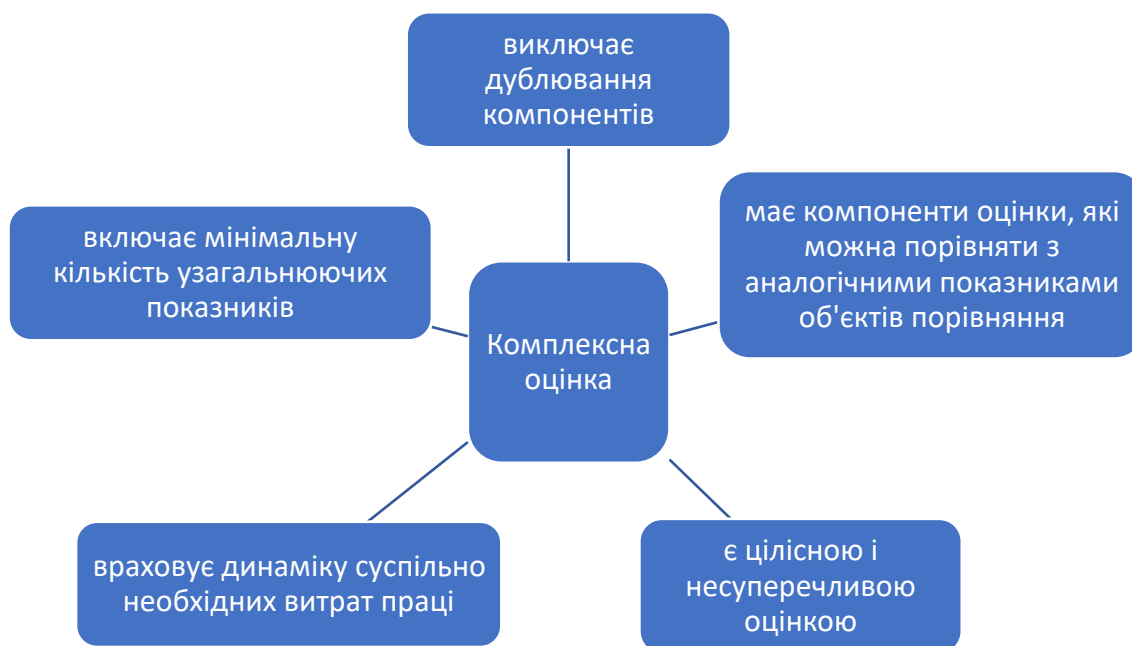

Рис 3.1 – властивості комплексної оцінки

У даний час, незважаючи на постійне оновлення статей бухгалтерського балансу, не існує відповідного варіанту для проведення об'єктивної фінансової оцінки, оскільки подані підсумки не показують дійсне фінансове становище

компанії через довгостроковості необоротних активів, неточних методів оцінювання нематеріальних активів та ін.

Для більш точного отримання результатів потрібно змінити баланс. Відповідно до особливостей роздрібних організацій необхідно сформулювати скориговані показники агрегованого бухгалтерського балансу, що зрештою сприяє формуванню нового підходу в оцінюванні фінансової стабільності підприємств.

Основні умови коригування [42]:

- активи у балансі розташовуються залежно від швидкості повернення грошей (найменш ліквідні представлені вище), джерела фінансування балансу (пасив) - залежно від терміну оплати. У вітчизняній практиці цінні папери найчастіше зараховані до майна підприємства, що довго реалізується, і розташовані в групі "повільних" активів. У класичному розумінні група ліквідних активів складає сукупність короткострокових фінансових вливань і коштів;

- з поточних активів витягують оборотні кошти для покриття непередбачених витрат (капітальний ремонт та інше), тобто відбувається переміщення частини активів у найменш ліквідну частину. Розмір іммобілізації проводиться відповідно до даних обліку організації. Її умовою є низький рівень ліквідності певної частини коштів;

- для створення вартості активу компанії слід знизити валюту балансу на регулятивні статті до джерел власних коштів згідно з нормативними документами з розрахунку чистих активів. Цей показник потрібен для розрахунку ліквідності коштів. Таким чином, економічно доцільно відняти з кінцевої вартості активів витрати майбутніх періодів;

- для утворення необхідної сукупності матеріальних запасів слід зменшити загальні запаси на величину витрат майбутніх періодів.

Виходячи з нормативів (діагностика можливої неплатоспроможності, розрахунок чистих активів), для утворення реального складу власного капіталу необхідно:

а) відняти зі статті "Капітал і резерви" статтю "Витрати майбутніх періодів";

б) скласти розділ "Капітал і резерви" та дані короткострокових джерел фінансування: «Доходи майбутніх періодів» та «Оціночні зобов'язання».

в) для утворення реального складу короткострокових пасивів цей розділ необхідно скоротити за винятком "Доходів майбутніх періодів" та "Оціночних зобов'язань".

Виходячи з вищесказаного, для подальшого проведення оцінки фінансової стійкості необхідно сформувавши агрегований аналітичний баланс за правилами, зазначеними у таблиці 3.4.

Таблиця 3.4 - Агрегований аналітичний баланс організації

Показники	Агрегат
1. Необоротні активи	ВА
2. Оборотні активи	ТА
- матеріальні запаси	ЗЗ
- дебіторська заборгованість	Дб
- найбільш ліквідні активи	ДС
Всього майна	Б
1) капітал та резерви	ІДК
2) довгострокові позикові кошти	ДПК
3) короткострокові зобов'язання	КСВ
- кредити та позики	ККП
- кредиторська заборгованість	КрЗ
Разом джерел формування майна	Б

На другому етапі проводиться угруповання на змінні та постійні витрати, а також формується їхня загальна сукупність. Внаслідок отриманих даних розраховуються коефіцієнти: ефект операційного важеля, поріг рентабельності та запас фінансової міцності. Формування витрат роздрібних підприємств торгівлі відбувається за принципом – змінними витратами враховується лише

собівартість.

На третьому етапі відбувається формування рейтингової оцінки, яка розраховується із запровадженням нових показників, а також із внесенням додаткових перетворень, про які згадувалося вище. Сукупність показників, що використовуються для оцінки фінансової стійкості за методом Шеремета, була обрана на основі:

- а) вітчизняної та зарубіжної практики оцінки фінансової стійкості та ймовірного банкрутства;
- б) специфічних особливостей галузі роздрібною торгівлі;
- в) ризику, що впливає на фінансове благополуччя підприємства (використання коштів операційного аналізу та прогнозування банкрутства).

Під час формування нового підходу до оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібною торгівлі було внесено коригування відповідно до специфічних особливостей галузі. Відповідно до авторського підходу як доповнення для здійснення оцінки додано розглянуті раніше показники:

- прибуток до оподаткування в 1 торговій точці;
- рентабельність товарних запасів;
- оборотність кредиторської заборгованості;
- коефіцієнт валової маржі;
- запас фінансової міцності;
- показник імовірності банкрутства Давидової-Белякова (R).

Для подальшого проходження етапів слід навести обґрунтування застосування наведених показників, дана інформація представлена в таблиці

Отже, сукупність показників, необхідних для складання рейтингової оцінки за методикою А. Д. Шеремета зі скоригованими даними, розглянуті у таблиці 3.7. Слід взяти до уваги, що не застосовуються фондвіддача та коефіцієнти віддачі активів, оскільки підприємства роздрібною торгівлі продовольчими товарами мають вкрай низьку частку необоротних активів. Також специфічною рисою роздрібних підприємств є низька дебіторська заборгованість, оскільки розрахунок за придбаний товар відбувається на місці.

Отже, втрачається сенс використання коефіцієнта її оборотності.

Таблиця 3.5- комплекс показників, що характеризують фінансову стійкість підприємств роздрібною торгівлі для складання комплексної рейтингової оцінки

Показники ліквідності	Розрахунок показника	Обґрунтування
Коефіцієнт поточної ліквідності	ОА/КП	<p>Як з'ясувалося раніше, фінансову стійкість представляють показники ліквідності, платоспроможності, ділової активності, рентабельності і структури капіталу.</p> <p>Комплекс показників оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібною торгівлі продовольчими товарами повинен мати такі характеристики:</p> <ul style="list-style-type: none"> - показники мають бути раціональні та достовірні; - невелика їх кількість, оскільки дозволить швидко реагувати на поточне становище без особливих трудових витрат; - результати розрахунку мають виключати суперечливість висновків; - коефіцієнти повинні бути функціонально незалежними, які не дублюють один одного [19]. <p>Таким чином, сформовані найбільш значущі для оцінки показники 4 представлених груп.</p>
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	ДС / КП	
Показники фінансової стійкості:		
- коефіцієнт автономії (фін. незалежності)	СК / ВБ	
- коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними засобами	ВОК / ОА	
- коефіцієнт маневреності власного капіталу	ВОК / СК	
- коефіцієнт покриття боргів власним капіталом	СК / ЗК	
- коефіцієнт фінансової стійкості	(СК+ДО) / ВБ	
Показники рентабельності:		
- чиста рентабельність продажів	ПП / Виторг	
- рентабельність активів	ПП / СБ	

Продовження таблиці 3.5

Показники ділової активності:		
- коефіцієнт оборотності запасів	Виторг / запаси	
- коефіцієнт оборотності оборотних активів	Виторг від продажів / серед. ОА	
- оборотність кредиторської заборгованості	Виторг / КЗ	Торгові підприємства часто мають у своїй структурі високу частку короткострокових зобов'язань - для здійснення контролю за зобов'язаннями необхідно враховувати даний коефіцієнт
Додаткові показники для оцінки фінансової стійкості:		
- рентабельність товарних запасів	Вал. прибуток / запаси	Має важливе значення для оцінки фінансової стійкості організації, оскільки вказує, наскільки результативно компанія здійснює свою діяльність, адже значна частка активів підприємств роздробу закладена у товар, і правильно сформовані запаси безпосередньо впливають на результат використання вкладених у них коштів.

Продовження таблиці 3.6

- прибуток до оподаткування на 1 торгову точку	прибуток до оподаткування / кіл. точок продажу	Роздрібні підприємства мають кілька пунктів збуту, сума яких може змінюватись в залежності від різних зовнішніх і внутрішніх умов і вжитих відповідно до них дій управлінського персоналу. Зростання цих точок збільшує обсяг доходу підприємства, і навіть призводить до збільшення витрат роздрібною організацією, тому доцільніше відстежувати динаміку прибутку загалом на 1 магазин
- коефіцієнт валової маржі	валовий прибуток/виторг від продажів	Цей показник демонструє, наскільки ефективна діяльність організації, і навіть наскільки стійке її становище. Коефіцієнт представляє можливість компанії за допомогою доходу покрити змінні витрати і отримати прибуток
- запас фінансової міцності	(Виручка від продажів - поріг рентабельності) / виторг * 100%	Показує, якою мірою підприємство може знизити виробничі обсяги, у яких його діяльність можливо очікувати збитки - є важливим реалізації моніторингу стійкості стану компанії і допоможе вчасно зреагувати на загрозу виникнення кризової ситуації для підприємства
- показник ймовірності банкрутства Давидової-Белякова (R-рахунок)	$R = 8,38 * K1 + K2 + 0,054 * K3 + 0,63 * Do4$	За регулярного моніторингу ймовірності банкрутства організація зможе здійснювати контроль над ситуацією та вчасно реагувати на загрозу банкрутства, а також приймати відповідні управлінські рішення.

Для формування комплексної оцінки фінансової стійкості використовують кілька методів (Kj). Серед них – метод сум, відстаней та бальний. Авторське складання рейтингу здійснюватиметься за допомогою другого способу, оскільки даний метод має не лише експертні результати, а й об'єктивну оцінку при аналізі значень показників.

Метод відстаней здійснюється досить наочно і може універсально використовуватися при оцінці фінансового стану різних компаній. Крім іншого, аналізований метод включає використання самостійних даних, що не перекривають одне одного та не повторюються, які мають власне розташування в n-мірному просторі.

Таблиця 3.7 Показники для розрахунку рейтингової оцінки фінансової стійкості, що пропонується

Показник
Показники ліквідності
- коефіцієнт поточної ліквідності
- коефіцієнт абсолютної ліквідності
Показники фінансової стійкості:
- коефіцієнт автономії (фін. незалежності)
- коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами
- коефіцієнт маневреності власного капіталу
- коефіцієнт покриття боргів власним капіталом
- коефіцієнт фінансової стійкості
Показники рентабельності:
- чиста рентабельність продажів
- рентабельність активів
Показники ділової активності:
- коефіцієнт оборотності запасів
- коефіцієнт оборотних активів
- оборотність кредиторської заборгованості
Додаткові показники для оцінки фінансової стійкості:
- рентабельність товарних запасів
- прибуток до оподаткування на 1 торгову точку
- коефіцієнт валової маржі
- запас фінансової міцності
- показник імовірності банкрутства (R-рахунок)

Представлений спосіб розрахунку полягає у тому, що кожна організація (у разі оцінки одного підприємства у кількох періодах часу) є точкою в n-мірному просторі [29].

Розрахунок проводиться у такий спосіб:

- вихідні дані вносяться у таблицю, що є матрицею a_{ij} ,

де i – номер показника,

j – рік.

- за кожним показником перебуває максимальне значення $\max a_{ij}$ і вноситься у стовпець умовного «еталону».

- проводиться перерахунок (стандартизація) вихідних даних у x_{ij} за формулою 24

$$x_{ij} = \frac{a_{ij}}{\max a_{ij}} \quad (24)$$

де a_{ij} – ваговий коефіцієнт для i -го показника;

x_{ij} – стандартизовані показники.

До кожного аналізованого періоду розраховується значення рейтингової оцінки K_j . Оцінка розраховується як відстань від точки, що позначає це підприємство, до точки-еталона за формулою 25.

$$K_j = \sqrt{\sum_{i=1}^n (1 - x_{ij})^2 * a_i} \quad (25)$$

де x_{ij} – стандартизовані показники (формула 24);

a_i - ваговий коефіцієнт для i -го вихідного показника;

Отримані дані організації за роками вибудовуються відповідно до рангу оцінного рейтингу. Найкращим результатом компанія має той період, у якому показник K_j є найменшим.

Формування комплексної оцінки здійснюватиметься 2 способами: у

першому випадку оцінка розраховується на основі авторського підходу, у другому – класичним методом Шеремета.

Рейтингова оцінка фінансової стійкості за Шереметом є одним із окремих випадків методу відстаней. У разі показниками немає вагових значень, тобто $a_i = 1$. Розрахунок K_j проводиться у разі формулі 26.

$$K_j = \sqrt{\sum_{i=1}^n (1 - x_{ij})^2}, \quad (26)$$

Для складання оцінки за методикою Шеремета також присвоюється ранг кожному періоду зі зростанням значень K_j , найкращим вважається проміжок часу, де K_j є найменшим. Таким чином, отримані дані сформулюють уявлення, наскільки результативним є авторський підхід до оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібною торгівлі. Також отриманий результат допоможе визначити, в який проміжок часу організація мала найбільш стабільне положення.

Таким чином, у результаті представлених даних формуються такі висновки:

- сфера роздрібною торгівлі займає значну частку в Україні. Завдяки специфічним особливостям галузі проведення оцінки фінансової стійкості традиційними методами призводить до некоректних результатів, оскільки роздрібним компаніям притаманні висока частка товарних запасів і низька частка необоротних активів у структурі балансу, також невисокі значення дебіторської заборгованості та інші характерні властивості;

- як метод для вдосконалення оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібною торгівлі обрано рейтингову оцінку А. Д. Шеремета. Цей спосіб є найбільш підходящим для досягнення поставленої мети, оскільки дозволяє внесення додаткових коефіцієнтів та інших коригувань, необхідних відповідно до специфічних особливостей галузей. Також однією з переваг стає порівняння значень показників як між організаціями, так і всередині однієї компанії у різні

періоди часу;

- внаслідок специфіки сфери роздрібної торгівлі до представленої моделі додатково були включені показники: прибуток до оподаткування на 1 торгову точку, рентабельність товарних запасів та оборотність кредиторської заборгованості. Не розглядаються показники, пов'язані з віддачею основних фондів та віддачею активів підприємства (через високу частку оборотних коштів), а також показники дебіторської заборгованості;

- до оцінки фінансового стану підприємств були включені показники, що враховують комерційні ризики. Категорію таких показників представляють коефіцієнт валової маржі, запас фінансової міцності та показник імовірності банкрутства. Для розрахунку перших двох коефіцієнтів витрати поділяють на змінні та постійні. Враховуючи особливості структури активів роздрібних підприємств, до групи змінних витрат було віднесено лише собівартість товарів, і для найбільш зручного розрахунку не враховано податок з прибутку для формування скоригованої моделі витрат. Як визначник загрози настання банкрутства представлений R-показник (модель Давидової-Белякова);

- на початковому етапі перед проведенням оцінки фінансової стійкості потрібно сформуванню скоригований баланс підприємства. У зв'язку з недосконалим розподілом даних за вітчизняною методикою ведення бухгалтерської звітності необхідно внести зміни до статей балансу. Також потрібно агрегувати змінні та постійні витрати для подальшого розрахунку коефіцієнтів. Наступним кроком є обчислення показників протягом досліджуваного періоду;

- заключним етапом проведення оцінки фінансової стійкості є формування комплексного рейтингу за допомогою методу відстаней. При розрахунку обрано сукупність показників, запропоновану автором дослідження, що дозволяє найбільш об'єктивно оцінити фінансове становище роздрібних торгових організацій. Далі при отриманні результатів оцінки дані ранжуються по мірі зростання. При нижчому значенні рейтингової оцінки підприємство має більш стійке становище;

- після проведення оцінки авторським методом необхідно провести порівняння з результатом під час використання початкових некоригованих даних бухгалтерського балансу та фінансової звітності. Далі потрібно зіставити отримані підсумки та виявити, у який період фінансова стійкість компанії була найстабільнішою.

3.2. Впровадження розробленого підходу на прикладі підприємства роздрібної торгівлі ТОВ «Арітейл»

Для оцінки фінансової стійкості ТОВ «Арітейл» необхідно агрегувати дані балансу підприємства (таблиця 3.7).

Таблиця 3.8 – Баланс ТОВ «Арітейл» за 2019-2021 роки, тис. грн

Середньорічні показники	Позначення	Рік		
		2019	2020	2021
I. Необоротні активи	ВА	201116	174370	171867
II. Оборотні активи	ТА	82759	93447	820368
Матеріальні запаси	МЗ	593566	626206	592938
Дебіторська заборгованість	Дбз	91246	100570	58172
Найбільш ліквідні активи	ДС	142782	207697	169256
Баланс	Б	1028711	1108844	992235
III. Капітал і резерви	КР	405420	446920	448909
IV. Довгострокові позикові кошти	ДПК	180399	126484	74886

V. Короткострокові зобов'язання	КСВ	442892	535440	468439
Позикові кошти	ККП	162588	232925	165331
Кредиторська заборгованість	КрЗ	280303	302514	303108
Баланс	Б	1028711	1108844	992235

При розгляді даних балансу варто звернути увагу на значне превалювання оборотних та низьку частку необоротних активів, оскільки роздрібна мережа продуктових магазинів переважно використовує у своїй діяльності орендовані приміщення та обладнання. Також підтверджуючи ще одну особливість торгової сфери, спостерігається переважання короткострокових зобов'язань над довгостроковими у кілька разів. Як було сказано раніше, подібна тенденція виникає через відстрочку оплати за отримані товари до продажу покупцям.

Для подальшої роботи на підставі звіту про фінансові результати потрібно сформулювати дві групи витрат – змінні та постійні. Також для розрахунку деяких показників будуть потрібні й інші результати звіту (виторг та різні види прибутку).

Усі необхідні дані представлені у таблиці 3.9.

Таблиця 3.9 - Фінансові результати ТОВ “Арітейл” за 2019-2021 рр. тис. грн

Показник	рік		
	2019	2020	2021
Постійні витрати	875874	819217	827599
Змінні витрати	1842439	1975345	2081788
Загальні витрати	2718314	2794562	2909388
Виторг від продажів	2500911	2659768	2798799
Валовий прибуток	658472	684423	717010
Прибуток від продажу	35387	50334	67320
Чистий прибуток	23213	33019	44161

При розгляді статей звіту важливо зазначити, що виторг від продажів з

2019 по 2021 рік збільшився, валовий прибуток компанії є позитивним і має позитивну динаміку. Дане явище вказує на те, що обсяг реалізації ТОВ “Арітейл” перевищує витрати на придбання та продаж товарів.

Також для формування рейтингової оцінки необхідно зробити розрахунок порогу рентабельності, який є необхідним для подальшого збільшення запасу фінансової міцності. Далі варто розрахувати коефіцієнти K1-K4 для отримання відомостей про ймовірність банкрутства за методикою Давидової-Белякова.

Таким чином, у результаті проведених розрахунків поріг рентабельності дорівнює:

- у 2019 р. – 3326617 тис. грн.;
- у 2020 р. – 3183594 тис. грн.;
- у 2021 р. – 3230475 тис. грн.

Отримані результати показують, що підприємство протягом усього періоду працює прибутково. При цьому спостерігається зниження показника у 2020 році, але далі відбувається знову збільшення порога. Для запобігання розвитку такої тенденції організації слід почати отримувати дохід іншими способами, оскільки основна діяльність не дає задовільних результатів.

Було встановлено, що коефіцієнт ЗФП є негативним протягом кожного року, тому компанії необхідно поставити завдання підвищувати значення показника ближче до 0, оскільки в нульовій точці буде досягнення беззбиткового стану.

Для формування показника ймовірності банкрутства Давидової-Белякова здійснено обчислення K1-K4 на основі перетвореного балансу та фінансового звіту. Отримані результати наведені у таблиці 3.10.

Таблиця 3.10 – Коефіцієнти К1-К4 для розрахунку показника ймовірності банкрутства за моделлю Давидової-Белякова

Коефіцієнт	Рік		
	2019	2020	2021
К1 = Оборотний капітал / Активи, %	0,356	0,343	0,336
К2 = Чистий прибуток / Власний капітал, %	-0,073	0,037	0,006
К3 = Виторг / Активи, %	2,431	2,399	0,002
К4 = Чистий прибуток / Собівартість, %	-0,015	0,008	0,001

Далі щодо оцінки фінансової стійкості за допомогою рейтингового методу необхідно розрахувати сукупність запропонованих автором показників. Отримані результати представлені у таблиці 3.11.

Таблиця 3.11 - Показники для розрахунку рейтингової оцінки (авторський варіант)

Показник	Рік			Темп зростання, %	
	2019	2020	2021	2020	2021
Показники оцінки ліквідності					
Коефіцієнт поточної ліквідності, %	0,528	0,576	0,486	108,955	84,329
Коефіцієнт абсолютної ліквідності, %	0,322	0,388	0,361	120,322	93,148
Показники фінансової стійкості:					
Коефіцієнт автономії (фін. незалежності), %	0,394	0,403	0,452	102,270	112,249
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами, %	0,247	0,292	0,338	118,146	115,787

Продовження таблиці 3.11

Коефіцієнт маневреності власного капіталу, %	0,504	0,610	0,617	121,017	101,198
Коефіцієнт покриття боргів власним капіталом, %	0,650	0,675	0,826	103,802	122,370
Коефіцієнт фінансової стійкості, %	0,569	0,517	0,528	90,807	102,084
Показники ділової активності:					
Коефіцієнт оборотності запасів, %	4,213	4,247	4,720	100,808	111,131
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, %	3,022	2,846	3,412	94,188	119,863
Оборотність кредиторської заборгованості, %	8,922	8,792	9,234	98,544	105,021
Показники рентабельності:					
Чиста рентабельність	-0,011	0,006	0,001	-	14,434
Рентабельність активів, %	-0,027	0,014	0,002	-	16,974
Рентабельність товарних запасів, %	1,109	1,093	1,209	98,523	110,639
Додаткові показники:					
Прибуток до оподаткування	-1048,299	711,465	340,922	-	47,918
Коефіцієнт валової маржі, %	0,263	0,257	0,256	97,733	99,557
Поріг рентабельності, тис.	3326617	3183594	3230475	95,701	101,473
Запас фінансової міцності, %	-0,330	-0,197	-0,154	59,651	78,315
Показник ймовірності банкрутства Давидової-Белякова, %	3,032	3,042	2,820	100,328	92,698

При розгляді значень отриманих показників варто звернути увагу, що підприємство не має ризику бути банкрутом у найближчій перспективі, оскільки коефіцієнт R протягом усього періоду вище 0,42. Як і раніше, запас фінансової

міцності щороку був негативним.

При найкращому варіанті представлені показники мають збільшуватися протягом представленого періоду, оскільки позитивна динаміка свідчить про прийняття вірних управлінських рішень, а також про сприятливий результат діяльності компанії та зміцнення його фінансової стійкості.

Проте щодо підсумків розрахунку немає загальної спрямованості розвитку показників. Коефіцієнти ліквідності мали тенденцію до зниження протягом 2019-2021 років, що свідчить про зменшення здатності компанії покривати свої короткострокові витрати як за допомогою лише коштів, і за допомогою короткострокових фінансових вливань. Проте, коефіцієнти фінансової стійкості протягом останнього року мали позитивні темпи зростання, хоча їх значення показували мінімально допустимі за нормативами. Позикові кошти організації значно переважають власні кошти. Але це є нормою для роздрібних підприємств, зважаючи на їх галузеві особливості. У цілому нині збільшення показників показує зміцнення незалежного становища ТОВ “Арітейл”.

Продемонстрували позитивну динаміку і показники ділової активності, що свідчить про підвищення платоспроможності компанії та правильне управління активами підприємства. Проте показники рентабельності (крім запасів) значно впали. Це говорить про зниження чистого прибутку за останній рік, а також кількість запасів, що є негативною ознакою фінансової стійкості організації.

Прибуток до оподаткування на 1 торгову точку, коефіцієнт валової маржі та показник імовірності банкрутства наприкінці 2021 року також дали негативну динаміку, що підтверджує зниження фінансового благополуччя ТОВ “Арітейл”. Проте знизився запас фінансової міцності, що наблизило компанію до точки безбитковості.

Отримані результати показали різну динаміку значень. Загалом за показниками фінансова стійкість підприємства збільшилася, але негативний розвиток деяких коефіцієнтів викликає сумніви щодо цього висновку. Таким чином, для підтвердження цього висновку потрібно оцінити фінансову стійкість компанії за допомогою методу відстаней.

Враховуючи специфіку сфери роздрібної торгівлі, для сукупності вибраних показників за допомогою методу експертної оцінки кожному з представлених коефіцієнтів призначається вага. Показникам із мінімальною значимістю буде присвоєно ранг - 1, з найбільшою значимістю - 3. Запропоновані вагові коефіцієнти належать авторському підходу, тому варто враховувати їх суб'єктивність. Сформовані дані наведено у таблиці 3.12.

Таблиця 3.12 - Вагові коефіцієнти показників для розрахунку комплексної рейтингової оцінки

Показник	Ваговий коефіцієнт a_i
Показники оцінки ліквідності	
Коефіцієнт поточної ліквідності	3
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	2
Показники фінансової стійкості	
Коефіцієнт автономії (фін. незалежності)	1
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами	2
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	2
Коефіцієнт покриття боргів власним капіталом	2
Коефіцієнт фінансової стійкості	3
Показники ділової активності	
Коефіцієнт оборотності запасів	3
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	2
Оборотність кредиторської заборгованості	3
Показники рентабельності	
Чиста рентабельність продажів	3
Рентабельність активів	2
Рентабельність товарних запасів	3
Додаткові показники	
Прибуток до оподаткування на 1 торгову точку	2
Коефіцієнт валової маржі	3
Запас фінансової міцності	2
Показник ймовірності банкрутства Давидової-Белякова	3

У таблиці 3.13 представлені стандартизовані показники, які будуть потрібні для подальшого розрахунку рейтингової оцінки.

Таблиця 3.13 – Стандартизація показників для отримання рейтингового значення оцінки методом відстаней

Показник	Мах значення a_{ij}	Стандартизовані дані x_{ij}		
		2019	2020	2021
Показники оцінки ліквідності				
Коефіцієнт поточної ліквідності, %	0,576	0,918	1,000	0,843
Коефіцієнт абсолютної ліквідності, %	0,388	0,831	1,000	0,931
Показники фінансової стійкості				
Коефіцієнт автономії (фін. незалежності), %	0,452	0,871	0,891	1,000
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами, %	0,338	0,731	0,864	1,000
Коефіцієнт маневреності власного капіталу, %	0,617	0,817	0,988	1,000
Коефіцієнт покриття боргів власним капіталом, %	0,826	0,787	0,817	1,000
Коефіцієнт фінансової стійкості, %	0,569	1,000	0,908	0,927
Показники ділової активності				
Коефіцієнт оборотності запасів, %	4,720	0,893	0,900	1,000
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, %	3,412	0,886	0,834	1,000
Оборотність кредиторської заборгованості, %	9,234	0,966	0,952	1,000
Показники рентабельності				
Чиста рентабельність продажів, %	0,006	0	1,000	0,144
Рентабельність активів, %	0,014	0	1,000	0,170
Рентабельність товарних запасів, %	1,209	0,917	0,904	1,000

Продовження таблиці 3.13

Додаткові показники				
Прибуток до оподаткування на 1 торговельну точку, тис. грн.	711,465	0	1,000	0,479
Коефіцієнт валової маржі, %	0,263	1,000	0,977	0,973
Запас фінансової міцності, %	-0,154	0	0	0
Показник ймовірності банкрутства Давидової-Белякова, %	3,042	0,997	1,000	0,927

В результаті проведення рейтингової оцінки за допомогою методу відстаней отримано значення K_j :

- $K_{2019} = 0,725$;
- $K_{2020} = 0,544$;
- $K_{2021} = 2,058$.

Підсумковий розрахунок комплексної оцінки методом відстаней показав, що підприємство найбільш стійке було у 2020 році, найменш – у 2021 р. Для порівняння результатів варто провести обчислення рейтингової оцінки без скоригованих даних балансу та додаткових авторських введень (таблиця 3.14).

Таблиця 3.14 - Показники для розрахунку рейтингової оцінки за класичною моделі А. Д. Шеремета

Показник	Рік			Мах значення a_{ij}	Ху		
	2019	2020	2021		2019	2020	2021
Показники оцінки ліквідності							
Коефіцієнт поточної ліквідності, %	0,572	0,606	0,532	0,606	0,747	1,000	0,878
Коефіцієнт абсолютної ліквідності, %	0,085	0,076	0,041	0,085	1,000	0,897	0,486

Продовження таблиці 3.14

Показники фінансової стійкості:							
Коефіцієнт автономії фін. незалежності), %	0,394	0,403	0,452	0,452	0,871	0,891	1,000
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власними коштами, %	0,247	0,292	0,338	0,338	0,731	0,864	1,000
Коефіцієнт маневреності власного капіталу, %	0,504	0,610	0,617	0,617	0,817	0,988	1,000
Коефіцієнт покриття боргів власним капіталом, %	0,650	0,675	0,826	0,826	0,787	0,817	1,000
Показники ділової активності:							
Коефіцієнт оборотності запасів, %	4,356	4,360	4,900	4,900	0,889	0,890	1,000
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, %	3,022	2,846	3,412	3,412	0,886	0,834	1,000
Оборотність кредиторської заборгованості, %	8,922	8,792	9,234	9,234	0,966	0,952	1,000
Показники рентабельності:							
Чиста рентабельність продажів, %	-0,011	0,006	0,001	0,006	0	1,000	0,144
Рентабельність активів, %	-0,027	0,014	0,002	0,014	0	1,000	0,170

Продовження таблиці 3.14

Рентабельність товарних запасів, %	1,147	1,122	1,255	1,255	0,914	0,894	1,000
Додаткові показники:							
Прибуток до оподаткування на 1 торгову точку, тис. грн.	1048,299	711,465	340,922	1048,299	0	1,000	0,479
Коефіцієнт валової маржі, %	0,263	0,257	0,256	0,263	1,000	0,977	0,973
Поріг рентабельності, тис. грн.	3326617	3183594	3230475				
Запас фінансової міцності, %	-0,330	-0,197	-0,154	-0,154	0	0	0
Показник ймовірності банкрутства Д-Б, %	3,032	3,042	2,820	3,042	0,997	1,000	0,927

За підсумками розрахунку рейтингової оцінки за методом А. Д. Шеремета отримано значення K_j :

- $K_{2019} = 2,065$;
- $K_{2020} = 0,370$;
- $K_{2021} = 1,727$.

За результатами розрахунку класичним способом найкраща фінансова стійкість ТОВ “Артейл” мала у 2020 році, що підтверджує проведення розрахунку методом відстаней. Найнестабільніше становище ця модель показала у 2019 році. Варто зазначити, що при формуванні рейтингової оцінки за Шереметом не надається вага кожному показнику, на відміну від авторського підходу. Звідси випливає, що кожна роздрібна організація залежно від своїх пріоритетів може вказувати важливість кожного коефіцієнта, що зрештою

точніше надасть кінцеву оцінку.

Таким чином, за результатами аналізу всіх отриманих результатів формується висновок, що найбільш фінансово стійкою організація була у другому періоді, що розглядається. З 2019 по 2020 роки багато показників мали позитивну динаміку, проте за результатами 2021 року відбулося зниження показників рентабельності, вартості активів, а також зменшення запасів та найбільш ліквідних активів компанії. Протягом усіх років імовірність банкрутства була зведена до мінімуму, що говорить про досить стійке фінансове становище підприємства ТОВ “Арітейл”. Однак, варто прийняти нові управлінські рішення, які піднімуть показники рентабельності, і виведуть організацію на позитивне зростання чистого прибутку.

3.3. Прогнозування показників фінансового стану підприємства

Для приблизного розуміння подальшої динаміки результатів фінансового стану компанії необхідно провести прогнозування показників балансу та фінансової звітності підприємств роздрібною торгівлі продовольчими товарами.

Прогноз даних оцінки фінансової стійкості підприємств стає одним із значних аспектів аналізу. За підсумками отриманих розрахунків можна сформулювати подальші заходи щодо зміцнення фінансової стабільності. Прогнозування фінансового стану підприємства проводиться з метою:

- встановлення подальших економічних та фінансових можливостей та завдань організації на наступний період, виходячи з прогнозованих варіантів її фінансових результатів;
- висування на основі отриманого прогнозу обґрунтованих висновків та пропозицій для формування подальшого стратегічного плану та необхідних рішень управлінського персоналу;

Оснoву методу прогнозування становить тренд, складений залежно від динаміки показників протягом часу, таким чином, загалом даний процес спрямований на оцінювання фінансової стабільності компанії у майбутньому.

Набір показників, що використовуються для прогнозу, має безліч варіантів. Залежно від цього комплексу методи прогнозування поділяються на:

- методи, де прогноз здійснюється за допомогою одного або декількох показників, найбільш значущих для дослідника (виторг, прибуток, собівартість тощо);

- методи, за допомогою яких формується прогноз повністю всього звіту в укрупненому вигляді. Відповідно до результатів минулих років прогнозу піддається кожен балансовий рядок та статті фінансового звіту. Значним плюсом такого методу є можливість повного аналізу фінансового стану організації. Таким чином, аналітики можуть виявити більшу кількість корисної інформації для формування нових завдань у майбутньому періоді, наприклад, розрахунок необхідних фінансових засобів для розвитку діяльності тощо;

Методи прогнозування звітності, у свою чергу, поділяються на методи, у яких кожна стаття прогнозується окремо з урахуванням її індивідуальної динаміки, та методи прогнозування звітності передбачають проведення прогнозу кожної окремо взятої статті, оскільки тут важлива індивідуальна зміна кожного показника в часі, та методи, що враховують існуючий взаємозв'язок між окремими статтями як у межах однієї форми звітності, так і з різних форм. Оскільки різні рядки звітності повинні змінюватися в динаміці узгоджено, адже вони відображають ту саму економічну систему.

Методи прогнозування поділяються на три групи відповідно до виду моделі, що використовується:

- методи експертних оцінок. Суть цього способу полягає у проведенні опитування серед експертів відповідно до певної схеми. Зрештою отриману сукупність даних аналізують за допомогою статистичних розрахунків. Використання таких методів вимагає від керуючого персоналу володіння обсягом професійного досвіду та теоретичних основ економіки та фінансів, що найбільш оперативно призведе до ухвалення рішень. Мінусом даних методів стає низький рівень відповідальності за отриманий прогнозний результат. Експертні оцінки застосовуються як для прогнозування значень показників, так і для

розробки вагових коефіцієнтів, порогових значень контрольованих показників;

- стохастичні методи, що передбачають імовірнісний характер як прогнозу, так і зв'язку між досліджуваними показниками. Імовірність отримання точного прогнозу зростає із зростанням числа емпіричних даних. Ці методи займають чільне місце з позиції формалізованого прогнозування та суттєво варіюють за складністю використовуваних алгоритмів;

- стохастичні методи мають імовірнісний вид прогнозного результату і зв'язку, що з'єднує показники, які обчислюються. Можливість формування точного прогнозу стає вищою зі збільшенням кількості емпіричних даних. Такі методи є лідерами з погляду формалізації прогнозування та значно перевершують інші за рівнем складності способи обчислень [60].

Стохастичні методи поділяються на групи, представлені рис. 3.2.

Велика кількість факторів і сукупність використаної інформації стають причиною вибору підприємством певного методу прогнозування.

По-перше, розглядається наявність тимчасового періоду, що найчастіше відбувається практично. Той, хто проводить дослідження, має дані показника за деякий звітний період, за допомогою яких він повинен провести прогнозування. Отже, у цьому випадку йдеться про побудову тренду [70].

По-друге, наявність просторової сукупності має сенс тільки за відсутності інформації про показник внаслідок будь-яких причин, або існує припущення, що його результат залежить від впливу деяких факторів. Тут використовуватиметься багатофакторний регресійний аналіз, який представляє поширення простого динамічного аналізу на багатовимірний випадок.

Третя ситуація – наявність просторово-часової сукупності – має місце в тому випадку, коли:

- ряди динаміки недостатні за своєю довжиною для побудови статистично значимих прогнозів;

Рисунок 3.2 - Методи прогнозування фінансового становища підприємства

- аналітик має намір врахувати у прогнозі вплив факторів, що відрізняються за економічною природою та їх динамікою. Вихідними даними служать матриці показників, кожна з яких є значенням тих же показників за різні періоди або на різні послідовні дати [64].

Детерміновані методи, що передбачають наявність функціональних або жорстко детермінованих зв'язків, коли кожному значенню факторної ознаки відповідає цілком не випадкове значення результативної ознаки.

Використовуючи цю модель і підставляючи в неї прогнозні значення різних факторів, наприклад, виторгу від реалізації, оборотності активів, ступеня фінансової залежності та інших, можна розрахувати прогнозне значення одного з основних показників ефективності – коефіцієнта рентабельності.

Формалізовані моделі прогнозування фінансової стійкості організації піддаються критиці з двох важливих причин:

- в ході моделювання можуть, а фактично і повинні бути розроблені кілька варіантів прогнозів, причому формалізованими критеріями неможливо визначити, який краще;

- будь-яка фінансова модель лише спрощено висловлює взаємозв'язки між економічними показниками. Насправді обидві ці тези навряд чи мають негативний відтінок; вони лише вказують аналітику на існуючі обмеження будь-якого методу прогнозування, які необхідно пам'ятати під час використання результатів прогнозу [60].

В даному випадку використовуватиметься один із стохастичних методів, а саме метод простого динамічного аналізу.

Суть даного аналізу полягає в тому, що прогнозований показник (Y) змінюється прямо (назад) пропорційно з часом. Для визначення методом динамічного аналізу прогнозних значень показника Y будується така залежність (формула 27) [72].

$$Y = a + b \cdot t, \quad (27)$$

де t – порядковий номер періоду;

a, b – параметри рівняння регресії.

Параметри рівняння регресії знайдемо методом найменших квадратів, розв'язавши таку систему рівнянь (формула 28).

$$\{na + b \sum t = \sum y \quad (28)$$

$$a \sum t + b \sum t^2 = \sum ty$$

де n – кількість періодів.

Для вирішення даної системи рівнянь потрібно використовувати показник виторгу. Динаміка виторгу представлена у таблиці 3.15.

Таблиця 3.15 - Обсяг виторгу від реалізації за період 2019-2021 років тис. грн

Показник	Рік			
	2019	2020	2021	2022
Номер періоду (t)	1	2	3	4
Виторг від реалізації (y)	2500911	2659768	2798799	y4

При $n = 3$, $\sum t = 6$, $\sum t^2 = 36$, $\sum y = 7959479$, $\sum ty = 16216847$.

Далі потрібно вирішити систему рівнянь на основі даних таблиці 3.14.

$$\{ a \cdot 3 + b \cdot 6 = 7959479$$

$$a \cdot 6 + b \cdot 14 = 16216847.$$

Таким чином, $b = 148943$; $a = 2355272$, прогнозне значення виторгу можна знайти за допомогою рівняння:

$$Y_t = 2355272 + 148943 \cdot t.$$

Виторг від продажу за 2022 рік становитиме 2951047 тис. грн., темп зростання становить 1,054, тобто за прогнозом виторг зросте на 5,4%.

Проводиться складання прогнозного звіту про фінансові результати ТОВ «Арітейл» з урахуванням отриманого темпу зростання (таблиця 3.16).

Таким чином, можна спрогнозувати необхідні для дослідження показники, наприклад, дані фінансового звіту або балансу, що цікавлять. Результат прогнозних розрахунків подано у таблиці 3.16.

Таблиця 3.16 - Прогнозний розрахунок показників звіту про фінансові результати ТОВ «Арітейл» на прогнозований р. тис грн

Показник	2021 (факт)	(прогноз)
Виторг	2798799	2951047
Собівартість продажів	2081788	2195033
Валовий прибуток (збиток)	717010	756014
Комерційні витрати	593076	625338
Управлінські витрати	56613	59693
Прибуток (збиток) від продажу	67320	70982
Відсотки до отримання	2014	2124
Відсотки до сплати	25532	26921
Інші доходи	116527	122866
Інші витрати	152376	160665
Чистий прибуток (збиток)	44161	46564

При складанні прогнозного агрегованого балансу темпи зростання виторгу необхідно помножити на всі статті балансу, крім рядків «Капітал і резерви», «Короткострокові кредити та позики» і «Довгострокові позикові кошти», оскільки їх слід сприйняти як незмінні. Обсяг додаткового фінансування EFN розраховується, виходячи з різниці в підсумках за пасивом та активом: $482766,38 - 488821,82 = -6055,44$. Прогнозний баланс ТОВ «Арітейл» подано у таблиці 3.17.

Варто зважити на зміну важливих показників, що відображає фінансову стійкість підприємств. Так, результати розрахунку показника ймовірності банкрутства Давидової-Белякова на прогнозований період зросли до 3,13, що показує позитивну динаміку та зниження загрози наближення до кризового стану. Прибуток до оподаткування на 1 торгову точку (за умови незмінності кількості точок) також має позитивний прогноз, він збільшиться з 340,9 тис. грн. до 359,5 тис. грн., що загалом говорить про позитивний розвиток підприємства та покращення його фінансового стану. Отримані результати також обіцяють зростання показників оборотності кредиторської заборгованості та коефіцієнтів

ліквідності, що підвищує можливості організації покривати свої заборгованості.

Таблиця 3.17 - Прогнозний агрегований баланс ТОВ «Арітейл» на прогнозований р. тис. грн

Середньорічні показники	Позначення	Рік	
		2021 (факт)	(прогноз)
I. Необоротні активи	ВА	171867	181216
II. Оборотні активи	ТА	820368	864994
Матеріальні запаси	МОЗ	592938	625193
Дебіторська заборгованість	Дбз	58172	61337
Найбільш ліквідні активи	ДС	169256	178464
Баланс	ВБ	992235	1046211
III. Капітал та резерви	КР	448909	448909
IV. Довгострокові позикові кошти	ДЗС	74886	74886
V. Короткострокові зобов'язання	КСВ	468439	493921
Позикові кошти	ККЗ	165331	165331
Кредиторська заборгованість	КрЗ	303108	319596
Обсяг додаткового фінансування	Дф	-	28493
Баланс	ВБ	992235	1046211

Таким чином, враховуючи сформовані за допомогою прогнозування дані на наступний період, можна припустити, що у 2022 році фінансовий стан ТОВ «Арітейл» покращиться, а отже компанія вправно маневрує своїми фінансовими коштами та ефективно використовує їх у своїй діяльності.

За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що розроблений автором підхід є дієвим, і його можна використовувати з метою оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібної торгівлі.

Висновки до РОЗДІЛУ 3.

Отримані дані сформулюють уявлення, наскільки результативним є авторський підхід до оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібною торгівлі. Також отриманий результат допоможе визначити, в який проміжок часу організація мала найбільш стабільне положення. У результаті представлених даних формуються такі висновки:

- сфера роздрібною торгівлі займає значну частку в Україні. Завдяки специфічним особливостям галузі проведення оцінки фінансової стійкості традиційними методами призводить до некоректних результатів, оскільки роздрібним компаніям притаманні висока частка товарних запасів і низька частка необоротних активів у структурі балансу, також невисокі значення дебіторської заборгованості та інші характерні властивості;

- як метод для вдосконалення оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібною торгівлі обрано рейтингову оцінку А. Д. Шеремета. Цей спосіб є найбільш підходящим для досягнення поставленої мети, оскільки дозволяє внесення додаткових коефіцієнтів та інших коригувань, необхідних відповідно до специфічних особливостей галузей. Також однією з переваг стає порівняння значень показників як між організаціями, так і всередині однієї компанії у різні періоди часу;

- внаслідок специфіки сфери роздрібною торгівлі до представленої моделі додатково були включені показники: прибуток до оподаткування на 1 торгову точку, рентабельність товарних запасів та оборотність кредиторської заборгованості. Не розглядаються показники, пов'язані з віддачею основних фондів та віддачею активів підприємства (через високу частку оборотних коштів), а також показники дебіторської заборгованості;

- до оцінки фінансового стану підприємств були включені показники, що враховують комерційні ризики. Категорію таких показників представляють коефіцієнт валової маржі, запас фінансової міцності та показник імовірності банкрутства. Для розрахунку перших двох коефіцієнтів витрати поділяють на змінні та постійні. Враховуючи особливості структури

активів роздрібних підприємств, до групи змінних витрат було віднесено лише собівартість товарів, і для найбільш зручного розрахунку не враховано податок з прибутку для формування скоригованої моделі витрат. Як визначник загрози настання банкрутства представлений R-показник (модель Давидової-Белякова);

- на початковому етапі перед проведенням оцінки фінансової стійкості потрібно сформувавши скоригований баланс підприємства. У зв'язку з недосконалим розподілом даних за вітчизняною методикою ведення бухгалтерської звітності необхідно внести зміни до статей балансу. Також потрібно агрегувати змінні та постійні витрати для подальшого розрахунку коефіцієнтів. Наступним кроком є обчислення показників протягом досліджуваного періоду;

- заключним етапом проведення оцінки фінансової стійкості є формування комплексного рейтингу за допомогою методу відстаней. При розрахунку обрано сукупність показників, запропоновану автором дослідження, що дозволяє найбільш об'єктивно оцінити фінансове становище роздрібних торгових організацій. Далі при отриманні результатів оцінки дані ранжуються по мірі зростання. При нижчому значенні рейтингової оцінки підприємство має більш стійке становище; після проведення оцінки авторським методом необхідно провести порівняння з результатом під час використання початкових некоригованих даних бухгалтерського балансу та фінансової звітності. Далі потрібно зіставити отримані підсумки та виявити, у який період фінансова стійкість компанії була найстабільнішою. Враховуючи сформовані за допомогою прогнозування дані на наступний період, можна припустити, що у 2022 році фінансовий стан ТОВ «Артейл» покращиться, а отже компанія вправно маневрує своїми фінансовими коштами та ефективно використовує їх у своїй діяльності. За результатами проведеного дослідження можна зробити висновок, що розроблений автором підхід є дієвим, і його можна використовувати з метою оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібною торгівлі

ВИСНОВОК

Нині українські підприємства торгівлі зіштовхуються з різними труднощами під час здійснення своєї діяльності. Найважче доводиться роздрібним організаціям, оскільки для підтримки стабільного рівня платоспроможності їм необхідно вміти грамотно управляти фінансовими ресурсами, отримувати найбільший прибуток у короткостроковому періоді, і навіть повною мірою покривати свої поточні зобов'язання. Для збереження стабільності підприємству необхідно регулярно оцінювати свою фінансову стійкість, це є одним із значних завдань у загальній сукупності існуючих економічних проблем.

Метою проведеної роботи стало вдосконалення оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібною торгівлі продовольчими товарами за допомогою нового підходу. При здійсненні завдань для досягнення поставленої мети було досягнуто таких результатів:

- під час вивчення теоретичних і методичних основ аналізу фінансової стійкості підприємства було встановлено, що немає точного розуміння фінансової стійкості, оскільки щодо даного явища досі немає єдиного тлумачення. Різні автори по-своєму інтерпретують цей термін. Так, при розгляді різних точок зору було виявлено, що фінансова стійкість є складно влаштованою системою і її оцінка вимагає комплексного підходу з розрахунком сукупності різних коефіцієнтів. Також були вивчені методи та прийоми оцінки, основні показники та типи фінансової стійкості;

- при розгляді специфіки підприємств роздрібною торгівлі продовольчими товарами з'ясувалося, що такі особливості, як короткий термін зберігання товару (з урахуванням його найбільшої частки у складі запасів компанії) та використання практики відстрочених платежів при нераціональному обсязі створюють ризики: застій на складі, збільшення витрат внаслідок утилізації зіпсованих продуктів, перевищення рівня боргових зобов'язань. Тому для дотримання оптимального співвідношення

між оборотними активами компанії та джерелами фінансування виникає потреба підприємства у регулярному проведенні моніторингу та оцінки фінансової стійкості;

- зроблено огляд світового та вітчизняного досвіду оцінки фінансової стійкості роздрібних організацій. У ході проведеної роботи проведено аналіз стану роздрібною торгівлі в Україні, виявлено перспективи розвитку цієї галузі та динаміку її розвитку. Виділено сферу торгівлі – продовольчі товари, оскільки дана частина ринку з кожним роком збільшує свою частку, а також є найбільш актуальною для роздрібного споживача. Було досліджено 4 великих організації продритейлу: "АТБ", "Fozzy Group", "VolWest", "Арітейл". У ході роботи було розраховано традиційні коефіцієнти фінансової стійкості та визначено її типи;

- при проведенні аналізу фінансової стійкості компаній, вивченні їхньої історії та результатів діяльності з'ясувалося, що показники мають позитивну динаміку. Отже, проведена оцінка фінансового благополуччя підприємств роздрібною торгівлі показала, що представлений традиційний метод розрахунку показників та визначення типу не дає об'єктивної відповіді, універсальний інструментарій для роздрібних торгових організацій найчастіше показуватиме нестійкість фінансового стану, оскільки компанії мають низку особливостей: структуру капіталу, яка не відповідає заявленим нормам, низьку частку необоротних активів, в оборотних коштах високу частку займають товарні запаси та відвантажені товари, невисокий обсяг дебіторської заборгованості, велика частка короткострокових зобов'язань, наявність різноманітного асортименту та кількох точок продажів. Таким чином, з'ясувалося, що стандартна схема оцінки фінансової стійкості не застосовується до підприємств роздрібу;

- для вдосконалення оцінки фінансового благополуччя роздрібних організацій було розроблено авторський підхід з урахуванням традиційної моделі рейтингової оцінки А. Д. Шеремета. Для більш точного аналізу з урахуванням специфіки галузі були включені показники як прибуток до

оподаткування на 1 торгову точку, рентабельність товарних запасів та оборотність кредиторської заборгованості. Також було видалено показники, які були незначними для торгових компаній або були дубльованими;

- при формуванні комплексу показників для рейтингової оцінки були враховані фінансові ризики, у зв'язку з цим додалися сукупність аналізованих коефіцієнтів: валова маржа, запас фінансової міцності і показник ймовірності банкрутства. Було зроблено умовний поділ витрат на змінні та постійні. У першу групу увійшла лише собівартість реалізованих товарів через галузеву особливість торгової компанії. Як визначник імовірності банкрутства виступає R-показник моделі Давидової-Белякова;

- сформовано етапи проведення комплексної оцінки фінансової стійкості роздрібних організацій продовольчими товарами:

- а) виконання агрегації балансу підприємства;
- б) формування витрат організації на постійні та змінні;
- в) розрахунок сформованих автором сукупності показників, необхідних для обчислення рейтингової оцінки;
- г) формування комплексної оцінки за допомогою методу відстаней.

- сформований автором підхід до оцінки фінансової стійкості роздрібних підприємств торгівлі застосували у компанії "Fozzy Group".

Під час проведення оцінки було встановлено, що організація протягом 2019-2021 років мала низьку ймовірність банкрутства, а розраховані показники не виявили загальної тенденції розвитку, оскільки мали різноспрямований характер динаміки. Однією з проблем стало зниження показників рентабельності, зменшення запасів і найбільш ліквідних активів підприємства.

У ході розрахунку комплексної оцінки методом відстаней з урахуванням авторських перетворень було встановлено, що підприємство найстійкіше було у 2020 році порівняно з іншими тимчасовими точками. При обчисленні класичним методом Шеремета без урахування коригувань балансу цей підсумок був підтверджений, проте найменш сприятливий результат

відрізнявся від отриманого першим способом розрахунку.

Таким чином, вдосконалений автором підхід до оцінки фінансової стійкості підприємств роздрібної торгівлі має низку переваг на відміну від традиційних методів, оскільки:

- враховує специфічні особливості сфери роздрібної торгівлі;
- включає фактори ризиків під час ведення торгової діяльності;
- формує комплексну оцінку фінансової стійкості компанії та надає можливість проведення порівняльного аналізу отриманих результатів;
- дозволяє за допомогою представленого методу проведення оцінки, що включає специфічний комплекс показників, приймати кращий кінцевий результат рейтингу як нормативний при прийнятті рішень щодо підвищення фінансової стійкості.

Також як додатковий захід оцінки було здійснено прогнозування показників балансу та фінансового звіту “Fozzy Group” на 2022 рік. Отриманий результат показав, що виторг компанії зросте на 5,4%, імовірно знадобиться додаткове фінансування. Проте загалом, фінансове становище підприємства має позитивний прогноз за підтримки сформованих тенденцій.

Таким чином, на думку автора, запропонований методичний підхід дозволить підприємствам роздрібної торгівлі продовольчими товарами використовувати отримані на його основі результати для збереження оптимального обсягу оборотних активів компанії та позикових джерел фінансування, а також сприятиме їхній ефективній діяльності та підтримці високої фінансової стійкості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аверіна М. Ю. Аналіз та оцінка фінансового стану підприємства: шляхи покращення / М. Ю Аверіна // Актуальні проблеми економіки. – 2018. – № 9. – С. 92-100.
2. Азарова А.О. Математичні моделі та методи оцінювання фінансового стану підприємства / А.О. Азарова, О.В. Рузакова. – Вінниця: ВНТУ, 2010. – 172 с. Монографія
3. Багацька К. В. Фінансовий аналіз: підручник. / К. В. Багацька, Т. А. Говорушко, О. О. Шеремет – К., 2014. – с. 320 с.42
4. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. / О. Я. Базилінська – К.: Центр учбової літератури, 2009. – 328 с.
5. Бедринець М. Д. Фінанси підприємств: навч. посіб. / М. Д. Бедринець, Л. П. Довгань. – К. : Центр учбової літератури, 2018. – 292 с.
6. Бланк І. О. Управління фінансами підприємств і об'єднань : підручник / І.О. Бланк, Г. В. Ситник. – К. : КНТЕУ, 2006. – 780 с.
7. Бочкарьова Т. О. Показники рентабельності підприємств різних галузей України та шляхи підвищення їх рівня / Т. О. Бочкарьова, Р.О. Кулинич, Н. Г. Пігуль // Економіка і суспільство. – 2017. № 10. – С. 188-193
8. Балабанов, И. Т. Основы финансового менеджмента. Как управлять капиталом? / [Текст]: И.Т. Балабанов. - М.: Финансы и статистика, 2014. - 384 с.
9. Бундзеляк П.А. Теоретические основы значимости оценки финансовой устойчивости предприятия [Текст]: Научно-технический прогресс как механизм развития современного общества. Сборник статей Международной научно-практической конференции. 2020. С. 64-68.
10. Бычкова, С. М. Методика анализа финансовой устойчивости предприятия [Текст]: / С. М. Бычкова, Д. Г. Бадмаева // Известия Санкт-Петербургского государственного аграрного университета. - 2016. - №

42. - С. 247-254.

11. Вихори Дж. Основы финансового менеджмента. [Текст]: - М.: И. Д.Вильямс, 2015. – 1232 с.

12. Валюх А. В., Зайцев О. В. Аналіз та напрями покращення фінансового стану підприємств України. / А. В. Валюх, О. В. Зайцев // Інфраструктура ринку. –2019. – № 28.

13. Верланов О.Ю. Методологічні проблеми оцінки фінансового стану підприємств / О.Ю. Верланов // Економічні науки. Наукові праці. – 2019. – № 25. –С. 108-113.

14. Вудвуд В. Теоретичні основи діагностики фінансової діяльності підприємства / В. Вудвуд Вісник Львівського університету. Серія: економічна. –2012. – № 48. – С. 71–77

15. Гутова К.В. Управление платежеспособностью организации в рамках стабилизации финансового состояния[Текст]: / К.В. Гутова, О.В. Герасименко, А.Г. Терещенко // Инновационная наука. - 2016. - № 4-1. - С. 146-149.

16. Казакова Н.А. Финансовый анализ. [Текст]: Учебник и практикум. Серия: Бакалавр и магистр. Академический курс. – М.: Юрайт, 2015. – 283 с.

17. Кобелева И. В. Анализ финансово-хозяйственной деятельности коммерческих организаций[Текст]: Учебное пособие / И.В. Кобелева, Н.С. Ивашина. - М.: НИЦ ИНФРА-М, 2015. - 256 с.

18. Кондратенко Н. О. Фінансовий аналіз : конспект лекцій для студентів бакалавріату усіх форм навчання спеціальності 281 – Публічне управління та адміністрування / Н. О. Кондратенко, К. О. Великих; Харків. нац. ун-т міськ. госпва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. Бекетова, 2020. – 166 с.

19. Копчак Ю. С. Проблеми діагностики фінансового стану і стійкості функціонування підприємства / Ю. С. Копчак // Вісник СумДУ. – 2004. – No 9 (68). – С. 23–34.

20. Крамаренко Г. О. Фінансовий менеджмент: Навч. посіб. /Г. О.

Крамаренко, О. Є. Чорна – Київ: Центр учбової літератури, 2009. - 520 с.

21. Литвин Б. М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Б. М. Литвин, М. В. Стельмах – К.: «Хай-Тек Прес», 2008. – 336 с.

22. Методика інтегральної оцінки інвестиційної привабливості підприємств та організацій: Наказ агентства з питань запобіганню банкрутству підприємств та організацій № 22 від 23 лютого 1998 р.

23. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства: навч. пос. / В.О. Мец– К.: Вища школа, 2003. – С. 128.

24. Набатова Ю. О. Шляхи та напрямки поліпшення фінансової діяльності суб'єкта господарювання / Ю. О. Набатова, О. С. Чорненко // Ефективна економіка. – 2018. – № 11.

25. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств: підручник /О. О. Непочатенко, Н. Ю. Мельничук – К. : «Центр учбової літератури», 2013. –504 с.

26. Отенко І. П. Фінансовий аналіз: навчальний посібник / І. П. Отенко, Г. Ф. Азаренков, Г. А. Іващенко. – Х. : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. – 156 с

27. Панасюк Б. М. Оцінка та шляхи покращення фінансового стану підприємства / Б. М. Панасюк , Ю. В. Шулик // Науковий блог. – 2019. – № 3. –С. 141–148.

28. Пандас А. В. Особливості визначення рентабельності будівельних підприємств / А. В. Пандас, Т. М. Федерка // Економіка і суспільство. – 2020. –№ 22.

29. Петрович Й. М. Економіка та фінанси підприємства: підруч. / Й. М. Петрович, Л. М. Прокопишин-Рашкевич. – Львів, 2015 . – 408 с.

30. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: учебник. –М.: ИНФРА-М, 2016. – 512 с.

31. Трачук А.В., Сычев Ю.К. Операционный менеджмент [Текст]: учеб. –М.:Кнорус, 2017. – 360 с.

32. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Ю. М. Тютюнник, Л. О. Дорогань-Писаренко, С. В. Тютюнник – Полтава: Видавництво ПП «Астроя», 2020 – 434 с.
33. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз: навчальний посібник; частина I / Ю. М. Тютюнник ; 2-ге вид., перероб. і доп. – Полтава : РВВ ПДАА, 2014. – 357 с.
34. Хейзер Дж., Рендер Б. Операционный менеджмент[Текст]: / перевод Малкова И. – СПб.:Питер, 2016. – 1056 с.
35. Цал-Цалко Ю. С. Фінансовий аналіз : підручник / Ю. С. Цал-Цалко. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 566 с.
36. Шеремет О.О. Фінансовий аналіз: навчальний посібник. – К.: Кондор , 2005. – 196 с
37. Шеремет, А.Д. Методика финансового анализа / [Текст]: А.Д. Шеремет, Р.С. Сайфулин. - М.: ИНФРА-М, 2015.132
38. Экономика организации (предприятия) [Текст]: учебник и практикум для прикладного бакалавриата / И. В. Сергеев, И. И. Веретенникова. – Москва: Юрайт, 2015. – 510 с.
39. Экономический анализ: [Текст]: Учебник / под ред. Н.В. Войтоловского, А.П. Калининой, И.И. Мазуровой. – 5-е изд., перер. и доп. – М.: ЮРАЙТ, 2015. – 308 с.А
40. Altman, E.I. Zeta Analysis: A New Model to Identify Bankruptcy Risk of Corporation / E.I. Altman, R.G. Haldeman, P. Narayanan // Journal of Banking and Finance. – 1977.
41. Beaver, W.H. FinancialRationsandPredictionsofFailure / W.H. Beaver//EmpiricalResearchinAccountingSelectedStudies,SupplementtoJournalofAccountingResearch. – 1996.
42. Hasanaj P. Analysis of Financial Statements: The Importance of Financial Indicators in Enterprise / P. Hasanaj, B. Kuqi // Humanities and Social Science Research.– 2019. – №2. – 17-27.
43. Laitinen E. K. Financial Reporting: Long-Term Change of Financial

Ratios / E. K. Laitinen // American Journal of Industrial and Business Management. – 2018. – № 8. – 1893-1927

44. Васин, Н. С. Комплексное диагностирование деятельности предприятия / Н. С. Васин // Финансовая аналитика: проблемы и решения. – 2013. – № 48. – С.42-47.

45. Пуртова А. Ф. Исследование подходов к определению финансовой устойчивости / А. Ф. Пуртонова. // Молодой ученый. – 2014. – № 15. – С. 200–203. 65-68

46. Мельник М.В. Анализ финансово-хозяйственной деятельности: учебное пособие / М.В. Мельник. – М.: ФОРУМ: ИНФРА-М, 2008. – 192 с.

47. Васина, Н. В. Модели оценки кредитоспособности заемщиков – сельскохозяйственных организаций / Н. В. Васина, О. Ю. Патласов // Финансы и кредит. –2013. - № 39. – С. 18-24.

48. Мочалова Л.А., Кулагина М.Е.Методологические особенности оценки финансовой устойчивости и платежеспособности торговых организаций в современных условиях// Финансы и кредит. - 2018. - Т.24, №7. - С.1575-1596

49. Алескерова Ю.В. Управління фінансовими ресурсами державних підприємств / Ю.В. Алескерова, А.Р. Ременюк / Причорноморські

50. . Артеменко В.Г. Финансовый анализ: учеб. пособие. – 2-е изд., перераб. и доп. / В.Г. Артеменко, М.В. Беллендир. – М.: Дело, 1999. – 365 с.

51. Білик М. Д. Бюджетування у системі фінансового планування / М. Д. Білик // Фінанси України. – 2013. - № 3. – С.97-109.

52. Білик М.Д. Фінансовий аналіз: Навч. посіб. / М.Д. Білик, О.В. Павловська, Н.М. Притуляк, Н.Ю. Невмержицька. – К.: КНЕУ, 2005. – 592 с

53. Господарський кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ufpp.gov.ua/content/PDF/zakonodavstvo/27_gospodarskuy_kodeks_436.pdf

54. 21. Іщенко Я. П. Теоретичні основи формування власного капіталу

підприємства [Електронний ресурс] / Я. П. Іщенко, Л. В. Галайда // Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія : Економічні науки. - 2015. - Вип. 15(1). - С. 146-148. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2015_15\(1\)_39](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvkhdu_en_2015_15(1)_39)

55. Кандирал О. О. Економічний аналіз як метод визначення дійсного фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / О. О. Кандирал // Криміналістика і судова експертиза. - 2019. - Вип. 64. - С. 763-771. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/krise_2019_64_75

56. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: [підручник] / Г.Г. Кірейцев. – Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2012. – 88 с.

57. Ковалев В.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: учебник / В.В. Ковалев, О.Н. Волкова.— М.: ООО —ТК Велби, 2002. – 424 с.

58. Коваленко О. В. Особливості експрес-аналізу фінансового стану підприємства [Електронний ресурс] / О. В. Коваленко, А. О. Лихойванова //

59. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. - 2018. - Вип. 3. - С. 89-93. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evzdia_2018_3_18

60. Корпанюк Т.М. Інформаційно-аналітичне забезпечення фінансово-економічної діагностики сільськогосподарських підприємств / Т.М. Корпанюк // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. – 2016. –Том 21. – Вип. 5(47). – С. 83–86.

61. Крамаренко Г.О., Чорна О.Є. Фінансовий менеджмент: Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури, 2006. – 520 с.

62. Лахтіонова Л.А. Фінансовий аналіз сільськогосподарських підприємств: навч. посібник / Л.А. Лахтіонова. – К.: КНЕУ, 2004. – 365 с.

63. Литвин Б.М., Стельмах М.В. Фінансовий аналіз. навч. посібник для ВНЗ (рек. МОН України) К. Хай-Тек Прес. -2008. – с.336.

64. Любар О.О., Ковальчук І.В. Теоретичні аспекти обліку фінансових інвестицій та їх раціональна організація на підприємстві. Фінансові аспекти розвитку економіки України: теорія, методологія, практика: Зб. праць. Том

2/Хмельницький : ХНУ, 2017. – С. 50-53.

65. Мазур В. А. Методика аналізу фінансового стану підприємства відповідно до вимог внутрішніх і зовнішніх користувачів [Електронний ресурс] / В. А. Мазур, О. Ф. Томчук, Ю. Ю. Браніцький // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. - 2017. - № 3. - С. 7-20. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efmapnp_2017_3_3

66. Марцин В.С. Надійність, платоспроможність та фінансова стійкість— основні складові оцінки фінансового стану підприємства //Економіка,фінанси, право. – К., 2009. - №7. – С.26-29.

67. Меліхова Т. О. Економічна безпека промислових підприємств: аналіз фінансового стану, ймовірності банкрутства, чистого економічного ефекту від залучення інвестицій [Електронний ресурс] / Т. О. Меліхова // Вісник Приазовського державного технічного університету. Серія : Економічні науки. - 2018. - Вип. 35. - С. 213-221. - : http://nbuv.gov.ua/UJRN/VPDTU_ek_2018_35_32

68. Топ-21 найприбутковіших торгових мереж України за версією Forbes//Електронний ресурс// Режим доступу: <https://rau.ua/novyni/top-21-torgovih-merezh-forbes/>

69. Clarity Project: Інформація з ЄДР:ТОВ «Арітейл» //Електронний ресурс// Режим доступу: <https://clarity-project.info/edr/41135005>

70. You Control: Інформація о підприємстві ТОВ «Арітейл» //Електронний ресурс// Режим доступу: https://youcontrol.com.ua/catalog/company_details/41135005/

71. Оpendатобот: ТОВ «Арітейл» //Електронний ресурс// Режим доступу: <https://opendatabot.ua/c/41135005>

72. Держстат України: Оптовий та роздрібний товарооборот підприємств оптової та роздрібної торгівлі//Електронний ресурс// Режим доступу: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/sr/roz/arh_roz21_u.html